EMEK

AYLIK SOSYALİST DERGİ

IV. BÜYÜK KONGREYE GİDERKEN

- kemal burkay / sosyalizm, kemalizm ve doğu sorunu
- türkiye işçi partisi ve sosyalizm
- ali harzya / kürt sorunu
- özlem özgür / üretici güçlerin gelişme durumu
- sadun aren / ant'ın «pek o kadar küçük olmayan» bir dikkatsizliği üzerine
- feyzullah ertuğrul / 8'inci millî eğitim şurası'nın düşündürdükleri

emek açısından ayın olayları

6

KASIM 1970

EMEK

AYLIK DERGİ

Kasım 1970
Sayı : 6

Sahibi : Şaban ERİK

Sorumlu Müdür : Nurettin PİRİM

Yönetim Yeri : Süleyman Sırrı Sokak 2/8
Yenişehir - ANKARA

Dizgi ve Baskı : **Baylan Basım ve Ciltevi**

İÇİNDEKİLER — Sayfa

- IV. Büyük Kongreye giderken — 1
- Sosyalizm, kemalizm ve doğu sorunu / Kemal Burkay — 13
- Türkiye İşçi Partisi ve sosyalizm — 21
- Kürt sorunu / Ali Harzya — 34
- Üretici güçlerin gelişme durumu / Özlem Özgür — 65
- Ant'ın «pek o kadar küçük olmayan» bir dikkatsizliği üzerine / Sadun Aren — 75
- 8'inci millî eğitim şûrası'nın düşündürdükleri / Feyzullah Ertuğrul — 79
- EMEK açısından ayın olayları — 89

IV. Büyük Kongreye Giderken

Önümüzdeki 29 Ekim 1970 tarihinde Türkiye İşçi Partisinin IV. Büyük Kongresi toplanacaktır. Bir yandan partinin iki yıldır geçirmekte olduğu çalkantılar, diğer yandan da partiyi bekleyen yeni görevler göz önüne alınırsa, bu kongrenin özel bir önem taşıdığı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Gerçekten parti içi çalkantılar artık durulmaya yüz tutmuş, sapmalar açığa çıkmış bulunmaktadır. Diğer taraftan, ülkemizde çeşitli yönlerden gelişen şartlar, işçi sınıfının tek siyasi örgütü olan Partimize, sosyalizm için Anti - Kapitalist, Anti - emperyalist ve Anti - faşist (Demokratik) mücadelede öncülük yapmasını ve bu maksatla başta işçi sınıfı olmak üzere bütün emekçi sınıf ve tabakalarla daha sıkı bağlar kurma işini acil bir görev halinde yüklemiş bulunmaktadır. Öyle ki, önümüzdeki devrede, bu doğrultuda ciddi adımlar atılması zorunludur. Aksi halde partimiz varlık nedenini yitirmiş olur.

Bu nedenle Büyük Kongrenin çok yaklaşmış olduğu şu günlerde, önümüzdeki dönemde partimizin karşılaşacağı başlıca meseleleri ve bunlarla ilgili olarak kongrece alınabilecek tedbirleri kısaca gözden geçirmek faydalı olacaktır.

TİP'İN İŞÇİ SINIFININ SOSYALİST PARTİSİ NİTELİĞİNİ GELİŞTİRMEK İÇİN, YÖNETİCİLERE IŞIK TUTAN KARARLARA İHTİYAÇ VARDIR.

Sosyalist mücadele, ancak işçi sınıfının bağımsız siyasi örgütü tarafından yürütülüp başarıya ulaştırılabilir. Bu, sosyalist mücadelenin hareket noktası, en temel unsuru ve şartıdır. Bundan ötürü de, doğru sosyalist çizginin en baş ölçüsü ve mihenk taşı da, işçi sınıfının bağımsız siyasi örgütünü kurmak, pekiştirmek ve geliştirmek için çaba harcamaktır.

TİP, Türkiye İşçi sınıfının iktidara yürüyen bağımsız siyasi örgütüdür. Partinin programının bilimsel sosyalizm esaslarına dayanması ve parti pratiği sürecinde meydana gelen görüşlerin de ayni doğrultuda olması bunun başlıca kanıtlarıdır.

Ancak Partinin, bu konuda pratik nedenlerden ötürü, bazı zaafları olduğu da bilinen bir husustur. Seçimlere girme hakkını kazanabilmek için şekli kuruluşlara gidilmesi zorunluluğu, bu zaafın başlıca pratik nedenidir.

Önümüzdeki dönemde partinin bu zaafını gidermek ve onun işçi sınıfının siyasi örgütü olma niteliğini pekiştirmek ve geliştirmek başlıca bir görev olarak karşımızdadır. Bu görevin yerine getirilmesi için çeşitli tedbirler alınabilir. Bunlardan biri, parti örgütlenme ve diğer çalışmalarında, işçi sınıfının yoğun olduğu bölgelere ağırlık vermektir. Şüphesiz ki bu, partinin köylü ve köylü sorunları ve hareketleriyle uğraşmayacağı, bunları ihmal edeceği mânâsına alınmamalıdır. Tersine, partinin bu sorunları ciddiyetle ve etkin bir şekilde ele alabilmesinin temel şartı da bu, yani partinin işçi sınıfı ile sıkı bağlar kurmuş olması, onun gücünden kaynaklanmış olmasıdır.

Bu aynı doğrultuda alınabilecek diğer bir tedbir, partinin üye yapısını gözden geçirmek ve uzun zamandır partinin hiçbir eylemine katılmayan ve fiilen alâkasını kesmiş üyelerden partiyi arındırmaktır. Çünkü işçi sınıfının sosyalist partisinde bütün üyelerin parti faaliyetlerine fiilen katılması ve bu maksatla herhangi bir parti komitesinde üye olması zorunludur. Açıktır ki, ancak bu takdirde işçi sınıfının ve onun görüş açısını benimseyen emekçilerin eğitilmesi ve örgütlenmesinden bahsedilebilir ve parti bu kütlelere öncülük yapabilir. Büyük kongrenin bu konuyla ilgili olarak yöneticilere yol gösterici kararlar alması yerinde ve faydalı bir hareket olacaktır.

ÇALIŞMA EKİPLERİNE DAYALI DERİNLİĞİNE ÖRGÜTLENME VE BİLİMSEL SOSYALİZMİ, PROPAGANDA VE AJİTASYON YÖNTEMLERİNİ ÖĞRETMEYE DAYANAN BİR EĞİTİM PARTİ İÇİN ZORUNLULUKTUR.

Bilindiği gibi, partimiz kurulduğundan beri, ortamı hazırlamak, sosyalist hareket ve düşünceye emekçi yığınları ısındırmak için daha ziyade merkezden yapılan genel nitelikteki propagandalara ve büyük mitingler gibi gene aynı nitelikteki eylemlere ağırlık vermişti. Oysa artık parti hayatının bu aşamasındaki görevler tamamlanmış ve yeni bir döneme gelinmiştir. Bu yeni dönemde partinin bizzat fiili bir güç haline gelmesi ve işçi ve diğer emekçi sınıflara daha etkin bir şekilde öncülük yapması gerekmektedir. Bunun için de partinin daha sıkı bir şekilde örgütlenmesi ve üyelerin de eğitilmeleri zorunludur. Zaten örgütlenme ve eğitim birbirlerinden ayrılamayan ve ayrıca ancak eylem içinde çözümlenebilen meselelerdir. Gerçekten, ne eylemsiz örgüt, ne örgütsüz eylem ve ne de bunlardan kopuk bir eğitim düşünülebilir.

Örgütlenme konusunda, parti üyelerinin toplumsal bileşimi içinde, işçi kökenli üyelerin nisbi ağırlığını artırmak ve bunun için de özellikle sanayi bölgelerinde derinliğine örgütlenme çabalarına büyük bir önem vermek gerekir.

Derinliğine örgütlenme;

1) Üyelerin kâğıt üzerinde değil, gerçekten üye durumunda bulunmaları;

2) Bunun için üyelerin eğitilip sosyalist bilinçlerinin yükseltilmesi;

3) Yeni üye yazımında, parti üyelerinin toplumsal bileşiminin, işçi kökenli üyelerin mutlak ve nisbî ağırlığını artırıcı yönde geliştirilmesi;

4) Her üyenin mutlaka bir çalışma ekibinde - komitede - görevli bulunması;

5) Ve bu çalışma ekiplerinin de, bir kan dolaşımı sistemi gibi, işçi ve diğer emekçi yığınların çalışma ve yaşama yerlerine göre kademe kademe örgütlenmeleri ile gerçekleşir ve gelişir.

Emekçi yığınlar içine etkin bir şekilde kök salmak, işçi ve emekçi yığınların mücadelesine önderlik etmek ve bu mücadeleleri sosyalist devrim mücadelesinin bir parçası haline getirmek ancak böylece mümkün olabilir.

Derinliğine örgütlenme, bir başka deyişle, parti birimlerinin par-

tisiz emekçi yığınlar içine nüfuz etmesi, bu nüfuzunu gittikçe derinleştirmesi, yani işçi ve diğer emekçi sınıflar arasında dal budak salması demektir.

Ayrıca, profesyonel partili kadrolar teşkil etmek de derinliğine ve etkin bir örgütlenmenin başlıca koşullarından biridir. Eğitim konusunda, parti üyelerinin politik bilinç seviyelerini yükseltmek için, her şeyden evvel, bilimsel sosyalizmin öğretilmesi lâzımdır. Bunun için partinin çeşitli yayınlar yapması, kurslar açması, hatta bir okul kurması düşünülebilir. Bunun yanısıra, hergün değişen ve gelişen koşullar ve olaylar karşısında görüş birliğini sağlayabilmek için merkezi bir yayın organına olan ihtiyaç da açıktır.

Parti faaliyetleri ile ilgili pratik konulardaki eğitim ihtiyacı da örgüt geliştikçe hızla artmaktadır. Örgütlenme, eylem düzenleme, propaganda ve benzeri konuları kapsayan bu tür eğitim, açıktır ki, ancak eylem içinde ve eylemle ilgili olarak ve esas itibariyle görevli olanlarla yapılmak gerekir. Teşkilâtçı, propagandist ve ajitatör yetiştirme amacını güdecek olan bu eğitim çalışması giderek, her partilinin bu görevleri yapabilecek yetilere kavuşmasını da, öngörmelidir. Propaganda ve ajitasyon politik mücadelenin başlıca iki aracıdır.

Eğitim çalışmaları, bilimsel sosyalizmin öğrenilmesi, teşkilatçı, propagandist ve ajitatör yetiştirilmesi amacına yönelirken, ilk plânda ele alınması gereken bir sorun da, parti üyelerinin eylemlerinde anarşizm ve pasifizm konusunda açık bir fikre sahip olmalarıdır.

Büyük Kongrenin örgütlenme ve eğitimle ilgili olarak, yukarıda işaret edilen doğrultuda karar alması, ve özellikle, profesyonel partili kadrolar teşkil edilmesini önümüzdeki dönemin başlıca görevlerinden biri olarak belirlemesi çok yerinde olacaktır. Eğitim ve örgütlenmeyle ilgili bir çok işlerin başarılması, doğrudan doğruya buna bağlıdır.

MALİ SORUN, ANCAK ÜYELERİN GELİRLERİNİN BELİRLİ BİR ORANINI PARTİYE BAĞIŞ VE ÖDENTİ OLARAK VERMELERİ İLKESİNE BAĞLANARAK ÇÖZÜLEBİLİR.

Önümüzdeki dönemde her türlü parti faaliyetlerini artırmak ve profesyonel partili kadrolar teşkil etmek temel bir görev olarak kabul edildiğine göre, bunların finansmanı için gerekli parayı bulmak da ayni derecede temel bir görev olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten, uygulanması için gerekli para mevcut değilse, ileri sürülen en parlak, en hayati öneriler bile havada kalmaya ve bir kenara atılmaya mahkûmdur. Bundan ötürü gelir sağlama konusu, parti çalışmasının canalıcı önemi olan temel bir sorunudur.

Partimizin olağan gelir kaynakları üye aidatları ve bağışlardır. Üye aidatları mutlaka toplanmalıdır. Partili ve sempatizan arkadaşlardan toplanacak bağışlar da, dikkatle plânlanmalı ve örgütlenmelidir. Para toplama işinin, sosyalist hareketin ve partinin hayatî bir davası olduğu hiçbir zaman hatırdan çıkarılmamalı ve malî kaynaklar merkezîleştirilmelidir.

Büyük kongrenin bu konuyla ilgili olarak, parti üyelerinin gelirlerinin belli bir yüzdesini aidat ve bağış olarak partiye vermelerini öngören bir karar alması bir zorunluluktur.

PARTİ PROGRAMINI GELİŞTİRMEK ÖNÜMÜZDEKİ DÖNEMİN BAŞLICA GÖREVLERİNDENDİR.

1964 yılında kabul edilen parti programı, bilimsel sosyalist ilkelere dayanılarak hazırlanmış değerli bir kılavuzdur. Ancak, programın hazırlanıp kabul edilmesinin üzerinden uzun bir süre geçmiştir. Bu süre içinde dünyada ve Türkiye'de işçi sınıfı mücadelesi gelişip güçlenerek yeni boyutlara ulaşmıştır. Bu arada, Türkiye'nin toplumsal yapısında bazı gelişmeler ve değişmeler olmuştur. Ayrıca, yapılan yeni araştırmalarla ülkemizdeki toplumsal ekonomik durum hakkında birçok yeni veriler elde edilmiş, partinin 1964'ten sonraki pratiği de programın geliştirilmesi gereken bir çok tarafını ortaya çıkarmıştır.

Bu durum parti programının geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak, programı geliştirmek bir çırpıda başarılabilecek bir iş değildir. Bu konuda dikkatli ve yoğun bir çalışmaya, bunun için de zamana ihtiyaç vardır.

Bu bakımdan, Büyük Kongre'nin yeni seçilecek yöneticilere, programın belirli bir zamana kadar, ele alınıp geliştirilmesi için gerekli bütün tedbirleri almak üzere, yönerge vermesi yerinde olacaktır.

ANTİ-EMPERYALİST, ANTİ-FAŞİST VE ANTİ-KAPİTALİST MÜCADELE BİR BÜTÜNDÜR. BU MÜCADELENİN ÖZÜ ANTİ-KAPİTALİST SINIFLAR MÜCADELESİDİR.

Emperyalist güçlerle anti-emperyalist güçler arasındaki mücadelenin, devamlı olarak emperyalizmin aleyhine geliştiği, sosyalist devrimler, sosyalist devrim mücadeleri ve milli kurtuluş hareketlerinin durmadan ilerleyip güçlendiği bir dünyada yaşıyoruz. Emperyalist güçlerle anti-emperyalist güçler arasında dünya çapındaki esas çelişme, ülkemizde de kendini emperyalist güçlerle anti-emperyalist güç-

ler arasındaki bir mücadele halinde göstermektedir. Emperyalizme karşı doğru ve başarılı bir mücadele verebilmek, partinin ülkemizdeki emperyalist güçlerle anti-emperyalist güçleri doğru bir şekilde tahlil edip değerlendirmesine ve bu güçler arasındaki mücadelenin hangi düzeyde verilmesi gerektiğini saptamasına bağlıdır. Partimiz bunu, hem teori hem de eylem alanında yapmıştır. Buna göre, ülkemizde, emperyalist güçler, uluslararası burjuvazi ile bütünleşme halinde bulunan egemen sermaye sınıf ve tabakaları ile onların destekçisi uluslararası dünya burjuvazisidir. Anti-emperyalist güçler, başta işçi sınıfı ve yoksul köylüler olmak üzere, sermaye tarafından ezilip sömürülen tüm emekçi sınıf ve tabakalar tarafından oluşturulmaktadır.

Çelişmenin bu iki kutbu arasındaki mücadele, Türkiye'nin bugünkü somut şartları içinde, sınıf düzeyinde cereyan etmektedir ve sermayenin sömürü sürecindeki egemen rolü dolayısıyle anti-kapitalist bir öze sahiptir. Yurdumuzda anti-emperyalist mücadelenin bugün için en etkili ve geçerli şekli budur. Sermayenin, burjuvazinin sömürü ve baskısına karşı, işçi ve diğer emekçi sınıfların mücadelesi, ülkemizdeki anti-emperyalist mücadelenin temel belirme şeklidir. Anti-emperyalist mücadelenin özünü bu «anti-kapitalist» sınıf mücadelesi temelinden kaydırma yolundaki her çaba, emperyalizme ve yerli hakim sınıflara yapılan doğrudan doğruya bir yardımdır.

Öte yandan, işçi sınıfı hareketinin serpilip gelişmesi karşısında, emperyalist dünya burjuvazisiyle bütünleşmiş bulunan hakim sınıf iktidarları faşist terör ve baskılara girişmek için bütün fırsatları kullanmaktadırlar. Bu durum aynı zamanda bir anti-faşist mücadeleyi zorunlu kılmaktadır.

Anti-faşist mücadele bütün demokratik ve ilerici unsurların vermeleri mümkün ve gerekli olan bir mücadeledir. Ancak, bu mücadelenin kesin ve devamlı bir başarısı, işçi ve emekçi sınıfların bilinç ve örgütlenme düzeyine bağlıdır. Demokrasinin ve anayasal hakların en güvenilir teminatı, işçi ve emekçi sınıfların bilinç ve örgütlenme düzeylerinin yüksekliğidir. Bu ise, açıktır ki, işçi ve emekçi sınıfların sermayeye karşı verdikleri mücadelenin yoğunluk ve yaygınlığıyla doğru orantılıdır. Bu nedenle, anti-faşist mücadelede başarının temel şartı, işçi ve emekçi sınıfların sermayeye karşı verdikleri sınıf mücadelesinin gelişip güçlenmesidir.

Demek oluyor ki, anti-emperyalist ve anti-faşist mücadelenin özü, anti-kapitalist mücadele şeklinde kendisini göstermekte, ve sınıf mücadelesi düzeyinde ete kemiğe bürünerek somut bir öz ve anlam kazanmaktadır. Sermayeye karşı mücadeleyi ikinci plâna iten veya

belirsiz bir zamana erteleyen bütün görüş ve hareketler yalnız sosyalist devrim mücadelesini değil, aynı zamanda anti-emperyalist ve anti-faşist mücadeleyi de baltalamaktan başka bir anlam taşımamaktadır.

Olağan 4. Büyük Kongre'ye düşen görevlerden biri de, işçi ve emekçi sınıfların anti-emperyalist, anti-faşist ve anti-kapitalist mücadelesinin bir bütün olduğunu, bu mücadelede öncülük görevini tartışmasız bir şekilde işçi sınıfının yapacağını tesbit etmek, sosyalist devrim amacına yönelmeyen bütün görüş ve hareketlerin, son kertede, sermaye düzeninin savunuculuğunu yaptığını ve anti-emperyalist, anti-faşist, anti-kapitalist mücadeleyi, bilerek bilmeyerek, baltaladığını saptamaktır.

Ülkemizde doğru ve gerekli olan tek devrimci mücadele şekli, sosyalist devrim mücadelesidir, bağımsızlık ve demokrasi mücadeleleri sosyalist devrim mücadelesinden ayrı olarak yürütülemez. Bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin öncüsü ve asıl gücü işçi sınıfıdır. Bu esaslara dayanmayan bir mücadeleye, gerçek anlamda devrimci bir mücadele denemez.

Büyük Kongre, bu noktayı bir kere daha ve açıklıkla ilân ederek, sosyalistlere ve partililere ışık tutmalıdır.

KÜRT HALKINA YAPILAN BASKILAR DURDURULMALI, KÜRT HALKININ ANAYASAL VATANDAŞLIK HAKLARI KÂĞIT ÜZERİNDEN HAYATA GEÇİRİLMELİ, BÜTÜN DEMOKRATİK HAKLARI TANINMALIDIR.

EMEK'in daha ilk sayısında belirtildiği gibi, Türkiye'nin doğusunda yaşayan nüfusun büyük çoğunluğu Kürt'tür. Bütün Türkiye'de işçi ve emekçi sınıfları sömüren ve ezen hakim sınıf iktidarları, Kürt halkı üzerinde, bunların etnik özelliklerinden ötürü, ayrıca, bir baskı, terör ve asimilasyon politikası uygulamaktadır. Kürt'lerin anayasal vatandaşlık haklarını kullanmak, demokratik özlem ve isteklerini ortaya atmak ve gerçekleştirmek için verdikleri mücadeleler de baskı ve terörle karşılanmaktadır.

Hakim sınıf iktidarları, kapitalizmin eşitsiz gelişmesi kanununa ek olarak, Kürtlerin yaşadığı doğu anadolu bölgesini toplumsal ve ekonomik bakımdan geri bırakmışlar, bu yetmezmiş gibi, devamlı olarak uyguladıkları baskı ve terör politikasını zaman zaman yoğunlaştırmışlardır. Son zamanlardaki komando hareketi bunun yeni bir örneğidir. Sözde kaçak silâh ve suçlu aramak için girişilen harekât tam bir bas-

kı, terör ve zulüm kampanyası niteliğine büründürülmüştür. Burjuva iktidarı, bu komando harekâtı ile ikili bir amaç gütmüştür. Birinci olarak Kürt halkının gittikçe gelişen anayasal haklarını kullanma, demokratik özlem ve isteklerini gerçekleştirme mücadelesine karşı bir gözdağı verilmek istenmiştir. Komando harekâtının ikinci amacı ise, baskı ve zulüm karşısında halkta doğacak bir tepkiden yararlanarak bir ezme hareketine yahut daha ileri baskı tedbirlerine girişmek için vesile yaratmaktır. Komando harekâtının hemen arkasından, birçok iktidar yetkilisinin verdikleri demeçlerde kürtçülük ve bölücülük hareketlerinden söz etmeleri de, bunu doğrulamaktadır. Hele, komando zulmüne karşı gösterilen tepkileri, kürtçülük ve bölücülükle suçlama çabaları, komando harekâtının bu iki amaca yöneldiği kanısını iyice pekiştirmektedir.

Burjuvazinin bir kolu olarak sosyalist hareket içine sızmış bulunan milli demokratik devrimcilerin bu konudaki tutumu da, aslında tamamen ırkçı-milliyetçi bir niteliğe bürünerek iktidarın tutumunun aynı plânda orijinal bir devamı olmuştur. Milli Demokratik devrimcilerin göstermelik iki kanadının bu konu karşısındaki tutumları, burjuvazinin komando harekâtından elde etmek istediği sonuçlarla tam bir paralellik göstermiştir. MDD'ci kanatlardan biri, sanki, doğuda bir isyan ihtimali varmış gibi, bunun karşısına geçmiş ve isyanın bir ihanet olduğunu ilân ederek, burjuvazinin baskı ve zulüm politikasına çanak tutmuştur. Öteki kanat, sözde berikileri eleştirme havası içinde, ama meseleyi tamamen aynı planda ele alarak, doğuda verilen mücadelenin desteklenmesi gerektiğini Kürt halkının sırtından kahramanlık taslayarak ve tam bir kışkırtma üslûbuyla belirtirken, burjuvazinin, komando zulmüne karşı bir tepki doğurtarak baskı ve terör tedbirlerini daha da yoğunlaştırıp genişletmek politikasının gerçekleşmesine vesile yaratmak için çalışan bir yardımcısı durumuna düşmüştür.

Milli Demokratik devrimcilerin iki göstermelik kanadı da, komando harekâtı dolayısıyla Kürt sorununa, tamamen küçük burjuva milliyetçiliği açısından yaklaştıklarını göstermişler, bu nedenle bu konuda da provakasyon yapmak durumunda kalmışlardır.

Halklar meselesi karşısında sosyalistlerin temel davranış ilkesi, bu sorunu işçi sınıfının sosyalist devrim ve sosyalist kuruluş mücadelesinin gerekleri açısından ele alarak çözmektir.

Kürt sorununun gerçek ve devamlı bir çözüme kavuşması, ancak bu ilke gereğince davranmakla mümkündür. Çünkü, bir yandan halkların bütün demokratik özlem ve istekleri, en tam bir şekilde, an-

cak sosyalist düzende gerçekleşebilir. Öte yandan işçi sınıfının sosyalist hareketi, gericilikle mücadele etmek, demokratik hakları geliştirmek ve faşizme karşı koymak gibi görevlerini halkların desteğini alarak daha etkin bir şekilde başarabilir. Halkların demokratik özlem ve istekleriyle, sosyalist devrimin gerçekleşmesi böylece tam bir paralellik gösterir. Ve bu iki hareket arasında sıkı bir birliği zorunlu kılar.

Bu iki hareketin birliğinin teminatı ise, Kürt ve Türk sosyalistlerinin Parti içinde omuz omuza çalışmaları ve mücadele etmeleridir.

Büyük Kongre, bu soruna önemle eğilmeli ve partinin soruna bakış açısının, bilimsel sosyalist ilkelere dayalı olduğunu, Kürt halkının kendi demokratik özlem ve isteklerinden kaynaklanan mücadelesi ile işçi sınıfının sosyalist devrim mücadelesini bir arada yürütmenin zorunluluğunu karar altına almalıdır. Ayrıca, Büyük Kongre, parti içi eğitimde etnik sorunun başlıca eğitim konularından biri olarak, bilimsel sosyalizm açısından üyelere öğretilmesi için seçilecek yöneticilere direktif vermeli ve bütün Şoven-milliyetçi akımlarla sonuna kadar mücadele kararını tekrarlamalıdır.

PARTİ, İLERİCİ GENÇLİK HAREKETLERİNİ DESTEKLEYECEK, FAKAT HİÇBİR ZAMAN TEORİ VE EYLEMİNİ BU HAREKETLERE GÖRE AYARLAMAYACAKTIR.

Son bir kaç yıldır, büyük bir yaygınlık ve etkinlik kazanan gençlik eylemleri, partimiz içinde devamlı bir tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmanın özü, partinin gençlik hareketleri karşısında alması gereken tavır noktasında toplanmaktadır.

Parti, bu konuda, baştan beri açık, kesin ve tutarlı bir tavır takınmıştır. Partinin, bu tavrının esası gençlik hareketlerinin sınıf karakteri konusundaki bilimsel tahlilidir.

Bilindiği gibi, gençlik diye adlandırılan öğrenci yığını, sınıf niteliği bakımından küçük burjuvadır. Gençliğin bütün yığın eylemlerinde bu nitelik kendini kesin olarak göstermektedir. Küçük burjuvazinin büyük çoğunluğunun, sermaye düzeni ile bir çelişme içinde bulunması ve bundan ötürü de bazı ilerici eylemlerde bulunması doğaldır. İşte gençlik hareketlerinin ilerici karakterinin sınıfsal temeli budur. Gençlik eylemleri bu temelden hareket ederek, esas itibariyle, milliyetçi ve bu anlamda anti-emperyalist bir nitelik göstermekte ve bazı demokratik özlem ve istekleri dile getirmektedir. Hareket bu niteliğiyle ilerici bir dokuya sahiptir ve bir işçi sınıfı partisinin bu tür hareketleri desteklemesi olağan ve gereklidir. Partimizin gençlik ha-

reketleri karşısında tavrı da bu olmuş, bu hareketler, parti tarafından sosyalist ve ilerici mücadeleye yararlı oldukları sürece, desteklenmiştir.

Nitekim, MDD'cilerin pek övündüğü bir çok köylü ve esnaf hareketi, anadolunun çeşitli yerlerinde, parti örgütlerinin onların bu küçük burjuva hareketlerini desteklemeleri sayesinde yapılabilmiştir. Bu tür hareketlerin, esas olarak, partinin il ve ilçe örgütlerinin bulunduğu yerlerde yapıldığını hatırdan çıkarmamak gerekir. Parti, bu ilerici küçük burjuva hareketlerini bilinçle desteklemiş, bir örgüt rekabetçiliği gütmemiştir.

Partimiz, gençliğin çeşitli hareketleri nedeniyle iktidarın gençlik üzerine yönelttiği bütün baskılara karşı çıkmış, bu hareketlerin bir çoğunun anarşist nitelikleri dolayısıyla burjuvazinin ekmeğine yağ sürdüğü durumlarda bile, iktidarın baskı uygulamalarını şiddetle suçlamış, bu uygulamalara karşı olanca gücüyle mücadele etmiştir.

Parti, bu tutumunda sonuna kadar tutarlı davranmış, anarşist karakterli gençlik eylemlerini iktidarın ilerici gençliğe bir baskı vesilesi yapmak istemesinin, devamlı olarak karşısında olmuştur.

Ne varki, gençlik eylemlerine önderlik ediyor gözüken, fakat aslında bu küçük burjuva hareketin önünde kölece sürüklenen milli demokratik devrimciler, gençlik hareketini, sosyalist mücadelenin öz gücü gibi göstermeye, partinin teori ve eylemini gençlik hareketlerine göre ayarlamasını, ve bütün gençlik hareketlerine kayıtsız şartsız katılmasını istemeye kalkışınca, parti, haklı olarak, bu kimselerin karşısında kesin yerini almıştır. Partinin, bu küçük burjuva harekete kapılmamaktaki azmi ve kararlılığı, demokratik devrimci kalpazanlar tarafından, partinin gençlik hareketlerinin karşısında olduğu şeklinde gösterilmek istenmiştir. Oysa, partinin büyük başarılarından biri, gençlik hareketi ile, onun önünde sürüklenen MDD'cileri ayırmayı bilmiş ve gençliği desteklerken MDD'cilere şiddetle karşı çıkmış olması, partinin işçi sınıfı örgütü niteliğini korumasıdır.

İşte gençlik hareketleri ile partinin bu hareketler karşısındaki tavrı böyle ikili bir öze sahiptir. Parti, bağımsızlık ve demokrasi özlemlerini dile getiren küçük burjuva gençlik hareketlerini, bunlar, ajan provakatörler ve anarşistler tarafından burjuvazinin ve iktidarın ilerici hareketleri baskı altına almak için kullanacağı bir silâh halinde soysuzlaştırılmadıkça, desteklemiştir, destekleyecektir. Parti, bu hareketlerin soysuzlaştırılmasını vesile edip gençlik eylemlerini ve gençliği baskı altında tutmaya, ezmeye yeltenen iktidarın, her zaman karşısında olmuştur, bundan sonra da olacaktır. Ancak, işçi sınıfının siyasi

mücadelesini temsil eden parti, hiç bir zaman bu küçük burjuva hareketinin önünde sürüklenmeyecek, bu hareketin dalkavukluğunu yapmayacak, teori ve eylemini bu harekete göre ayarlamayacak ve de partiyi bu yola sokmak isteyenlerle amansız bir şekilde mücadele edecektir.

Partimizin, gençlik hareketleri karşısında takınması gereken tavrın özü, kısaca budur.

Gençlik yahut öğrenci hareketlerinin kitle karakteri bu olmakla birlikte, sosyalist bir gençlik hareketinin gelişip güçlenmesi imkânı da vardır. Partinin, bu konuya önemle eğilmesi ve güçlü bir sosyalist gençlik hareketinin oluşması yönünde çaba harcaması gerekmektedir.

PARTİ BİRLİK VE BÜTÜNLÜĞÜNÜ SAĞLAMAK İÇİN, BÜYÜK KONGRE, MDD'CİLİĞİN PARTİ ÜYELİĞİYLE BAĞDAŞAMAYACAĞI HUSUSUNU KARAR ALTINA ALMALIDIR.

Uzun yıllar en ağır baskılar altında tutulduktan sonra 27 Mayıs hareketi ile örgütlenmek imkânına kavuşan sosyalist hareket, bir yandan gelişirken diğer yandan bu harekete mahsus bütün hastalık ve sapmaların tasallutuna da uğramıştır. 1965 seçimlerinden sonra su yüzüne çıkmış olan bu sapmalar, alelâde sosyal demokratlıktan alelâde anarşizme kadar uzayan, her çeşit küçük burjuva devrimci hareketlerini kapsamaktadır.

Başka memleketlerde de görülen bu sapmaların bizde tekerrür etmesini tabii karşılamak ve fazla hayıflanmamak lâzımdır. Ne var ki, bu sapmaların hepsi, Türkiye'de ayni zamanda ve karmakarışık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bu yüzden büyük bir kavram karışıklığı yaratılmış ve bu tür sapmalara karşı, henüz hazırlıklı olmayan partili partisiz sosyalist arkadaşlar arasında ilk sıralarda bir şaşkınlık ve hatta bozgun havası esmiştir.

Fakat, doğru sosyalist çizgideki arkadaşlar gerek EMEK dergisinde gerekse açık oturumlar, konferanslar ve parti kongrelerinde verdikleri mücadelelerle bu sapmaları açığa çıkarmış ve etkinliğini geriletmişlerdir.

Bilindiği gibi, Türkiye'de doğru sosyalist çizgi'ye ve dolayısıyle Partiye, ve parti yönetimine karşı çıkan akımların büyük çoğunluğu Milli Demokratik Devrimcilik adı altında toplanmıştır. Bu çeşitli akımların ortak noktaları, Türkiye'nin önündeki devrimci aşamanın sosyalist devrim değil, milli demokratik devrim aşaması olduğunu kabul etmiş olmalarıdır. Bunun dışında çeşitli M.D.D.'ci guruplar arasında görüş ayrılıkları, nelerin nasıl yapılacağı hususunda büyük farklar

vardır. Son sıralarda bunların kendi aralarında bölünmeye başlamalarının bir nedeni de budur. Ancak, bu bölünmeler, sosyalist devrimciler olarak bizlerin, Milli Demokratik Devrimcilerin çeşitli gurupları arasında farklar gözetmemizi gerektirmemektedir. Çünkü, başlangıçtaki, yani temeldeki farkımız devam etmektedir.

Açıktır ki, partiler aynı siyasi ve sosyal görüşlere sahip insanlardan teşekkül ederler. Görüşlerdeki bu birlik, onların eylemde de birlik ve beraberlik içinde olmalarını sağlar. Partililer arasında görüş birliği olması, görüş ve düşünce özdeşliği anlamına gelmez. Aynı parti içinde ortak eylem yapmayı önlemeyecek kadar görüş ve düşünce farkları bulunabilir. Hatta bu tür görüş farklarının bulunması partiye canlılık ve dinamizm vereceği için, faydalıdır da. Fakat, ayni parti içinde bu ölçüyü aşan görüş ve düşünce farklılıkları o partinin parti olma niteliğiyle bağdaşmaz. Bu, apaçık ve mutlaka göz önünde tutulması lâzım gelen bir gerçektir.

Milli Demokratik Devrimciler, memleketin önündeki devrim aşaması, yani partinin gerçekleştireceği devrimin niteliği, başka bir deyişle partinin amacı konusunda tamamiyle farklı bir görüşe sahiptirler. (Sosyalist devrimi değil, milli demokratik devrimi amaçlamaktadırlar) Ayrıca, M.D.D.'cilerin bazıları amaçlarını gerçekleştirmek için bir partiye lüzum görmediklerinden veya Türkiye İşçi Partisi gibi, sosyalist bir partiye, bir işçi sınıfı partisine lüzum görmediklerinden ve onu bir engel saydıklarından, çeşitli şekillerde partiye saldırmakta ve onu tahribe çalışmaktadırlar. Bu çabaların en göze batan örnekleri parti kongrelerine, parti yöneticilerine ve genel merkezine, parti mallarına saldırmalar ve bir sosyalist kurultay toplama çabalarıdır. Yaptıkları açıkça parti düşmanlığı, parti yıkıcılığıdır. Bu nedenle, MDD'cilik parti üyeliğiyle bağdaşamaz. Milli Demokratik Devrimciler parti içinde kaldıkları sürece partiden birlik ve beraberlik beklemek, partinin emekçi yığınlar karşısında saygınlığını korumak ve yüceltmek mümkün değildir.

Bu konuda, açıktır ki, kongreye önemli bir görev düşmektedir. Büyük Kongre, her türlü tereddüdü bir tarafa atarak, Milli Demokratik Devrimciliğin her çeşidinin işçi sınıfının sosyalizm davasına aykırı olduğunu ve bundan ötürü M.D.D.'ciliğin Türkiye İşçi Partisi üyeliğiyle bağdaşamayacağını karar altına almalıdır. Böyle bir karar M.D.D.'cileri tasfiye konusunda yöneticiler için sadece hukukî bir temel ve kolaylık değil, fakat ayni zamanda büyük bir manevî dayanak da teşkil edecektir. Kongre böyle bir karar almadıkça, seçeceği yöneticilerden fazla bir şey beklememelidir.

KEMAL BURKAY

sosyalizm, kemalizm ve doğu sorunu

Kemalizm'in, bir «küçük burjuva ideolojisi» değil de, düpedüz burjuva ideolojisi olduğu daha iyi anlaşılmaya başladı. Gitgide bu konudaki sisler dağılıyor, birçok şey açıklığa kavuşuyor. Gerçekten de Kemalizm, Türk milliyetçi akımının kendisine taktığı isimdir ve bu ismi liderinden almıştır.

Milliyetçilik kapitalist döneme özgü bir ideolojidir. Çok iyi bilinmektedir ki, kapitalist dönemden önce, dil, inanç, yurt gibi ulusu oluşturan bazı çekirdekler vardır; ancak, ulusu oluşturan tüm unsurlar birarada yoktur. Bu unsurlar, ancak kapitalist pazar çevresinde bir bileşime vararak ulusu yaratırlar. Bu nedenle, ne insanlığın kabile döneminde, ne köleci toplumlarda, ne de feodal dönemde uluslar yoktu yeryüzünde. İngiliz, Fransız, Alman, İtalyan, İspanyol gibi uluslar, kapitalizmin oluşmasıyla birlikte oluştular. Türk Ulusu da yirminci yüzyılın başlarında Osmanlı ülkesine sokulan kapitalizmle birlikte oluştu. Kapitalizm, birlikte getirdiği ulusçu akımlarla imparatorluğu parçaladı ve birçok ulusun yanısıra, tarih sahnesine Türk Ulusunu da çıkardı. «Kemalizm,» bu ulusun ideolojisinin, milliyetçilik akımının 1920 lerden sonraki adıydı.

Kanımca, Kurtuluş Savaşı dönemini, daha sonraki «Kemalist Devrimler» döneminden ayırmak gerekir. Çünkü Kurtuluş Savaşı, Rum,

Ermeni gibi Hıristiyan halklar dışında, tüm Anadolu halklarının, yabancı istilacıya karşı, elbirliğiyle giriştiği bir savaştı. Bu nedenle de Kurtuluş Savaşı, üretim ilişkilerinde değişikliğe yönelmiş bir savaş, yani sınıf savaşı değildi. Çelişki, tüm Anadolu halklarıyla istilacı düşman, yani emperyalizm arasındaydı. Daha sonraki dönemde ise, Kurtuluş Savaşı verilmiş ve iç çelişkiler birinci plana çıkmıştır. Artık sınıf sorunu önemlidir; devlet çarkı burjuvaziye dayanır ve içerde burjuvaziyi geliştirme, güçlendirme mücadelesi verilir. Bu dönemde yapılan «devrimler» burjuva düzeni yararına yapılan birtakım işlemlerdir. Ulusu «muassır medeniyet seviyesine çıkarmak» sözü, tipik bir batılı burjuva ulusu yaratmak özlemini dile getiriyordu. Bu dönemde hakim ideoloji burjuva ideolojisiydi ve bu ideoloji, benzerlerinde olduğu gibiydi, ırkçıydı. Türk Tarih Teorisi ile Güneş Dil Teorisi bu dönemde ortaya atıldılar. Ünlü Göç Yolları Haritası bu dönemden miras kaldı ve bu dönemde, Kızılderili kabilelerin dillerindeki Türkçe kelimelerin hesabı, kitabı yapıldı..

Kurtuluş Savaşı döneminde Müslüman Anadolu halkları dayanışma halindeydi. Çerkez Ethem, Ege'de Yunanlılarla dövüşürken, Doğuda da Kürt milis birlikleri Ermenilerle çatışıyordu. Ancak, Kurtuluş Savaşı sonrasında bu dayanışma zayıfladı; hatta isyanlar, çatışmalar başgösterdi. Başlıcaları Doğu'da boy veren isyanlar, kimisine göre «Kemalist Devrimlere» karşı «İrticaın» başkaldırmasıydı. Bu, elbette bilimsel bir izah değildir ve birşeyi açıklamış olmaz. Bu isyanlar için, «feodalitenin merkezi hükümete başkaldırmasıdır»da denmiştir. Bu daha gerçekçi bir değerlendirmedir. Gerçekten, feodal beyler kendi başlarına hükümran iken, merkezi otorite, giderek genişlemeye. gücünü duyurmaya, bu hükümranlığı tehdit etmeğe başlamıştı. Çatışmanın başlıca nedenlerinden biri budur. Merkeziyetçi burjuva devlet, elbette feodal beylerle bir yerde çatışacaktı. Bu çatışmalar oldu ve beyler gerilediler.

Ancak tek sebep bu değildi. Son Anadolu isyanlarının nedenleri araştırılırken Anadolu halklarının etnik yapısını hesaba katmak lazımdır. Kurtuluş Savaşının, istilacı düşmana karşı bir halklar dayanışması biçiminde verildiğini söylemiştik. Oysa Kurtuluş Savaşı sonrasının burjuva yönetimi, haklar açısından, demokratik bir yönetimin temellerini atamamış, ırkçı bir ideolojiye ağırlık vermişti. Bu ırkçı ideoloji, giderek diğer halklar üzerinde bir baskı ve terör uygulamasına dönüştü; bu da birtakım karşı tepkiler yarattı. Kürt isyanlarının başlıca sebeplerinden biri de budur. Kürt isyanları, kanımca bu iki nedene

dayanmıştır. Yani bu isyanlarda iki ayrı çelişki rol oynamıştır: Burjuva ile feodalitenin çatışması; burjuva milliyetçiliğiyle ezilen halklar çatışması... Bunlardan yalnız birini sebep olarak almak ve onunla sorunu çözümlemeye kalkışmak yanlıştır.

Bu arada şu hususu da unutmamak gerekir: Anadolu'nun kapitalistleşmesi Batı'dan başlamıştır. Batı uluslaştığı zaman, Doğu hâlâ feodal bölünme ve anarşi içindedir. Bu nedenle de çatışma, bir bakıma, feodal Doğu ile burjuva Batı arasında olmuştur. Yani sınıfsal açıdan burjuvazi ile feodalite arasındaki kaçınılmaz çatışma, bu bölgesel yapı farkı nedeniyle bölgeler arası, halklar arası çatışma görünümü almıştır.

Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısından doğan bütün bu oluşumları olağan karşılamak gerekir. Yani tarih olacağına varmıştır. Ancak devrimci, olayların bir seyircisi değildir; O, olayları etkilemeğe, onlara bir yön vermeğe çalışır. O halde bütün bu tartışmalar ortamında ne yapmalı? Kanımızca yine Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısına bakmalıyız ve bu yapıyı Ortadoğu, hatta dünya şartları içinde değerlendirmeliyiz.

Bu yapıya baktığımız zaman, az önce söylediklerimize benzer şartların devam ettiğini görürüz. Türkiye'nin Doğusu, Batı'ya oranla çok daha geri bir aşamada; ama otuz kırk yıl öncesine göre önemli değişmeler olmuş. Kapitalizm Doğu'ya sızmış. Demiryolu, özellikle karayolu Doğu'da kasabaları, köyleri pazarlara bağlamış. Ulaştırma ve haberleşme araçlarında, okullarda ve aydın sayısında büyük artış var. Traktör Doğu'da oldukça geniş sahaları işlemeğe başlamış ve çoğu devlet işletmeleri biçiminde ve seyrek de olsa, Doğu illerinde işçi sınıfını oluşturan işyerleri ortaya çıkmağa başlamış.

Bunun yanısıra şehirler Batıdaki kadar büyük değil. Doğu'nun bazı kesimlerinde aşiret yapısı çok canlı; şeyhlik, ağalık, ağa-dedelik de güçlü hâlâ. Özellikle şeyhlik büyük kitleleri etkiliyor ve dokunulmazlığını sürdürüyor. Topraktaki keskin sömürüye, toprak ağalarına ve topraksızlara rağmen bu alanda önemli bir hareket yok.

Diğer yandan, merkezi hükümetle ağalar ve şeyhler, ağa-dedeler arasında eski düşmanlık ta yok. Gerçi arasıra ufak tefek şeyler oluyor; 55 ağanın sürgüne gönderilmesi gibi.. Ama bu da arızi bir şey. Aslında egemen sınıflar tamamlanmış bir durumda. Feodal beyler, eski hükümranlık iddialarını terketmişler; yani onlar, artık bazı küçük

krallıkların tek hakimi olma inatçılığını bırakmışlar. Buna karşılık burjuvaziyle ekonomik ve politik alanda işbirliği kurmuşlar. Ağalar, ağadedeler, hatta şeyhler ticaret yapıyorlar, topraklarını traktörle işletiyorlar, banka kredilerinden aslan payı onların. Encümen azası, belediye başkanı, mebus, bakan da oluyorlar. Partiler onların avuçlarında. Şimdi «Kürdistan Emirliği» davası gören bir Şeyh Sait yok; ama, meclislerde gurup sözcülüğü filan yapan «Doçent Şeyhler» var.. Şimdi Dersim Dağlarında hükümferman bir Seyit Rıza yok; ama, aynı dağlarda çıkan ve önce İskenderun'a, oradan da İtalya'ya, Amerika'ya sevkedilen krom madeninin ulaşımından önemli miktarda komisyon alan bir torunu var.. Ve Doğulu feodalite kalıntıları şimdi bürokrasiyle rahat anlaşıyorlar; o günden buyana kravata ve fötr şapkaya alıştılar.

Bunun yanısıra Doğu halkının etnik yapısı ve burjuva milliyetçiliğinin ona karşı tavrı da değişmemiş. Doğu halkı söz konusu olunca, burjuva yönetimi, Anayasa'da yazılı olanlara hiç aldırmıyor, kendi çıkardığı kanunları hiçe sayıyor. Doğulu halka bir çeşit ilan edilmemiş sıkıyönetim uygulanıyor. Komando birlikleri dehşet salıyorlar. Gerilim bazan had safhaya varıyor. Bu ırkçı tutum ve faşist baskılar, beklenmeyen patlamalar yaratabilir. Gerçi bütün Anadoluda halkın bürokrasiyle başı hoş değildir; ama Doğu'da, halk bürokrasiden üç-beş kat daha korkar ve nefret eder.

Türkiye'nin büyük kesimi kapitalist ekonominin hakimiyetindedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu ise, kapitalizmin etki alanı içine önemli oranda girmekle beraber, önemli oranda da feodal kalıntılar taşımaktadır. Ve Doğu halkı, ekonomik bakımdan, feodal kalıntılar-burjuva ortaklığı tarafından son derece sömürüldüğü gibi etnik yapısı nedeniyle de demokratik özgürlüklerin çoğundan yoksundur. Ancak bu farklı durum, Doğu Anadolu'nun Batı'dan soyutlanmasını gerektirmez. Çünkü Doğu'lu ve Batı'lı egemen sınıflar bütünleşmiştir. Emekçiler de önemle ölçüde bütünleşmiştir. İşçi sınıfı, Doğuda ve Batıda, aynı sendikada aynı patrona karşı örgütlüdür. Siyasi partiler Türkiye'nin doğusunda ve batısında aynı rahatlıkla örgütlenmektedir. Bu nedenle Türkiye'de Doğu ile Batı, devrimci ve tutucu hareketler yönünden bir bütünlüğe ulaşmıştır. Doğudaki devrimci hareketi Batıdaki devrimci hareketten soyutlamak mümkün değildir.

Belli bir bölgede önemli oranda feodal kalıntılar varolsa bile Türkiye'nin bütünü bakımından egemen olan üretim biçimi kapitalizmdir.

Ve verilecek mücadele sosyalizm için mücadeledir. Doğu halkının demokratik hakları için mücadelesi, sosyalizm için mücadele ile kaynaştırılmalıdır. Bunun birlikte yürütülmesi bir çelişki değil, bir zorunluluktur. Çünkü Türkiye sosyalist hareketinin, Doğu halkının devrimci potansiyeline ihtiyacı vardır. Doğu halkının devrimci demokratik mücadelesinin ise Türkiye sosyalist hareketinin desteğine ihtiyacı vardır.

KİM KİMİNLE İTTİFAK KURMALI, NE İÇİN?.

Türkiye İşçi Sınıfı, Kemalist ideolojinin temsilcileri denen «asker-sivil aydınlar»la ittifaka sürüklenmektedir. Kemalizme küçük burjuva ideolojisi denmektedir. Başta da söylediğim gibi, kanımca, Kemalizm Türk burjuva ideolojisinin 1920-1946 arasındaki adıdır. Belki sonradan küçük burjuva ideolojisi olmuştur! Yönetici kadro, «asker-sivil aydın», 1946 öncesinde sınıflar üstü görünmeye çalışmıştı. Zaten burjuva devlet örgütü, kitlelere hep böyle sınıflar üstü, tarafsız bir örgüt, bir güç gibi görünür.. Oysa yönetici kadronun kendisi başlıbaşına bir sınıf değildir, olamaz. O, sınıflardan biri adına hareket eder. Türkiye'nin son elli yıllık döneminde burjuvazi hakim olduğu için, Kemalist yönetim de aslında bir burjuva yönetimiydi, ya da burjuvalar adına bir yönetimdi. Ancak, burjuvalar zayıf olduğu oranda yöneticiler güçlüydü.. Sonradan burjuvazi palazlandıkça sesi de gürleşti ve patronluğunu iyice kabul ettirdi. Bu 1950 den sonraki dönemdir. Onun içindir ki «asker-sivil aydın», önceki yönetim çağını, kendisi için renkli bir dönem olan «Kemalist Devrim» çağını unutamaz. Gerçekten de bu, «Asker-sivil aydınlar» için bir gerilemedir, olaki «karşı devrim» dir; ama tarih ve sınıflar açısından değil.

Bunun içindir ki işçi sınıfı, Kemalist ideolojiyle ittifak kuramaz. 1924 te işçi birliklerini kapatan, o uzun «devrim» döneminde sendikalara bile izin vermeyen Kemalistlerle ittifak kurulmaz. Solu uzun yıllar boğan, hapseden, kahredenlerle ittifak kurulmaz. Bu ittifak yaygaralarıyla kimseyi aldatamayız, olsa olsa kendimizi aldatırız; kendimiz, kendi uydurduğumuz hayale inanırız. Bu aldanış ve şartlanma, şimdiden bazı çevrelerde somut olarak görünüyor..

Türkiye'de kapitalizm hakim üretim biçimidir ve Türkiye'de burjuva sınıfının tamama yakın çoğunluğu Amerikancıdır, işbirlikçidir; yani emperyalizmin müttefikidir. Ve Türkiye'de kapitalizm tarafından sömürülen işçi sınıfının, burjuvalarla birleşip burjuvaziye karşı dövüşmesi sözkonusu olamaz. İşçi sınıfı kapitalizme ve emperyalizme,

karşı dövüşmekte çıkarı olanlarla birleşecektir. Kavgada işçi sınıfının en büyük desteği yoksul köylüler ve küçük burjuvazinin bir kesimidir. Devrimci hareket işçi sınıfı yararına geliştikçe küçük burjuvazinin daha büyük kesimleri -bu arada asker sivil aydının daha büyük kesimleri- işçi sınıfının saflarına geçer.

Bizim burjuvalara göre Türkiye «tam bağımsızdır». Ve Türkiye İşçi Sınıfını «gerçekten demokratik bir Türkiye» için destekliyecek Türk burjuvazisi olacağını sanmıyorum. Çünkü Türk burjuvazisi için Türkiye yeteri kadar demokratiktir. 141-142 nci maddeler ise onu ilgilendirmez. Ama bu maddeler, Türkiye İşçi Sınıfından başka Doğu'da yaşıyan yurttaşlarımızın çoğunluğunu da ilgilendirmektedir. «Gerçekten demokratik bir Türkiye»yi Doğu Halkı yürekten ister ve bu yolda Türkiye İşçi Sınıfını destekler. Doğu Halkı da Türkiye İşçi Sınıfı gibi faşist baskılara karşıdır. Doğu Halkının, tarihi ve halihazırdaki katmerli ezilişinden gelen devrimci bir potansiyeli vardır. (Doğu Halkıyla, şeyh, ağa ağa-dede ve işbirlikçi burjuvalar gibi tutucu unsurlar dışındaki tüm halkı kastediyorum.)

Türkiye İşçi Sınıfının en büyük müttefiklerinden biri, belki de başlıcası, Doğu Halkının devrimci gücüdür.

Doğu Halkı ırkçı ideolojiden çok çekmiştir, hala da çekmektedir. «Millici Güçler» filan diye adlandırılan çevrelerin ne olduğunu Doğu Halkı iyi bilir. Bütün bu laf ebeliklerinin arkasında burjuva milliyetçiliği yatmaktadır. Doğu halkı böyle bir ittifaka karşı son derece kuşkuludur. O, kendisini hunharca ezen ideolojik guruplarla aynı ittifaklar ağına girmez; bu akla bile gelmez.

Türkiye İşçi Sınıfını ezen, Doğu Halkını da ezmiştir. Bunun için baskıya ve faşizme karşı tam bir dayanışma gerekir. İşçi Sınıfı ve dostlarının iktidarı için tam bir dayanışma gerekir. Bu dayanışma Türkiye'yi sosyalizme ve Doğu Halkını sosyalizmle birlikte çok özlediği gerçek demokrasiye götürecektir.

Bu ittifakın temel ilkelerini belirlemek gerekir:

Bir kez, Türkiye Sosyalist Hareketi kendini arındırmak, rayına oturtmak gibi önemli sorunlarla karşı karşıyadır. Türkiye Sosyalist Hareketi, kendisini küçük burjuva ideolojisinden, anarşizmden, şövenizmin her türlü tasallutundan korumak; bugünkü, her kafadan bir sesin çıktığı karmakarışık dönemi atlatmak zorundadır.

Mücadele işçi sınıfı öncülüğünde verilecektir.

Mücadele emperyalizme ve kapitalizme karşıdır; sosyalizm için mücadeledir. Müttefikleriyle birlikte ve öncü olarak iktidara gelen işçi sınıfı, sosyalizme giden bir yol izler.

İşçi sınıfı mücadelesini örgütlenmiş parti aracılığıyla verir.

İşçi sınıfı hareketi, yani sosyalist hareket, Doğu halkının demokratik özlemlerinin gerçekleştirilmesini kendi programına kor ve bunu açıkça belirtir; bunun için mücadele eder. Sosyalist hareket, halkların eşitliği ve kardeşliği ile ulusların kendi kaderini tayin hakkı ilkesini açıkça belirler ve savunur.

Sosyalist hareket, şövenizm, anarşizm, pasifizm gibi küçük burjuva sapmalardan kendini korur.

Bunun yanısıra, Doğu halkının devrimci gücü de aynı kargaşadan kurtulmak, kesin ilkelere bağlanmak zorundadır.

Bu devrimci güç, Türkiye'nin genel devrimci hareketinden soyutlanamaz. Dayanışma zorunludur, gerçekçi bir tutumdur. Bunun tersi güçlerin bölünmesi, emekçi halkların karşı karşıya gelmesi demektir. Bundan ise hem sosyalizm için mücadele, hem de Doğu Halkının demokratik hareketi zarar görür.

Doğu Halkının devrimci mücadelesi, ağa, şeyh, ağa-dede gibi feodal unsurları karşıya almak zorundadır. Bunun tersini düşünmek teslimiyettir. Çünkü bunlar faşizmin ortaklarıdır; bunlar Doğu Halkının büyücüleri ve zindancıbaşılarıdır. Doğu Halkı, demokrasi ve özgürlük için bu tasmaları koparıp atmak zorundadır. Ağalık, şeyhlik, ağa-dedelik, kurum olarak gericidirler. Bunlardan, birey olarak, devrimci saflara katılanlar olabilir; böylelerine sözümüz yoktur. Ama bu gerici kurumlara, hem de özgürlük adına dokunmamayı salık verenler, sadece bu gerici sınıfın ideologu ve halkın düşmanıdırlar.

Doğu Halkı, Türkiye İşçi Sınıfı hareketini desteklemekle onun tüm dostlarıyla dayanışma kuracak demektir. Yani Türkiye'de devrime dönük tüm eylemleri, bu arada bütün Türkiye emekçilerinin, yoksul köylülerinin demokratik eylemlerini destekliyecek demektir.

Doğulu aydınlar, emekçiler, devrimci kuruluşlar kesin vaziyet almak zorundadırlar. Türkiye'de tutucu ve devrimci politik güçler ayrılmıştır. Şövenizmden uzak Türkiye Sosyalist hareketi, Doğu Halkı açısından tek doğru alternatiftir. O halde bu kavgada kararsızlığın yeri

yoktur. Bu kararsızlık, tarafsızlık, partiler üstü sendikacılık anlayışına benzer ve ancak egemen sınıflara, faşizme yarar; emperyalizmin ekmeğine yağ sürer. Bir sinema seyircisi olmaktan çıkıp devrimci saflara omuz vermek gerekir.

Şövenizmden uzak Türkiye Sosyalist Hareketi ile Doğu Halkının devrimci gücü tam bir dayanışma kurmak ve kaynaşmak zorundadır.

Bu kavgada tarafsızlığın yeri yoktur. Doğulu devrimciler, ne doğulu feodallerin, ne de batılı şövenistlerin oyununa gelmemelidirler. Kendi devrimci güçlerini etkin bir şekilde, tarihi sorumluluklarını bilerek ortaya koymak zorundadırlar.

türkiye işçi partisi ve sosyalizm

Türkiye İşçi Partisi olağan 4. kongresi 29 Ekim'de yapılacaktır. Türkiye'de, sosyalist hareket içinde bir işçi sınıfı partisinin önemi ve niteliği ile buna bağlı olarak Türkiye toplumunun devrimci dönüşümünde Türkiye İşçi Partisi'nin görevi ve niteliği üzerindeki tartışmalar, açık kapalı, halen sürdürülmektedir. Bu meseleler üzerinde açıklığa kavuşmak; özellikle, tüm dünyada emperyalist sistemin çöktüğü ve sosyalist sistemin dünya çapında başarılar kazandığı bu dönemde, Türkiye İşçi Partisinin niteliğini ve görevlerini belirlemek, en önemli sorun halinde Türkiyeli sosyalistlerin önünde durmaktadır.

SINIF MÜCADELESİ, İŞÇİ SINIFI MÜCADELESİ:

Günümüze kadar, bütün tarih sınıf mücadeleleri tarihidir. Toplumlar, -ilkel komünal toplum dışında- kaçınılmaz olarak ayrıldıkları karşıt sınıflar arasındaki çelişmelerin doğrultusunda gelişirler. Toplumsal gelişmenin motoru sınıf karşıtlıkları sınıf çelişmeleri ve bunun sonucu sınıf mücadeleleri olmuştur. Bütün dünya ölçüsünde; bugün de varolan mücadele, çağdaş dünyanın iki temel sınıfı burjuvazi ile proletarya arasındaki mücadeledir. Daha geri toplumsal ilişkilerin varolmasına rağmen, toplumların devrimci gelişmesi yolundaki sınıf mücadeleleri, esas olarak, işçi

sınıfı ile burjuvazi arasındaki mücadeledir. Çağımıza damgasını vuran temel özellik de budur.

1789 Fransız Burjuva İhtilâli ile açılan burjuva devrimler çağı 18. ve 19. asırda, birçok ülkede, o ülkenin öznel şartlarına bağlı olarak, geri toplumsal ilişkileri, feodal ilişkileri tasfiye etmiş, ve kapitalist ilişkileri pekiştirmiştir. Özellikle, sanayi devriminden sonra, kapitalist toplumların bağrında tarihin en modern sınıfı, proletarya (İşçi sınıfı) kaçınılmaz olarak gelişmiş güçlenmiştir. Böylece, toplumsal kanunlar gereği, tüm değerleri yaratanlarla (İşçi sınıfı) üretim araçlarının mülkiyetini elinde tutanlar (burjuvazi) arasında sınıf mücadelesi belirmeye, gelişmeye ve tarihi gelişmeyi etkilemeye bağlamıştır. Bu nedenle, işçi sınıfı, çağımızda, kaptalizme karşı, toplumun gereksindiği sosyal gelişmeyi sağlama doğrultusunda temel devrimci güç olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle kapitalizmin, tekelci kapitalizme-emperyalizme-dönüşümünden yani niteliği değişmeden çağdaş şartlara uygun olarak biçimlenmesinden sonra, sömürü alanının genişlemesi ve kokmuş emperyalist sistemin (toplumsal güven, refah ve gelişme) için yıkılmasının işçi sınıfı dışındaki sınıf ve tabakalar için de gerekli olması, işçi sınıfının mücadelesini ve üstesinden gelmesi gerekli görevleri çok çeşitlendirmiştir.

İşçi sınıfının toplumun devrimci dönüşümü ve bunun gereği olarak çağdaş kapitalist sistemin-emperyalizmin-yokedilmesi için aralıksız mücadelenin temel biçimleri işçi sınıfının gelişme süreci içinde şekillenmiştir. Bunlar ekonomik, ideolojik ve politik mücadelelerdr.

Ekonomik Mücadele: İşçilerin çalışma ve yaşama şartlarını iyileştirmek, ücretlerini artırmak ve benzeri gibi günlük menfaatlerini çoğaltmak için giriştiği mücadele biçimidir. Bu mücadelenin en yaygın ve etkin yöntemi, istekleri açıklamak ve bunlar yerine getirilmezse greve gitmektir. İşçi sınıfının doğuşundan bu yana, politik olarak en az gelişmiş işçi grupları bile günlük ekonomik çıkarlarını koruma yolunda mücadele etmişlerdir. Bu yüzden işçi sınıfı mücadelesi içinde ilk olarak ekonomik mücadele gelişmiş ve işçi sendikaları, kooperatifleri, yardımlaşma sandıkları kurulmuştur. Ne var ki, işçi sınıfının geliştirdiği ilk mücadele biçiminin ekonomik mücadele oluşu, bu silâhın artık eskidiği manâsına gelmez. Tersine; bugünkü şartlarda, birçok ülkede; güçlü ve iyi örgütlü işçi hareketlerinin varolmasında ekonomik mücadele önemli bir rol oynar.

Bir kere; ekonomik mücadeleyle işçiler kapitalistlerden bazı tavizler koparırlar. Bunun, çağımız şartlarında, bir işçi aristokrasisinin oluşumunda, kapitalist sınıflarla uzlaşmacılığa yönelik sendikacılığın gelişmesinde etkili olması gibi zararları yanında, işçi sınıfının kapitalist sınıfa karşı bir güç olarak çıkması, birliğini geliştirmesi, çalışma ve yaşama şartlarını iyileştirmesi gibi önemli yararları vardır.

İkinci olarak ekonomik istekler için mücadele, işçilerin en geniş bölümlerini hareket içine sokar ve onlara sınıf bilinci veren anti-kapitalist mücadeleyi öğreten bir okul görevi görür.

Buna rağmen, ekonomik mücadelenin sınırları bellidir. Bu mücadele, işçi sınıfının temel görevini başarması için yeterli değildir. İşçi sınıfını sömürüden, toplumu kokuşmuşluktan kurtaramaz ve kapitalizmin temellerini etkileyemez. Bu yüzden sadece ekonomik mücadeleyle işçi sınıfı hareketinin başarıya ulaşması mümkün değildir. İşçi sınıfının gerçek mücadelesi, günlük ekonomik isteklerin sınırlarını aşıp, politik mücadeleye döndüğünde başlar.

İdeolojik Mücadele: İşçi sınıfı da diğer bütün sınıflar gibi, kendi menfaati için mücadele eder. Bu menfaatler tüm toplumun menfaatleri ile birleştiği için işçi sınıfı çağının en devrimci ve öncü sınıfıdır. Kapitalist sistem, işçi sınıfına sömürülme, baskı altında tutulma ve kötü yaşama şartları getirir. İşçi sınıfı mücadelesinin başından beri, işçi, sosyal ekonomik adeletsizliğin ve ezilmenin farkındadır. Bu, işçileri, kendiliğinden, ezilmeyi, adaletsizliği protestoya ve bunlara karşı koymaya götürmüştür. Çünkü bir mücadeleyi zorunlu kılan bütün somut şartlar, objektif olarak, kapitalist sistemde vardır ve işçiler bunları tüm yaşantılarında hissederler. Ama bunun gerçek kaynağını keşfedememişlerdir. Sömürü ve baskıya kendiliğinden karşı koymalarının, protestonun ötesinde, işçilerin kendilerini bağımsız ve devrimci bir sınıfın üyeleri olarak görmeleri kolay olmamıştır. Çeşitli işyerleri ve işkollarında çalışan işçiler arasındaki farklı somut şartlar, işçilerin yaşama şartlarındaki farklılıklar ve işçi hareketleri yoğunlaştıkça etkisi artan burjuva ideolojisinin baskısı bu işi daha da zorlaştırmıştır. İşçi sınıfının, sömürünün esas kaynağını görememesi için, kapitalizm işçileri burjuva ideolojisinin esiri etmek istemiştir. İşçilerin durumunun burjuvaziyle uzlaşmak sayesinde iyileşebileceği, kapitalist sistemin değişmez ve tek rasyonel sistem olduğu işçi sınıfına yoğun ideolojik propaganda ve çeşitli sarı örgütler yoluyla benimsetilmeye çalışılmıştır.

Bununla, işçi sınıfının sınıf bilincinin gelişmesini önlemek, birliğini bozmak, mücadele gücünü yoketmek amacı güdülmüştür. Böylelikle, işçi sınıfının sınıf bilincine erişmesi karmaşık bir süreç haline dönüşmüştür. Bu durum, işçi sınıfının devrimci mücadelesinde, ideolojik mücadelenin önemini artırmıştır.

İşçi sınıfının günü gününe girdiği mücadeleler, onun sınıf bilincinin oluşması ve burjuva ideolojisinin etkisinden kurtulması için iyi bir okuldur. Bu mücadeleler, işçi sınıfının, sınıf olarak, kendisini, burjuvazinin karşısında bağımsız tek güç olarak görmesi için yeni bir araç olur.

Fakat bu bir başına yeterli değildir. Ve de yalnız başına alındığında işçi sınıfının günlük mücadelesindeki bilinçlenmesi onu yanlış ve eksik bilinçlenmelere, burjuvaziye teslimiyete de götürebilir. Onun için işçi sınıfının sınıf bilincinin seviyesini yükseltmek ve geliştirmek için özel bir mücadele biçimine ihtiyaç vardır. Marx ve Engels, bilimsel sosyalizm ile işçi sınıfına bu mücadelesinde en önemli silâhı kazandırmışlardır. Onlar, işçi sınıfına, kapitalist sömürüyü yoketmek ve tüm unsurlarını ortadan kaldırmak için ve böylece, daha ileri bir toplum düzeni, yani sosyalizm için mücadelenin olanak ve ilkelerini göstermişlerdir.

Böylece sosyalist düşünce, yani işçi sınıfı ideolojisi, işçi sınıfının en önemli silâhı olarak ortaya çıkmıştır. Bu silâh, işçi sınıfına, ancak dışardan, onun partisi aracılığıyla götürülebilir ve işçi sınıfı ancak o zaman burjuva ideolojisine karşı mücehhez hale gelebilir.

İdeolojik mücadelenin görevleri; işçi sınıfı içinde sosyalist dünya görüşünü yaymak, burjuva ideolojisini yıkmaktır. Biliyoruz ki, işçi sınıfı ideolojisinin güçlenmesiyle, emperyalizm, oportünist ve revizyonist ajanlarıyla harekete içerden saldırma yollarını geliştirmiştir. İdeolojik mücadelenin bir yönü de bunlara karşı yürütülenidir. Ayrıca, ideolojik mücadele, sadece işçi yığınları arasında değil, aynı zamanda, kapitalist sistemin sömürüp ezdiği bütün sınıf, tabaka ve gruplar arasında da yoğun bir şekilde yürütülmeli ve onlara da işçi sınıfı ideolojisi benimsetilmelidir.

Politik Mücadele: Politik mücadele işçi sınıfı hareketinn en yüksek mücadele biçimidir. İşçi sınıfı ekonomik mücadelesi sırasında karşısındaki düşmanın (grevleri kıran, dirençleri sabote eden ve tüm karşı hareketleri örgütleyen, baskı tertiplerini yürüten) bur-

juva devleti olduğunu görür. Böylece işçi sınıfı mücadelesi, sadece patronuna karşı değil tüm kapitalist devlete, sisteme karşı mücadele olarak gelişir. Bu, işçi sınıfının yürüttüğü politik mücadelenin esasıdır.

İşçi sınıfının burjuvaziye ve emperyalizme karşı mücadelesi, sadece ekonomik plânda değil, toplumsal ilişkilerin getirdiği tüm bozukluklara karşı yürütülmelidir.

«İşçi sınıfı bilinci, işçiler bütün meseleleri, eksiksiz olarak, sınıflarla ilgili ilişkileri öğrenmedikçe, gerçek bir politik bilinç olamaz». Böylece, işçi sınıfının, kapitalizme ve emperyalizme karşı mücadelesi, ekonomik haklarını koruma mücadelesi yanında, genel demokratik haklar, temel özgürlükler ve millî bağımsızlık için savaş, emperyalistlerin halk düşmanlığına dayanan dış politikasına karşı mücadeleler şeklinde de belirir ve gelişip güçlenir. İşçi sınıfının politik etkinliğinin bütün bu doğrultularda artması, özellikle, günümüz şartlarında çok önemlidir.

Ekonomik ve ideolojik mücadele tek başlarına birer hedef değildir. Politik mücadelenin destekleyicisidirler. Politik mücadele biçimleri, genel gösteriler, genel grevler, çeşitli direnişlerden silâhlı ayaklanmaya kadar uzanır. Bu mücadele biçimlerinin uygulanma şartları, işçi sınıfı mücadelesinin seviyesine, örgütlenme durumuna, burjuvazinin karşı mücadele yöntemlerine ve ülkenin başkaca öznel şartlarına bağlı olarak değişir.

İŞÇİ SINIFI PARTİSİ:

İşçi sınıfı ekonomik, ideolojik ve politik mücadelesini çeşitli örgütler aracılığıyla yürütür. Fakat bu üçlü mücadelenin, gerçek amacına ulaşabilmesi, ancak onun en yüksek seviyeli örgütü, siyasal partisi ile mümkündür. Sadece proletaryanın siyasal partisi, işçi sınıfının tüm mücadelesine liderlik yapabilir ve çeşitli mücadele biçimlerini birleştirebilir. O halde işçi sınıfı partisi; işçi sınıfının kapitalist sisteme, emperyalizme karşı mücadelesinde, sınıf mücadelesinin bütün biçimlerini örgütleyen, birleştiren ve kaynaştıran en yüksek organıdır.

«Parti, işçi sınıfının yığın hareketiyle, sosyalizm düşüncesinin bir kombinasyonudur.»

Parti, proletaryanın ileri, devrimci müfrezesidir, öncüsüdür.

İşçi sınıfı hareketinin ideolojik, ekonomik, politik mücadelesini yürütebilmek için, partinin niteliğinin, geniş işçi yığınlarından farklı olacağı, ancak onun en bilinçli, en militan unsurlarından oluşacağı gerçeği bilimsel sosyalizmin işçi sınıfı hareketine getirdiği çok önemli bir katkıdır. İşçi sınıfının tümüyle, işçi sınıfı partisinin karıştırılmaması gerekir. Öncü müfrezenin oluşturduğu partinin, yığın hareketlerini yönetmesi gereğini, bu yönetimin zorunluluğunu kavrayamamak «kendiliğinden gelmeciliğe» düşmektir. «Kendiliğinden gelme hareketler» teorisi, hem teoride hem de toplumsal pratikde mahkûm edilmiştir. Parti tarafından yönetilmeyen, proletarya ideolojisiyle yönlendirilmeyen yığın hareketleri, ya başarısızlığa uğrar (en ünlü örnek: Paris Komünü), ya da burjuva ideolojisinin etkisi altında gelişirler. Bunun, hareketin burjuvaziye teslîminden başka birşey olmadığı açıktır. Bu, işçi sınıfı mücadelesinin, politik seviyesinin yükseltilmesini, sosyalist bilince varmasını sağlamak değil, tersine sosyalist hareketi, yığınların burjuva ideolojisi etkisi altındaki bilincine indirgemek demektir.

Partiyle, işçi sınıfının meslek örgütleri arasındaki ilişkilerde aslolan şey, politik örgütün yönetimi ve denetimidir. İşçi sınıfının mücadelesinin nihai amacı sosyalizmdir. Mücadelenin her aşaması, ve şekli bu amaca yaklaştıran doğrultuda olmalıdır. Bu da ancak, onun politik örgütünün uzun ve kısa vadeli taktikleri ve stratejisi ile geçerlik ve etkenlik kazanır. İşçi sınıfının diğer bütün örgütlerinin ancak partinin; bu taktiklerine uyması suretiyle mücadele bir bütünlüğe kavuşabilir. Politik örgütün, partinin, denetiminde olmayan mücadele şekilleri, hareketi ekonomizmin dar kalıpları içine sokar. Hiç bir kalıcı başarı ve nihai zafer kazanamaz. İşçi sınıfının partisi, niteliği ve görevleri itibariyle işçi sınıfının diğer örgütlerinden farklıdır. Sendikalar ve mesleki örgütler sadece işçi sınıfının ekonomik istekleri, günlük menfaatleri doğrultusunda mücadele ederler. Mesleki örgütlerin görevi, ekonomik ve günlük mücadeleleri içinde işçi sınıfının birliğini ve anti-kapitalist mücadeleye mümkün olan en geniş yığınların katılmasını sağlamaktır.

Parti, işçi sınıfının bütün diğer örgütlerini yöneterek, toplumun devrimci dönüşümünü gerçekleştirir. İşçi sınıfı ve onun öncü müfrezesi parti, toplumsal gelişmenin öncü ve temel gücüdür. Bu işçi sınıfının ve onun partisinin toplumsal gelişmenin devrimci öncüsü oluşunun objektif gereğidir.

Çağımızda kapitalizm tekelci aşamaya ulaşarak sömürü ve

baskısını toplumun diğer kesimlerine de yaymıştır. Burjuvazinin, kaçınılmaz olarak yıkılmaya mahkûm, emperyalist sistemi yürütmek için giriştiği çabalar işçi sınıfı ve toplumun diğer sınıf ve tabakaları üzerindeki anti-demokratik baskıları artırmak yönünde gelişmektedir. Böylece, işçi sınıfı ve onun öncüsü parti, çağımızda, bütün ülkelerde demokratik hareketlerin öncüsü haline de gelmiştir. 1917 Şubat Demokratik Devriminin İşçi sınıfının öncülüğünde gerçekleştirilmiş olduğunun ve değişen dünya şartlarının farkına varamayan II. Enternasyonal'in oportünist ve revizyonist partileri, devrimci pratikte mahkûm olmuş ve işçi sınıfı hareketlerinin yönetiminden uzaklaştırılmışlardır. Böylece, işçi sınıfının bağımsız partileri, objektif olarak, yalnız işçi sınıfının öncüsü olmakla kalmamış, tüm ezilenlerin sömürü ve baskıya karşı verdikleri mücadelelerin de devrimci öncüsü olmuşlardır.

İşçi sınıfı partisinin en önemli niteliği, onun kapitalizmle uzlaşmaz oluşudur. Onun, kapitalist toplumun, kaçınılmaz, devrimci dönüşümünü hazırlayan, ve bunun temel şartı olarak işçi sınıfının siyasal iktidarını amaçlayan parti oluşudur. Bu parti, bütün toplum meselelerini bilimsel sosyalist açıdan çözümler. İşçi sınıfı partisi üyelerinin temel niteliklerinden biri, bilimsel sosyalizmi benimsemiş olmalarıdır. Parti üyelerinin ideolojik birliği esastır.

Ne var ki, bir işçi sınıfı partisinin hemen kuruluşuyla birlikte mükemmel olması, bütün bu niteliklere eksiksiz bir şekilde sahip bulunması mümkün değildir. Parti bir süreç içinde sosyalist niteliğini geliştirebilir ve bu, hiç bir zaman mükemmel olmaz. Onun için, bilmeliyiz ki, sosyalist partiler, böyle «gerçekten öncü» partiler haline bir süreç içinde dönüşürler. Çeşitli örgütsel ve politik aşamalardan geçerler. Bir parti içinde, teorik, ideolojik birliği sağlamak, üyeleri eğitmek ve örgütü pekiştirmek için gereklidir. Parti böyle bir süreç içinde gelişir, işçi yığınlarına ulaşır, onlarla «yaşayan bağlar» kurar, zamanla grevleri ve işçi sınıfının diğer yığın hareketlerini yönetir hale gelir. Bunun yanısıra parti, diğer emekçi yığınlara ulaşabilir, onları etkiler ve böylece onların da yönetici partisi olur.

Partinin gelişme süreci içinde, bu dönüşümlerdeki hızı, bir aşamadan daha ileri bir aşamaya geçiş hızı, objektif şartlara bağlı olduğu kadar, politikasının doğruluğuna, yönetim kadrolarının yeteneklerine, bilimsel sosyalist tutumlarının sağlamlığına da bağlıdır.

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

İşçi sınıfı hareketi ve işçi sınıfı partisinin genel nitelik ve görevleri üzerinde bu açıklamalardan sonra; Türkiye İşçi Partisi'nin bir sosyalist parti olup olmadığı, işçi sınıfı hareketinin, öncü devrimci partisi olmak için gelişme çizgisinin neresinde bulunduğu meseleleri üzerinde durmak gerekir.

Türkiye İşçi Partisinin, sosyalist parti olup olmadığı hakkında bir karara varabilmek için; programının dayandığı temel ilkelere, sınıf mücadelesi karşısında takındığı tavrına ve işçi sınıfı hareketlerinin öncüsü ve yöneticisi olup olmadığına, gelişim çizgisine, parti içinde bilimsel sosyalist dünya görüşünün benimsenip benimsenmediğine bakmak gerekir.

Program Sorunu: Programı, genel olarak,

1) Dayandığı temel ilkeler, 2) İşçi sınıfının siyasi mücadelesi için yakın pratik görevlerin doğru olarak ortaya konup konmadığı açılarından inceleyebiliriz. Elbetteki, yakın pratik hedeflerin doğru formülasyonunda ve bunun sonucu işçi sınıfı hareketinin seviyesini mümkün olan en yükseğe çıkarma çabalarında da «hemen» ve «daha ileri» programlar göz önüne alınmalıdır.

O halde Türkiye İşçi Partisinin programına bakarken bir defa ilkeler bölümünün bilimsel sosyalist esaslara dayanıp, dayanmadığına, ikinci olarak da bu ilkeler ışığında Türkiye'nin toplumsal yapısının, sınıflar arası ilişkilerin, doğru belirlenip belirlenmediğine ve somut duruma uygun çözümlerin doğru formüle edilip edilmediğine bakmak gerekir.

EMEK'te defalarca belirtildiği gibi, Türkiye İşçi Partisi programı bilimsel sosyalist ilkelere dayalı bir programdır. Bunun kanıtları, Türkiye İşçi Partisi Programının sistematiği, yaptığı tahliller ve somut çözümler bölümü incelendiğinde açıkça görülebilir. Türkiye İşçi Partisi Tüzüğü; giriş kısmında partinin amacı ve niteliğini belirliyor; «Türkiye İşçi Partisi Türk İşçi Sınıfının ve onun **tarihî ve bilime dayanan** demokratik öncülüğü etrafında toplanmış, ... bütün emekçi sınıf ve tabakaların kanun yolundan iktidara yürüyen, demokratik, bağımsız, sosyalist örgütüdür.»

Parti programı ise bu hususu şöyle ifade ediyor: «Türkiye İşçi Partisi Türk İşçi Sınıfının ve onun tarihî ve bilime dayanan de-

mokratik öncülüğü etrafında toplanmış, ... emeğiyle yaşayan bütün yurttaşların kanun yolundan iktidara yürüyen siyasî teşkilâtıdır.»

Demek oluyor ki, T.İ.P., toplumun devrimci dönüşümünü tarihî bir görev olarak yüklenen İşçi Sınıfının siyasî örgütüdür.

Bundan sonra gelen bölümler Türkiye'nin maddî, sosyal ve politik yapısıdır. Bu şema; bilimsel sosyalizmin klasik şemasına uygundur. Yani üretim güçlerinin, bunlarla ilişkili olarak üretim ilişkileri, toplumun sınıf yapısı ve siyasî iktidarın sınıf niteliğinin belirlenmesi; toplumsal gelişmenin, üretim güçleriyle, üretim ilişkileri arasındaki karşılıklı ilişkinin bir unsuru olduğu tanımı bir program içinde klasik şemaya uygun olarak yer almaktadır.

«Önemli olan farklılaşma, tabiat zenginliklerine ve üretim araçlarının mülkiyetine sahip olanlarla, olmayanlar arasındaki farklılaşmadır. Çünkü mülkiyet farkları, toplumun çeşitli sınıfları arasında ekonomik ve siyasî nüfuz ve hakimiyet farkları doğurmaktadır.»

«Demek ki, gelişmenin itici ve gerçekleştirici kuvveti, emekçi halk sınıfı ve tabakaları arasında daha çok işçi sınıfıdır ....

«Türkiye İşçi Partisi, tabiatta olduğu gibi, toplumda da insan iradesinden bağımsız, objektif nitelikte kanunlar olduğu gerçeğinden hareket eder.

«Türkiye İşçi Partisi, bilimi biricik yol gösterici olarak tanır ve politikasını bilimsel gerçeklere göre çizer ve uygular.

«Bu bilime dayanan parti «Yurt ve Dünya olaylarını Türk İşçi sınıfı ve emekçi halk yığınları açısından -yani bilimsel sosyalist açıdan- değerlendirir.»

Programdan alınan bu metinler; programın esas ilkelerini tesbit eden bölümlerdir. Ve bunlar;

1) Toplumun temel çelişmesinin üretim güçleriyle, üretim ilişkileri arasında olduğunu,

2) Sınıfların üretim ilişkileri içinde tuttukları yere, dolayısıyla, üretim araçlarının mülkiyetine göre belirlendiğini,

3) Sınıf mücadelesinin, toplumsal gelişmenin motoru olduğunu,

4) Çağımızda, bu sınıf mücadelesinin; işçi sınıfının öncülüğünde müttefikleriyle birlikte siyasî iktidarın fethedilmesiyle sonuçlanabileceği esaslarını belirlemektedir. Bu ilkelere dayalı programın esas itibariyle bilimsel sosyalist olmadığını iddia etmek havanda su dövmektir.

Yine; program yazıldığı ve kaleme alındığı tarihte, sadece, esasa ait bu ilkelerin programa damgasını vuracağı ve programın ancak bunların doğrultusunda geliştirileceğinin esas alındığı unutulmamalıdır. Gerçekten, Türkiye İşçi Partisinin 10 yıllık gelişme çizgisinde parti içi mücadele, sürekli olarak, bu ilkelerin formülasyonunda ya da tali bölümlerinde «oynamak» isteyen ve «sapmalara» programda mesnet arayanlarla, bunlara karşı programın bilimsel sosyalist ilkelerinin «geçerliğini» koruyan ve parti programını bu ilkeler doğrultusunda yorumlayan ve geliştirmeye çalışanlar arasında sürmüştür ve sürmektedir.

Yine unutulmamalıdır ki, bu alandaki mücadele hep sürecektir; çünkü, program, sosyalist partiyi belirleyen unsurların en önemlilerinden olmasına rağmen, tek unsur değildir. Programın bilimsel sosyalist niteliğinin muhafazası ve partinin bu doğrultuda gelişmesi diğer unsurlara, partinin sınıf mücadelesi karşısındaki tavrına, işçi yığınlarıyla «yaşayan bağlar», kurabilmesine ve parti içinde bilimsel sosyalist ideolojinin etkinliğine de bağlıdır.

Türkiye İşçi Partisi programında: sosyalist açıdan, analiz edilen toplumsal yapı, sınıf ilişkileri meselesinden sonra yer alan bölümler, sorunlar için getirilen çözümlerdir.

Programda; hakim sınıflar üretim araçlarının mülkiyetini ellerinde bulunduranlar; büyük toprak sahipleri, sanayiciler ve malî sermaye çevreleri [büyük toprak, sanayi ve ticaret burjuvazi olarak anlamak gerekir] olarak belirlendikten sonra, bunlara karşı işçi sınıfı öncülüğünde verilecek mücadelenin, işçi ve diğer emekçi sınıflar iktidarının gerçekleşmesiyle başarıya ulaşacağı açıkça belirtilmiştir. Yani çözümün, ancak işçi sınıfı ve öteki emekçi sınıfların sosyalist iktidarında mümkün olduğu ortaya konmuştur. Program, ayrıca, işçi sınıfı iktidarının korunması, geliştirilmesi ve sömürücü sınıfların çeşitli direnişlerinin kırılmasını mümkün kılacak ekonomik, toplumsal tedbirleri de öngörmektedir.

Program üzerinde düşünürken, programın yazıldığı günlerin koşullarını, ortamını gözününde tutmak zorunludur. Buna rağmen, kabulünün üzerinden geçen şu kadar zaman, program bilimsel sosyalist esaslara dayanılarak hazırlandığını kanıtlayan gelişmelere sahne olmuştur. Programda, bu süre içinde kendini gösteren gelişmelerin gerektirdiği değişmeler, gene programın temel ilkeleri doğrultusunda, programı geliştirmek ve zenginleştirmek yönünde yapılabilir. Ve ancak böylece, programın bilimsel sosyalist niteliği zedelenmemiş, güçlendirilmiş olur.

Üretim araçlarının mülkiyetinin sosyalleştirilmesi, toprak sorunu, halklar meselesi için programın getirdiği formülasyonlar da, Türkiye'nin ve sosyalist mücadelenin somut şartları içinde ve programın ilkeleri ışığında ele alınmak gerekir. (Daha geniş bilgi için Bakınız, Lenin ve Program Sorunu, Kenan Somer, EMEK Sayı 5, Ekim 1970).

Türkiye İşçi Partisi Programı Partiye solcu, sosyalist aydınların kabulünden sonraki dönemin, özellikle 1963-1964 yıllarında verilen parti içi ideolojik mücadelenin bir ürünüdür. Bu durum, programın değerini bir kat daha artırmaktadır.

İşçi Sınıfı Mücadelesi ve TİP;

Türkiye İşçi Partisi'nin, kuruluşunda, bir çeşit sendikalar birliği şeklinde düşünüldüğünü, partinin amacı olarak «İşçi sınıfına grev hakkı, daha iyi yaşama ve iş şartları temin için mücadele»nin öngörüldüğünü, «hiç bir ideolojinin etkisinde olmama, tersine karşısında olma»nın kararlaştırıldığını biliyoruz. Özetle, Türkiye İşçi Parti'nin kuruluşu sırasında, işçi sınıfının sosyalist siyasî mücadele örgütü olduğunu gösteren belirtiler yok denecek kadar azdır. Ancak, parti'nin kurucu ya da örgütleyicileri arasında, parti için daha ileri görevler düşünenler bulunduğunu, partinin niteliğinin değişmesinde bunların önemli katkıları olduğunu belirtmek yerinde ve zorunlu bir tesbit olacaktır.

Ardarda uğranan başarısızlıklar, ve özellikle, çok güvenilen, partinin gelişmesi konusunda kendisine bel bağlanan TÜRK-İŞ'in bu konuda olumsuz ve karşı tavır takınmasiyle, kurucular arasında, aydınlarla işbirliği yapmak ve yönetime onları katmak şeklindeki eğilim kuvvetlenmiştir. Partiye aydınların alınmasına gerekçe olarak «biz politika yapmasını bilmiyoruz» denmiştir. Dolayısiyle bu davranışda da, esas olarak, bir ideolojik yönseme yoktur. Bu durumun bir nedeninin de, solcu çevrelerin, başlangıçta, partiyle ilgilenmekte ağır davranmaları olduğu söylenebilir. Ne var ki, Türkiye İşçi Partisine ilk itibar edenler de gene bu çevreler olmuştur.

Türkiye İşçi Partisi'ne sosyalist aydınların girmesi partinin durumunu hızla değiştirmiş, parti içinde başlayan ideolojik mücadeleyle birlikte, parti, hızla işçi sınıfının bağımsız siyasî örgütü olma yoluna girmiştir.

1963-1964 yılları partinin sosyalist niteliğinin kesinlikle belirmeye başladığı dönemdir. 1964'te İzmir'de yapılan I. Büyük Kong-

re'de partinin yeni tüzük ve programının ilânıyla, bu durum kesin bir gerçeklik kazanmıştır. Program, işçi sınıfını «toplumun devrimci dönüşümü için tek öncü güç» olarak belirlemiş, bilimsel sosyalist ilkeler partiye kılavuz olarak, parti ideolojisi olarak kabul edilmiştir.

1961 yılında, «anti-komünist, anti-faşist olduğu, hiçbir ideolojiye bağlı olmadığı» ilân olunan partinin, bilimsel sosyalist ilkeleri kendine kılavuz olarak alması, bu ilkelere dayalı bir programı kabülü hiç de kolay olmamıştır. TİP'in ilk niteliğinden sıyrıldığını ve işçi sınıfının siyasî mücadele organı haline dönüşebileceğini gören hakim sınıflar, TİP'e karşı en açık ve kaba saldırılara giriştiler. Parti binaları basıldı, toplantıları taşlandı ..... vb... Ne var ki, partinin bu baskılara karşı sadece kendi özgücüyle karşı koyması, bir yandan onun örgüt yapısının niteliğini de değiştiriyordu. Artık, partide, sadece parti için döğüşenler, faşistlerin saldırısına karşı cesaretle karşı koyanlar kalıyordu. Böylece, parti için, disiplin içinde pekişen bir örgütlenme dönemi başlıyordu.

Parti'nin içine girdiği yeni dönemde, aynı zamanda, yeni örgütlenme ilkeleri geliştiriliyordu. Bu süreç içinde parti üyelerinin bileşimi de değişiyor, parti, işçi hareketleri içinde bulunmuş, işçi üyeler kazanıyordu. Türkiye İşçi Partisi'ndeki bu olumlu gelişmeler kısa zamanda geniş etkiler uyandırdı ve Partiyi Türkiye toplumunun en dinamik öğesi durumuna getirdi. Parti hâkim sömürücü sınıfların, esas itibariyle dıştan yaptıkları yoğun saldırılarla, gittikçe keskinleşen bir mücadele içinde, ideolojik ve örgütsel niteliğini geliştirdi, birliğini pekiştirdi. 1965 seçim sonuçları, partinin - yığınların hiç değilse demokratik istekleriyle - bir bağlantı kurabildiğini ve onların güvenini kazanabildiğini göstermiştir.

Partinin bu yükselme dönemine o sıralarda kurulan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun ve ona bağlı sendikaların işçi sınıfının ekonomik mücadele düzeyini yükseltmek ve bunu siyasî mücadeleyle ilintili kılmak yolundaki çabalarının rastlamasının da Parti'nin güçlenmesine olumlu bir katkısı olduğunu, bu arada, gözönünde tutmak gerekir.

Demek ki, 1965 de parti, sağlam bir program ve gelişmiş bir örgüt yapısıyla; işçi sınıfının ideolojisini geniş yığınlara propaganda edebilme, demokratik hakları geliştirme mücadelesini büyük ölçüde genişletmişti. Bu durumda, partiyi ve işçi sınıfı mücadelesini ilerletmek için yapılması gereken şey; partinin yığınlarla «yaşayan

bağlar»ını (-derinlemesine örgütlenme-) ve partinin ideolojik birliğini (-derinlemesine eğitim-) geliştirmekti. Partinin 1965'e kadar olan gelişme çizgisi, bu dönüşümün bütün imkânlarını getirmişti. Parti, militan ve teori kadrosu olarak, ideolojik seviye olarak böyle bir dönüşümü sarsıntısız başarabilecek seviyedeydi. Fakat sosyalist partilerin gelişmelerinde, aşamalardan geçiş hızları, iç ve dış objektif şartlara bağlı olduğu kadar, birtakım sübjektif şartlara, ve dolayısiyle, yöneticilerinin bilimsel sosyalist yeteneklerine de geniş ölçüde bağlıdır. Parti yönetiminde «revizyonist» gurubun ağır bastığı bu aşamada, partinin gerekli dönüşümü istenen hızda yapamamasını ve bu nedenle bir sarsıntı geçirmesini olağan karşılamak gerekir. Ama, parti içindeki bilimsel sosyalist ideolojiyi hâkim kılma mücadelesi, revizyonistlere ve küçük burjuva devrimcilerine karşı, işçi sınıfı devrimcilerinin zaferiyle sonuçlanmıştır.

Parti içinde, işçi sınıfı devrimcilerinin etkisinin artması, partinin işçi sınıfı mücadelesindeki etkenliğini de artırmıştır. Bunun son kanıtı 15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi olmuştur. Bundan böyle, işçi sınıfı devrimcilerinin işçi sınıfı hareketlerindeki etkenlikleri hızla artacaktır. Bu da, partinin bir işçi sınıfı partisi olarak gelişmesini hızlandıracak, örgütlenme düzeyini yükseltecektir.

Şu halde, söylenenler özetlenirse;

Türkiye işçi sınıfının mücadelesinin tek politik örgütü olarak, Türkiye İşçi Partisi'nde;

a) Kuruluşundan bu yana geçirdiği ideolojik aşamalarda; işçi sınıfı öncülüğünü ve bilimsel sosyalizm ilkelerini, şöyle ya da böyle, reddeden küçük burjuva sapmalara (revizyonizme, pasifizme, anarşizme.?...) karşı verilen kararlı mücadele, bunların Parti bünyesinden tasfiyelerine yolaçmış ve partideki ideolojik mücadelede kazanan hep bilimsel sosyalizm ve kaybeden hep küçük burjuva ideolojisi olmuştur.

b) Kuruluşundan bu yana parti, örgütlenme meselesinde de somut şartlara uygun başarılar kazanmıştır. 1961'in «Sendikalar Birliği»nin yerine, bugün İstanbul'da, İzmit'te, Zonguldak'da, İzmir'de... işçi hareketlerini yöneten, örgütleyen işçi sınıfı devrimcilerinden kurulu bir parti haline gelmiştir.

Türkiye İşçi Partisinin niteliğinin ve görevlerinin görüşüldüğü, tartışıldığı bu günlerde, bu gerçekleri görmemek, çeşitli aşamalardaki dönüşümlerin hangi doğrultularda geliştiğini anlamamak ve TİP'i «Küçük burjuva sosyalizmi»yle suçlamak için insanın gerçekten «küçük burjuva telâşı» ve «mutlakçılığı» içinde olması gerekir.

ALİ HARZYA

kürt sorunu

Türk halkı adına (!) iktidarı eline geçiren burjuvazinin elli yıllık dikta yönetimleri, Kürtlerin tarih ve menşeleri hakkında kendi ırkçı görüşlerinin dışında herhangi bir yayına izin vermemişlerdir. Bunun gibi, Kürt toplumunun iktisadi ve sosyal yapısı hakkında da ayrıntılı bir çalışma yapılmış değildir (1). Bu nedenle Türkiye sosyalistleri, bugün Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olan Kürt sorunu hakkında sıhhatli bir bilgiye sahip değillerdir.

Bu yazının amacı, gerek Orta Doğu plânında, gerekse Türkiye plânında günün acil bir sorunu olarak ortaya çıkmış bulunan Kürt sorununu, kısa tarihî gelişimiyle birlikte, Marksist bir eleştiriden geçirerek doğru devrimci çözüme varmaktır.

KISACA KÜRTLERİN KÖKENİ

Köken itibariyle Kürtlerin Turanî olmadığını söylemek büyük bir kehânet olmasa gerek. Burjuva tarihçileri ve faşist yönetimlerin bütün gayretkeşleri, yıllar yılı sürdürdükleri çabalarla kıl payı bir ilerleme kaydedemediler ve hiçbir iddialarını kanıtlayamadan yorulup kaldılar oldukları yerde. Faşist yönetimlerin yoksul Kürt halk kitlelerine bilerek ve kasten uygulayageldiği baskı, terör,

(1) **Dr. İsmail Beşikçi'nin, ağır baskılar altında yapmış olduğu çalışmaları bu konuda bir istisnadır.**

asimilasyon politikası ve yönelttiği zulüm mekanizması, Kürtlerin Türk olduğu iddiasıyla özdeşleştirilerek savunuldu.
Bütün bu aşağılık ırkçı işlemler, sanki Kürtlerin Türk olmasıyla meşrulaşacakmış gibi...

Tarihin en eski kavimlerinden biri ve milâttan önce 2000 yıllarının KARDAKA (GORDİEN-KARDU-BEDKARDU) ülkesinin sakinleri olan Kürtler, Hindo-Avrupa milletler familyasının İRANİ koluna mensupturlar. Bu kola Kürtlerden başka Farslar, Ermeniler, Afganlar girerler. Onbinlerin Dönüşü'nde, Ksenofon'un da sık sık sözettiği Kardaka ülkesi, Kardukların oturduğu Cudi dağı, Dicle nehri ve Urmiye gölü arasındaki bölgeye verilen isimdir (2). M.Ö. 9'uncu yüzyıldan 6'ıncı yüzyıla kadar Van gölü havzasında kurulan Urartu devleti Kardukların bir devamıdır (3). Urartularla bugünkü Kürtlerin dilleri arasında tam bir uygunluk olmadığını söyleyenlere karşı, ünlü Sovyet tarihçisi Marr bu ufak farkların tabii olduğunu, aslında tarih seyri içersinde bütün milletlerin dillerinde bu tür değişikliklerin meydana geldiğini belirterek, Urartu'ların Kürtlerin *öz atalarından olduğunu vurgulamıştır* (4).

Yukarı Mezopotamya, Van gölü doğusu, Ararat dağı civarı ve bugünkü İran Kürdistan'ında kurulan ve ilk merkezleri EKBATEN (HEMEDAN) olan MEDYA devleti de (M.Ö. 7 ve 6'ıncı yüzyıl) Urartu'lar gibi Kardukların bir koludur (5). Daha sonra imparator KİAKSAR (M. Ö. 633-584), Asurbanipal'ın ölümünden sonra M.Ö. 612'de Asurların merkezi Ninova'yı (Niniv) zaptederek, kendisine merkez yapmış ve Medya'yı güçlü bir imparatorluk haline getirmiştir. Pers kralı Sirus'un M.Ö. 549'da Med imparatoru Astyaj'ı yenmesiyle Medya devleti yıkılmış ve Kürtler bu tarihten itibaren Fars devletlerinin bir parçası olmuş ve bu durum Kürtlerin islâmiyeti kabulüne kadar devam etmiştir (6)..

Kürtlerin İslâmiyeti kabülünden sonra, irili ufaklı birçok Kürt devletinin tekrar tarih sahnesine çıktığını görüyoruz.

Bunların önemlilerinden bazıları şunlardır:

Hadabani aşiretinin Ravandi kabilesi şefi Mıhamed Şeddati'nin 951'de kurduğu ŞADDADİT'ler. Merkezleri DABİL (Revandız) olan bu devleti, 1088'de Selçuk Sultanı Melik Şah ortadan kaldırmıştır.

(2), (3), (4) D. Savan, Kürtler Üzerine, s. 15-16, 1969.

Kuzistan'ın Cibal kenti merkez olmak üzere Hemedan, Mehawand ve Kermanşah'ı kapsıyan bölgede 941'de kurulan HASANWAHİ'ler. Hâkim unsuru Darzık aşireti olan bu devlet 1014'de dağılmıştır.

990'da Dûsdakê Merwanê Eli tarafından Amid (Diyarbekir)de kurulan MERWANLAR. Daha sonraları Ruha(Urfa)yı da hâkimiyetlerine alan Merwanlar Cizre'ye, Güneydoğu Anadoluya, Kuzey Irak'ın Bahdinan bölgesinde Zağros dağlarına kadar olan bölgeye hâkim olmuşlar ve bu hâkimiyetlerini 1096 yılına kadar sürdürmüşlerdir.

1114'de Cibal merkez olmak üzere kurulan ve 1127'de son bulan BANU-ANNAZ Kürt devleti.

1148 ile 1339 yılları arasında Büyük Luristan'a hükmetmiş olan BARASPİDES devleti. (7)

Kürt Kumandanı Selahaddini Eyyubi'nin Hükümdarlığını yaptığı EYYUBİ Devleti'nde Kürtlerin etkin bir unsur olduğunda tarihçeler hemfikirdir. (8). Ünlü Kürdolog Thomas Bois, Selehaddin'in askeri kuvvetlerinin çekirdeğinin ve vurucu birliklerinin Kürtlerin MİHRANİ ve HATBANİ aşiretlerinden devşirildiğini kaydetmektedir. (9).

10 ve 12'nci yüzyıllar arasında çeşitli devletler kurup, komşu devletler tarafından yıkılıp dağıtılan Kürt toplulukları müslüman bir kavim olmak hesabiyle, II'nci yüzyıl sonlarında Önasya'ya inip islâm halifelerinin emrinde Bizans'la çarpışan Türk kumandanlarının yanında yer alarak, İslâmlık için çarpışmaktan yorgun düştükten sonra, yeniden toparlanmaya imkân bulamadan Moğol istilâsına maruz kalmışlardır (1260 - 1502). İkibuçuk yüzyıl süren bu barbarlar istilâsından büyük yıkımlara uğramışlar ve Şehrizor, Kirmanşah, Amid, (Diyarbekir) ve Cizre, Moğollar tarafından kısmen veya tamamen yakılıp yıkılmışlardır (10).

Bitlis'li Şerefhan, Şerefnâme'sinde, Kürtlerdeki aşiret sisteminin tabii neticesi olarak, Kürt aşiretleri arasında rekabetten doğan sürekli bir çatışmanın sürüp geldiğine işaret etmekte, Osmanlı Sultanı Yavuz Selim'in, İdris-i Bitlisi'nin rehberliğiyle bu faktör-

(5), (6), (7), (8) D. Savan, a. g. e., s. 16-17-19-20-21

(9) Thomas Bois Connasiance des Kurdes Khayat's s. 143 Beyrouth, 1965.

(10) D. Savan, a. g. e., s. 16-17-21.

den yararlanarak, Kürtleri hâkimiyetine aldığını ve onlardan yararlandığı kaydetmektedir (11).

Aynı şekilde ünlü Kürt şairi Ahmedê Xani de (1650-1706) «-Kahraman bir kavim olan Kürtlerin» bu aşiret çatışmasından ötürü, başkalarının boyunduruğunda kaldığını söylemekte, bu «utanç verici» durumdan aşiret reisleri ve Kürt beylerini sorumlu tutmakta ve onları kınamaktadır (12).

OSMANLI DÖNEMİNDE KÜRTLER

Yavuz Selim'in Çaldıran savaşıyla, Osmanlılar, Kürdistan'ın büyük bir kısmına hâkim olmuşlar ve bu hakimiyet imparatorluğun yıkılışına kadar devam etmiştir.

Kürt bölgesinin Osmanlı yönetimi dönemindeki idarî yapı ve mekanizması bizim için önem taşımaktadır. Hemen belirtelim ki, Kürt toplumunun yapısı, Osmanlı yönetimindeki diğer ülke ve bölgelerden farklıdır, ve özelikle, Anadolu'daki sisteme göre bu farklılık daha bariz bir şekilde göze çarpmaktadır.

Osmanlı döneminde, Kürdistan'ın statüsü iki ayrı siyasal ve toplumsal kategoriyle belirlenir:

1) İmparatorluğa şeklen bağlı Kürt hükümetleri, Bunlar; Palo, Hakkâri, Hasankeyf, Kaleibeyazıt, Bitlis, Haro, Cizre, Bahtinan, Genç, Uşdi, Eyil'dir.

2) Eyalet bünyesinde yer alan Kürt sancakları: Bunlar; Şehribazar, Meyafarkin, Cebelihamrin, Harput, Merkave, Siverek, Hezarmürt, Adilcevaz, Kesani, Muş, Erkil, Ekratibenikutur, Şeşaf, Bargiri, Erciş, Akçakale, Habur, Nuseybin, Tercil, Dilcoran, Pertek, Berent, Kulp, Çemişkezek, Siirt, Esbayırt, Çapakçur, İroman, Çermik, Sincar, Agakis, Kargar, Ucek, Nilkaru, Harirdutlu, Siye, Acur ve Belkas'dır.(13).

Bilindiği gibi Osmanlı sisteminin (Anadolu'da) esas niteliği Tımar sistemidir ve «Bütün Mülk ve Reaya Sultan'ındır». Tımarlar gerekli fonksiyonları yerine getirdiği müddetçe uhdelerinde bulunan toprağın tasarruf hakkına sahiptirler. Fakat gerek Kürt hükû-

(11) **ŞEFERNAME, Cilt I, s. 123.**

(12) **Ahmedê Xani, Memo-Zin, Derleyen M. E. Bozaslan, Gün Yayınları -1968 İstanbul-**

(13) **D. Savan. a. g. e., s. 22-23.**

metlerinde gerekse Kürt sancaklarında devletin topraklar üzerinde bu tür bir yetkisi yoktur ve yerli beyleri azledemez (14). Sadece sancak beylerinin devlete karşı bazı askerî ve vergi yükümlülükleri vardır -ki bu yükümlülükler yerine getirilmese dahi gene devletin azil yetkisi yoktur veya çok sınırlıdır-.

Bununla birlikte, bu sancaklar içerisinde, devlet gücünün daha etkin olduğu Kuzeydoğu Kürdistan bölgesindeki bazı Kürt sancaklarının statüsü kısmen Anadolu'daki Tımarlara benzer. Fakat, esas olarak, Kürt aşiret şef ve beyleri kendi bölgelerinde tam bir engelle karşılaşmamışlardır.

Kürt toplumunun temel yapısal niteliği olan aşiret sistemiyle belirlenen feodal bir toplumsal yapı, bu toplumun ayırıcı özelliğidir. Bu feodal birimlerin şefleri, ister dinî ve mistik soyluluğa dayananlarda olsun, ister toplumsal geleneğin eski kökenlerine dayanan kavmî soyluluktan gelmiş olsun, hakimiyetlerinde bulundurdukları aşiretlerin de şefleridir (Bazı istisnalar hariç).

Tarikat müessesesi, Kürtlerin islâmiyeti kabûlünden takriben 4 asır sonra Kürtler arasında yapılıp yerleşmiştir (Aşağıda bu bahse değineceğim). Fakat, aşiret sistemi Kürtlerin yerleşik hayata geçmesinden evvelde vardır (15). Kürt toplumunun temel karakteristiği olması sebebiyle burada aşiret mefhumuna bir nebzecik değinmekte yarar var.

Efsaneye göre, Kürtler yeryüzünde belirdiği zaman iki kafileye ayrıldı. Bu kafilelerden biri dağlara diğeri ovalara yayıldı. Dağlara çekilenler, ZİL, ovaya yayılanlar MİL ismini aldılar (16). Bu iki boy, kendi aralarında kollara ayrıldı. Bu kollara büyük işaret anlamında BER(Berek-Bereki) denir. Aşiretin ilk orijini olan Ber'ler, bulundukları yerin rengine veya aşiret insanının ten rengine ya da aşiretin genel bazı özelliklerine göre adlar aldı (17). Reşkî (Reş: esmer), Zerkî (Zerikî -Zırkî sarı-sarışın) Sorkî (Sor: kırmızı), Sipkî (Sipk-Zipk: dolu), Jirki (Jir: çalışkan), Dumılî (Dumıl: geniş omuzlu), Mamhurî (Mamhur: amcalarını yiyenler), Darzıkî (Dazık: odun göbekli) vs. gibi... (15)

Aşiretlerin ortaya çıkmasından sonra, aşiret bünyesinden şahıs,

(14) D. Savan a. g. e., s. 24.
(15) Kemal Badınlı ile yapılan mülâkat.
(16) Kemal Badınlı ile yapılan mülâkat.
(17) Kemal Badınlı ile yapılan mülâkat.

aile, giderek sülalenin temsil ettiği kabileler doğdu. Her kabile, aynı aşiretten çıkan tek tek şahısların baba ismini aldı. Yani aşiretten ayrılan her babanın sülbü, ayrı ayrı kabileler meydana getirdi ve her kabile babasının ismini aldı. Kabile mensubiyetini belirleyen akrabalık «Pıs»lıktır. Bunun için kabile birbirinin Pıs'i olan ve aynı babada birleşen bireylerin (Kan akrabalarının meydana getirdiği topluluktur. Celali (Celal), Hesenî (Hasan), Heyderî (Haydar), Berukî (Bıruk), Memanî (Mem-Memo), Cıbrî (Cibrî), Cemaldinî (Cemaldin), Loli (Lolo) vs. gibi....

Zamanla kabileler genişledikçe, aşiretle eş anlamlı ve eş kapsamlı duruma gelerek, aşiret niteliğini kazanmış ve bunlardan yeniden alt birimler halinde kabileler doğmuştur. Bu durum, tarih seyri içinde zincirleme devam edegelmiştir. Örneğin; Lolan, Zil kolunun Pinyaniş aşiretinin kabilesi olarak doğmuştur. Lolan kabilesi, zamanla genişleyerek işaret haline gelmiş, yeniden (Burukî, Hesenî, Heyderî gibi) alt birim kabileler yaratmıştır. Bu kabileler yeniden genişleyerek aşiret niteliğini kazanmış, tekrar bunlara bağlı kabileler doğmuştur. Bir önceki Lolan aşiretinin Hesenî kabilesi, bir sonraki halkada NESENİ aşireti haline gelmiş, aşirete bağlı «Emerî», «Şewêşi», «Halıtî» gibi kabileleri doğurmuştur.

Aşiret sisteminde en sağlam dayanışma kabile bünyesinde mevcuttur ve kabile reisi sarsılmaz bir otoriteye sahiptir. Ama kabile reisinin otoritesine, kabilenin dahil olduğu aşiret şefi ortaktır. Aşiret şefinin kabileler üzerindeki otoritesinin etkenliği genel olarak diğer kabileler üzerindeki etkenlikle, ve özel olarak, merkezî kabilenin (aşiret şefinin bizzat kendisine bağlı kabilesi) gücüyle orantılıdır. Şef yönünden insanların kontrolu toprağa bağlı, toprağın kontrolu da yönetimindeki insanlarla birlikte rakip şeflere karşı olan gücüne bağlıdır.

Birbiriyle devamlı muvazaa ve çatışma halinde bulunan aşiret şefleri, büyük kısmı merkezî kabileden olmak üzere, bazı hallerde sayıları yüzü aşan «XULAM» denen daimi bir vurucu güç bulundurmuşlardır. Çalışmayan, aileleriyle birlikte şef tarafından beslenen «XULAM»lar, iş ve seyahatlerinde şefe refakat eden, ani baskınlar karşısında muhafız vazifesi gören bir nevî savaşçı serflerdir. Aşiretler arası geniş kapsamlı savaş ve çatışmalarda, aşirete mensup herkes şefin tabii askerleridir.

İlk başlarda, kabilenin yeni teşekkül ettiği zamanlarda-dar an-

lamdaki kabilede-, reisin esaslı bazı ayrıcalıkları olmakla beraber, mülkiyet, kabilenin müşterek mülkiyeti halindedir ve bu mülkiyet hakkında bütün «PIS» bireyler istifade eder. «PIS» bireyler dışında, kabile bünyesinde yer alan ve fakat şefle akrabalık bağı bulunmayan bireylerin kabilenin müşterek mülkiyetiyle bir ilişkisi yoktur. «CEC» denen bu bireyler kabilenin ilk serf unsurlarıdır. Büyük tabii afetler veya başka olağanüstü olaylar sonucu dağılan diğer kabilelerin bireyleri, bir başka kabilenin bünyesinde yer alınca «CEC» olmuşlardır. Zamanla kabilenin genişlemesiyle mülkiyet ve yetkilerin mutlak şekilde şefte toplanması neticesi, «CEC»lerle kabilenin asıl bireyleri arasındaki farklar da ortadan kalkmış, merkez kabilesinin çekirdeği dışında ayrıcalıkları olan unsurlar kalmamıştır. Böylece, serf niteliğinde toprağa bağlı geniş köylü kitleler meydana gelmiştir.

Ayrıca, gözlemler, yüzyıl öncesine kadar, Doğu Anadolu'nun Güney'le Kuzey kesimleri arasında geniş bir göçebeliğin mevcut olduğunu göstermektedir. Bugün hala kalıntıları *bulunan göçebelik, hayvancılığa dayanır.*

Örneğin Yukarı Doğu kesiminin Patnos'unda oturan «Memanî»ler, Cizre'nin Dicle nahiyesindeki «Memanî»lerin koludur, onlardan ayrılmıştır. «Memanî»ler arasındaki yaygın aşiret öyküsüne göre bu ayrılık, tahminen iki buçuk yüzyıl evvel, İsmail'ê Zenguzêrîn zamanında olmuş, Güney'den gelip Patnos'ta konaklayan aşiret, kışın aniden bastırmasıyla toptan geri dönememiş, kuvvetli yük taşıyıcısı olmayanlar oldukları yerde kalarak yerleşmişlerdir.

Gene Erzurum'un Karayazı'sındaki «Berazi»lerin, Urfa ve Suruç'taki «Berazî»lerin bir kolu olması da bu olguyu doğrulamaktadır. Güney «Berazî»lerine, «Berazyê Gamirî (Öküzü ölmüş Beraziler), Kuzey «Berazî»lerine de, «Berazyê Gawestyayı» (Öküzü yorulmuş Beraziler) denmesinin sebebi budur. Güney'dekiler öküzsüz kaldığından (öküzleri öldüğünden) yaylatmaya gelememiş, Kuzey'dekilerin de «öküzleri yorgun» olduğundan, yaylatmadan dönememişlerdir.

Aynı şekilde Kuzey'in Eleşkirt ve Korasan'ındaki «Badıllî»ların, Urfa'daki «Badıllî» aşiretinden ayrılmış olması gibi örnekler daha da çoğaltılabilir.

Bilindiği gibi, göçebe aşiretin bireyleriyle, toprağa yerleşmiş aşiret bireyleri arasında -bağımlılık yönünden- farklar vardır. Bu

farklara rağmen, feodal sistemin temel unsurları göçebe aşiretlerde de mevcut olduğundan, diyebiliriz ki; Göçebe aşiretleri bazı farklılıklar göstermekle birlikte, Kürt topluluklarının hâkim niteliği, Kürtlerin kavmî bir vasfı olan «aşiret» ilişkileriyle şekillenen «aşiret feodalizmi»dir (Osmanlı döneminde).

Osmanlı döneminin sonlarına doğru, Yukarı Doğu bölgesinde Ermenilerin yoğun olduğu kesimlerde, toprakta özel mülkiyetin geniş çapta mevcut olması, 19'uncu asır başlarından itibaren küçük meta üretimini yaygınlaştırmış, şehirlerde -Yine çoğunlukla Ermeni- zenaatkâr bir tabaka doğmuş ve kısa zamanda manifaktür gelişmiştir. 19'uncu yüzyıl sonlarında güçlü bir ticaret burjuvazisinin doğması, Doğu'da kapitalist ilişkilere geçişin başlangıcını teşkil ederken, kopan büyük fırtınalar toplumsal gelişmeyi önemli derecede engellemiştir.

19'UNCU ASRIN SONU VE 20'NCİ ASRIN BAŞLARINDA KÜRTLER

1805'de Apturrahman paşa isyanıyla birlikte Kürt Beyleriyle Osmanlı devletinin çatışması başlamış ve bu çatışmalar imparatorluğun yıkılışından kısa bir süre öncesine kadar devam etmiştir. 1830'da Mirekor'lu Mahmut Paşa, 1842-46'da Cizre'de Bedirhan'lar, 1856-60'da Süreyya Bey isyanları belli başlılarıdır. Fakat bunlardan en geniş kapsamlısı -özellikle millî bir niteliği olması sebebiyle önem taşımaktadır- 1878-80'de patlak veren Nehrî isyanıdır. Seyit Ubeydullah'ın liderlik yaptığı bu isyanı Osmanlılarla İranlılar birleşerek bastırabilmişlerdir.

1889-92'de kurulan Hamidiye Alaylarıyla Kürdistan'ın kuzeydoğu bölgesinde, kısıtlı yetkili Kürt beylerinin yetkileri genişletilmiş ve alayların büyük çoğunluğu bu bölgeden teşekkül ettirilmiştir. Bundan güdülen temel amaç, güneyde daha serbest hareket edebilen kürt beylerinin çıkaracağı isyanlara, bu bölgedekilerin katılmasını önlemek ve özellikle bu kesimde yer yer ermenilerin çoğunlukta bulunması ve güçlü fedai birliklerine sahip olmaları sebebiyle, bu alayları, ermenilerle çatıştırmaktı. Kurulan bu 36 alayla birlikte sürgünde bulunan Kürt beylerine İstanbul'da cemiyet kurma izni verilmiş ve bir aşiret mektebi açılmıştır. Emir Bedirhan, Şerif Paşa ve Nehri isyanı lideri Seyit Ubeydullah'ın oğlu Seyit Abdülkadir'in kurduğu «Kürt Teâlî Cemiyeti» daha sonraları «Kürdis-

tan» isimli bir de gazete çıkarmaya başlamıştır. 1910 yılında İstanbul'da okuyan Kürt talebelerle bazı Kürt aydınlarının kurduğu «Heviya Kurt» (Kürtlerin umudu) adlı gizli cemiyet de «Roja Kurt» (Kürtlerin günü) ve «Hedava Kurt» (Kürtlerin Güneşi) adlarında iki dergi çıkararak yayınlarına epey bir süre devam etmiştir. Enver Paşa Başkumandan olduğunda İttihat-Terakki, bu Kürtçe yayınları yasaklamış «Aşiret Mektebi»ni kapatmıştır.

Hamidiye Alayları, bir taraftan kendi aralarında vuruşmaya, bir yandan da Ermenilere saldırarak «Talan»a dalmışken, Musul'da 1908'de Şeyh Abdülselam Barzani isyan etti. İsyan bastırılamadı ve Musul Valisi Süleyman Nazif'in, çeşitli manevralarla Şeyh Abdülselam'ı ele geçirip idam ettiği 1914 yılına kadar devam etti.

Birinci Dünya Savaşı başladığında Enver Paşa, «Savaş alanını boşaltma» bahanesiyle bir milyon civarında Kürdü yerlerinden alarak batıya sürdü. (18) Bu kitle sürgünleri ve savaş perişanlığı ortamında, İttihat-Terakki'nin 1915 de tezgâhladığı Ermeni katliamı, bir barbarlık ve vahşet timsali olarak sahneye kondu ve 1919 - 1920 deki tekrarlarla 2 milyon Ermeni ya sürüldü -kaçabilenler Revan, Suriye, İran ve Lübnan'a sığındılar- ya da tek fert kalmamacasına yok edildi. «Connassi önce Les Kurdes» adlı ünlü incelemesinde Thomas Bois, Ermenileri kovalayarak Tebriz Varoşlarına ulaşan ırkçı -turancı İttihat-Terakki subaylarının «Zaferler»(!) şerefine kafayı çekip grup halinde nara atarken «gelirken ZO'ların (Ermeni) kökünü kazıdık, dönerken de ülkeyi LO'lardan (Kürt) temizliyeceğiz» deyip isterik çığlıklar attıklarını belirterek, Ermeni Katliamının gerçekten iğrenç ve aşağılık bir komplo olduğunu belgelemektedir (19).

Mondros Mütarakesiyle Osmanlılar savaştan çekilirken, Süreyya Bedirhan'ın Kahire'de kurduğu «Kürdistan Bağımsızlık Komitesi» ve Seyit Abdülkadir'in başında bulunduğu İstanbul'daki «Kürt Birliği» cemiyeti harekete geçerek müterekecilerle temasa başladılar (20). Savaş devam ederken Kuzey Irak'ta Şeyh Mahmut Berzenci bir Kürt hükümeti kurmuş ve 50 kadar Kürt ileri geleninin imzasını taşıyan bir protokolâ İngiliz Komiserine vererek «Kürtlerin kendi kaderlerine bizzat sahip çıkmak, modern ve medeni bir toplum idaresi kurmak» istediklerini ve «Kürt halkının bunu istemeğe hakkı bulunduğunu» belirtmiştir. (21). Mayıs 1919'da bir İn-

(18), (19) Thomas Bois, a. g. e., s. 146-148.

giliz subayının Kürtler tarafından tutuklanması üzerine İngiliz kuvvetleri Süleymaniye üstüne yürüdü, 6 hafta süren çarpışmalardan sonra İngilizler binlerce insan öldürerek bölgeye hâkim oldu (22).

Bu sırada hükümetine verdiği raporda, İngiliz Komiseri Sir Arnold Wilson şunları yazmaktadır: «Kürtlere milli otonomi ya da tam bağımsızlık tanınması halinde otoritenin kurulamıyacağını belirtmek isterim. Zira, Süleymaniye'de kontrolün, memleketin coğrafi, stratejik ve tabi kaynaklarının arz ettiği önem dolayısiyle, çok sıkı ve emin bir şekilde elimizde bulunması gerekir.» (23).

İngiliz hükümetinin bu fikirleri değerlendirdiğinden şüphe yoktur ve bundan sonraki olaylar, İngiliz politikasının bu fikirler doğrultusunda geliştiğini göstermektedir.

Savaşın bitiminde, Şerif Paşa ve diğer Kürt temsilcilerinin Müttefiklerle yaptığı temas ve müzakereler sonucunda Müttefikler, Kürt Bölgesinde tespit edilecek statünün «Müttefiklerin temel menfaatlerine halel getirmiyecek şekilde ve ileride tehlike teşkil etmiyecek biçimde saptanması» (24) konusunda fikir birliğine varmışlar ve yaptıkları Sevr Antlaşmasında bu hususu birinci derecede gözönünde bulundurmuşlardır. Konumuz bakımından önem arzeden Sevr Antlaşması resmi tekstinin Kürt sorununa ilişkin metni şöyledir:

«ÜÇÜNCÜ SEKSİYON — KISIM: KÜRDİSTAN»

«Madde: 62 — İngiltere, Fransa ve İtalya Hükümetleri tarafından kendilerine yetki verilmiş üç üyeden müteşekkil bir komisyon İstanbul'a yerleşerek, antlaşma başkanlığının tüzüğüne göre belirtilmiş bulunan altı aylık müddet içerisinde Fırat'ın doğusunda bulunan ve sınırları ileride tespit edilecek olan, Ermenistan'ın güneyi ile Türkiye, Suriye ve Mezopotamya'nın kuzeyi arasında belirtilmiş bulunan ve Kürtlerin hâkim çoğunlukta bulundukları bölgeler için, antlaşmanın 27. maddesi 11, 2 ve 3. derecelerine uygun olarak dahilî otonomi planını hazırlıyacaktır. Herhangi bir mesele konusunda oy birliğine varılmaması halinde, komisyon üyeleri durumu kendi hükümetlerine intikal ettireceklerdir.»

(20), (21), (22) D. Savan, a. g. e., s. 44-45.
(23) Sir Arnold Wilson, Mezopotamia P. 144.
(24) D. Savan, a. g. e., s. 47.

«Adı geçen plân, bu bölgeler dahilinde Assyro-Chaldêens (Asuro-Keldani) ve diğer etnik, dini cemaatların tüm azınlık haklarını garanti altına almak zorundadır. Ve bu amaçla İngiliz, Fransız, İtalyan, Acem ve Kürtleri temsilen kurulacak bir komisyon, bizzat yerinde tetkiklerde bulunacak ve gerek Türkiye, gerekse ayni şekilde İran sınırında yapılacak bir değişiklik bahis konusu olursa; bu değişiklikleri antlaşmanın ruhuna uygun bir şekilde gerçekleştirecektir.»

«Madde: 64 — Antlaşma başkanlığının tespit ettiği tarihten itibaren geçen bir yıllık müddet içerisinde, şayet 62. Maddenin kapsamı içinde bulunan Kürt halkı, yani bu bölgelerde oturan halk çoğunluğu, Türkiye'den ayrılarak tamamen «BAĞIMSIZ» olmak arzusunu izhar eder ve Milletler Topluluğu Konseyine müracaat ederse ve şayet Konsey de bu Halkın bağımsızlık arzusunu gerçekleştirebilecek kapasitede bulunduğuna kanaat getirir ve bunun yerine getirilmesini tavsiye ederse, Türkiye bu tavsiyeye aynen uymayı ve bu bölgelerdeki bütün haklarıyla ünvanlarından vazgeçmeği ve kendisini buna göre ayarlamayı şimdiden taahhüt eder.»

«Bu vazgeçme işleminin detayları, başlıca müttefik güçlerle Türkiye arasında özel bir konvansiyon(sözleşme)a bağlanacaktır. Bu vazgeçme işi tamamlandıktan ve Kürdistan Devleti'nin bağımsızlığı gerçekleştirildikten sonra, bu Bağımsız Kürt Devleti ile günümüze kadar Kürdistan'ın bir parçası olan Musul Vilâyetinde taşıyan Kürtlerin kendi arzularıyla birleşmeği istemeleri halinde Müttefik Güçler bu birleşmeğe karşı hiç bir itirazda bulunmayacaklardır.» (25)

Fransız ve İngilizlerin Orta Doğu'yu aralarında bölüşmek üzere yaptıkları (Sykes - Picot) gizli antlaşması, emperyalistlerin Kürtler hakkındaki art niyetlerini ve aldattıkları esir milletlere yaptıkları sürprizlerden birini ortaya koymaktadır.

«... Kürdistan'ın bir parçası olan Musul»un tesbit edilen sınırlara dahil edilmemesi emperyalistlerin Kürt meselesi dolayısıyla Musul petrollerini ellerinde tutmayı temel amaç olarak aldığını göstermektedir.

Sürgünde bulunan Şeyh Mahmud'un, Süleymaniye'ye dönüp İngilizlere meydan okuyarak ikinci bir kere Kürt hükümetini kur-

(25) **Joysce Blau, Le probleeme Kurde 4, rue de Pascale, Bruxelles 1963, p. 32**

duğunu ilân etmesiyle Kürt meselesi Milletler Cemiyeti'ne götürüldü. Cemiyet, bir komisyon görevlendirerek, tesbit yapması için Musul'a gönderdi. Komisyon'un Cemiyet-i Akvam'a sunduğu raporda (Etnik durumlarına bağlı olarak, Musul meselesinin çözümü şekli bahis konusu olduğu takdirde, bu bölgede bağımsız bir Kürt devletinin kurulması tavsiye edilir. Zira, Kürtler nüfusun 5/8'ini teşkil etmektedirler. Bu rakama eski Kürt dinine (Zerdüşt) sahip Yezidî Kürtleriyle, Kürtleşmiş unsurları da ilâve edebilir. Bu takdirde söylenebilir ki, Kürtlerin oranı bölgede 7/8'ye varmaktadır (26).

Bu durumda İngiltere, 24 Aralık 1922'de yayınladığı deklarasyonda «Büyük Britanya Majestelerinin Hükûmeti ve Irak Hükûmeti; Irak hudutları dahilinde yaşayan Kürtlerin millî haklarını kabul ve bunların Irak içinde Kürt hükümeti kurmalarını kabul ederler» (27) demek suretiyle, bir yandan Cemiyet'i Akvam'ın kararına muhalif görünmemek için manevra çevirirken, öte yandan da «zaptu rapta gelmeyen Kürtlere» karşı yeni bir alternatif bulmuştur. Araştırmacı Bleau'ya göre, bu alternatif yeni Ankara Hükûmeti olmuş ve «... Irak petrol şirketlerinin İngiltere dışında kalan hisselerinin tamamı yani İngiltere'nin sahip bulunduğu yüzde 50 hisse, ABD'yle Fransa arasında paylaşılacak. Türkiye ise Sevr'in tatbik edilmemesi... Ve Kürdistan'ın büyük parçasının kendisine bırakılması karşılığında, Musul ve petrolleri üzerindeki isteklerinden vazgeçeceğine» dair müttefiklere teminat vermiştir (28).

İSTİKLÂL SAVAŞI VE CUMHURİYET DÖNEMİNDE KÜRT SORUNU

Mustafa Kemal ve arkadaşları kurtuluş savaşına giriştiklerinde, bir kıvılcım gibi yanıp sönen Koçgiri'den (1919) gayri, Kürt kesiminde herhangi bir isyan olmadı; Irak Kürdistan'ında 1908'de başlayıp İngilizler döneminde de devam eden Kürt hareketleri hariç. Savaş muhacereti, çarlık orduları ve Ermenilerle boğuşmaktan bitap düşen Kürtler, savaşın bitiminde gözlerini açtıklarında yeni bir hedef ve yeni gailelerle karşılaştılar. Bu yeni hedef ülkeyi işgale başlamış «yabancı gâvur»dan kurtarmak ve «mukaddes dinini» korumaktı. Ülke işgal altında kalır, «mukaddes dini» çiğnenirse, sü-

(26), (30) D. Savan, a. g. e., s. 99-100.
(27) J. Bleau a. g. e., s. 34.
(28) Sabahattin Selek, Anadolu İhtilâli Cilt I s. 229.

rülen «ermeniler yapılmış işlemlerin intikamını alacaktı». Bunun sonucu belki de yeni bir toptan «muhaceret» olacaktı.

1877-78 Osmanlı Rus savaşından sonra, Çarlık'ın elinde kalmış olan 6 Doğu vilayeti (Elviyei Selase)nin kontrolü Rus'ların çekilmesiyle Ermenilere geçmişti. Ermenilerin toparlanıp karşı saldırıya geçmesiyle muhaceret başladı. 1919 Temmuz'unda toplanan Erzurum Kongresi «Heyet-i Temsiliye tarafından bildirilmedikçe muhaceret memnudur» şeklinde bir karar alarak «tehlikeli bir çözülmeye ve karışıklığa sebep olacağı düşüncesiyle halkın muhaceretini yasak»ladı. (32)

Erzurum Kongresinden sonra Mustafa Kemal, geniş nüfuza sahip Kürt şeyhlerinden:

«Küfrevizâde Şeyh Abdülbâki Efendi Hazretlerine.»

«Şeyh Mahmud Efendi Hazretlerine.»

«Meşayihi Azâm'dan Şeyh Ziyaeddin Efendi Hazretlerine.»

Mektublar yazarak, «gâvurun memleket, mukaddesat ve islâm ahali»ye tecavüze geçtiğini belirterek, «zati âlileri gibi fedâkar, vatanperver dindaşlarımın benimle beraber çalışacağına mûtmainim.» dedikten sonra sözlerine «Muhabbet ve hürmetlerimin kabülünü rica ederim efendim hazretleri». cümlesiyle son veriyordu. (29).

İşte böyle bir ortamda ve bu gailelerin verdiği endişeyle Kürt halkı «din yolunda» ve «vatan için» bir kez daha silâha sarılarak «gâvuru» atmak için Mustafa Kemal'i desteklemeye koyuldu. Bu Bu destek sağlandıktan sonradır ki; Türkiye Büyük Millet Meclisi, Mayıs 1920'de «Doğu Taaruzu» kararını aldı. Büyük Milet Meclisi reisi olarak Mustafa Kemal Paşa 1920 günü, Mecliste yaptığı konuşmayla kararın mahiyetini şu şekilde açıkladı:

«-Efendiler, millî hududumuz dahilinde bulunan ve fakat mütareke hükümlerine uyularak askerî kuvvetlerimizin boşaltmış olduğu Elviyei Selâse'nin icabında geri alınması için Yüksek Heyetiniz İcra Heyetine selâhiyet vermişti. Fakat bu selâhiyetin zamanının takdirini İcra Heyetine terk buyurmuştunuz.

Ermeniler, eski hududun ilersinde bulunan islâm ahaliye fevkâlade zulüm ve haksızlık yapmakta ve katliam icra eylemekte ve pek çok islâmlar pek sefil ve perişan, acınacak bir halde bize sı-

(29) Sabahattin Selek, Anadolu İhtilâli, Cilt I s. 64.

ğınmakta göç etmektedir. Binaenaleyh, İcra Heyetine vermiş olduğunuz selâhiyetin tatbikine lüzum ve mecburiyet hasıl olacağını zannetmekteyiz. Yüksek Heyetinize şimdiden bilgi olarak arzediyorum» (30).

28 Eylül 1920'de, Doğu Ordusu aşiret kuvvetlerini de bünyesine alarak taaruza geçti. Harekât kısa zamanda gelişerek, «Elviyei Selasiye» denen 6 Doğu vilayeti alındı. Kuvvetler 7 Kasım'da Gümrü'ye girmiş oldular. «Anadolu ihtilâlinin ilk askerî zaferi» (31) olarak nitelenen «Doğu Taaruzu» denilebilir ki, Kürt aşiret kuvvetlesinin başarısıdır.

İngiliz ve Fransızların Mustafa Kemal'e karşı tutumlarında tereddüde düşmelerinde bir süre sonra, Kurtuluş savaşının da zaferle bitmesiyle, Türkiye Cumhuriyeti doğdu.

TARİKATLAR

İslâmiyetin doğuşundan 3-4 asır sonra, tasavvufun bünyesinden doğarak gelişen birçok tarikattan 3 tanesi Kürtler arasında yayılma olanağı buldu. Kadirî, Rufaî ve Nakşibendî. Bunlardan en yaygın olanı ve en çok tutulanı Nakşibendî'dir. Buhara'lı Bahaddin-i Nakşibendî'nin kurucusu olduğu bu tarikatı 1800'lerde Abdullah'ı Dehlevî'den icazet alan Mevlâna Halid, Kürdisan'a getirip yaydı. İcazet aldıktan sonra Süleymaniye'ye yerleşen Mevlâna Halid, birkaç kişiye «destur» verip hâlife yaptı. Nehrî'li Seyit Taha (Mirê Donzde Terika) ve Bismil'in Çilıstûn köyünden Şeyh Ali (Şeyh Elyê Paluê) en çok tutunup geniş nüfuza sahip olanlarıdır. Seyit Taha'nın icabet verdiği 12 halifesinden büyük bir çoğunluğu siyasî olayların dışında kalmış, az bir kısmı siyasî olaylarda rol oynamıştır. Süleymaniye'den döndükten sonra Palu'ya yerleşen Şeyh Ali'nin geliştirdiği kol, siyasî olaylarda daha aktif bir rol oynamıştır.

Kısaca, nitelikleri itibariyle bu tarikat kollarını 3 grupta toplayabiliriz:

1) Aşiret ilişkilerine tam intibak edememiş, tam mistik tarikatlar. Küfrevî, Tağî, Mirî vs. gibi.

2) Aşiret ilişkileriyle intibak sağlıyarak, siyasî olaylarda aktif

(30) TBMM Zabıt Ceridesi, Cilt 3 s. 190.

rol oynamış ve kısmen millî öz kazanmış olan tarikatlar: Palevî, Nehrî vs. gibi.

3) Cumhuriyet tarikatları: Cumhuriyetten sonra doğmuş veya Cumhuriyetten önce var olup, devletçe desteklenip geliştirilen tarikatlar: Ensarî, Zokeyd, Tağî, Cizre'li Şeyh Seyda'nın ve Mardin'li Şeyh Fetullah'ın tarikatları vs. gibi.

Lâiklik ilkesini temel bir ilke olarak aldığı halde, Cumhuriyet hükûmetleri Doğu'da bu konuda benimsediği ilkelere ters bir politika uyguladı. İsyan hareketlerine katılan, bu hareketlerle dirsek teması olan veya durumu itimat telkin etmeyen şeyhlerin tekke ve medreseleri kapatılıp, tarikat faaliyetleri yasaklanıp kendileri sürülürken, yönetimlerle işbirliği yapan şeyhlerin tekke medrese ve tarikatçılık faaliyetleri serbest bırakıldı. Hatta yeni şeyhler piyasaya sürülerek, yeni tarikatlar icad edildi. Diyarbakır'ın Dardinkapı mahallesi ve birkaç çevre ilçede geliştirilen Abdürrezzak Ensarî'nin tarikatı, Mardin'de Şeyh Fetullah'ın tarikatı, Cizre'li Şeyh Seyda'nın tarikatı bunlardandır. Fâtiha dahi okunması yasaklanırken Hizan'lı Ğews'in torunları Tağî şeyhlerinin tekke ve medreseleri harıl harıl çalışmaktaydı. Ensarî Şeyhinin, büyük şehir merkezinde ticaret, tarikat ve istihbarat gibi birçok görevi birden hakkıyla deruhte ettiği söylenmektedir. Yine rivayete göre, Şeyh Seyda iç ve dış istihbarat görevlerini ölünceye kadar (üç yıl önce öldü) mükemmelen yerine getirmiştir.

Tarikatlarla ilgili bu kısa izahattan sonra. Cumhuriyetle birlikte gelişen olayların kritiğine geçebiliriz.

★★★

Bilindiği gibi Cumhuriyet döneminin ilk olayı, 1925'de vukua gelen Şeyh Sait başkaldırmasıdır. Geniş kitleleri harekete geçiren bu başkaldırmanın bastırılmasından sonra kısa aralıklarla, hemen hemen aynı genişlikte yeni hareketler doğarak, 1940 yılına kadar olaylar devam etmiştir Doğu'da.

Şeyh Sait hareketinin İngiliz tertibi olduğu iddiası doğru değildir. Aksine, hareket başladıktan sonra, Güneydoğu'ya sevkedilen askerî birlikler, İngilizlerin muvafakatiyle Fransız bölgesinden (Suriye) izin alınıp geçirilmiştir. İngilizlerin Diyarbakır'a «silah katalogları» gönderdiği söylenir. Arka veren bir müttefikin, geniş izni-

ne rıza göstermiyeceği gibi, «silâh katalogları» yerine silâhların bizzat kendisini göndermesi tabiidir.

Küçük burjuva milliyetçiliğinin oluşturduğu «Millî Devlet», bir yandan güçsüz «Milli Burjuvazi»yi geliştirip güçlendirmek üzere harekete geçerken, öte yandan bu özlemlerine engel gördüğü feodallere yöneldi. «Muassır Medeniyet» dediği Batı'lı burjuva devleti prototipi, Mustafa Kemal'in başlıca özlemidir. Bu özlemden gelen küçük burjuva milliyetçiliğinin, tabiatı icabı feodallerle çatışması doğaldı. Fakat feodallerin ayni zamanda ayrı milliyete mensup oluşu, çatışmayı milliyetler-arası bir çatışma haline de sokmuştur. Burjuva milliyetçiliğinin tam şöven bir nitelik kazanması, 1925'ten sonraki Kürt başkaldırmalarının milliyetçi niteliğini daha da belirginleştirmiş ve hatta hâkim nitelik haline getirmiştir.

«Ne mutlu Türküm Diyene», «Bir Türk Dünya'ya Bedeldir», felsefesinin temel teşkil ettiği burjuva milliyetçiliğinin, Doğu'da şövenist bir biçimde yansıması sonucudur ki, ufak grup kıt'alleri hariç, 1928'de Ağrı'da, 1930'da Zilan'da, 1938'de Dersim'de büyük kitle katliamları yapılmıştır. Uzun yıllar sürdürülen «örfi idare»ler, «askerî yasak bölge» uygulamaları, ihdas edilen «olağan-üstü yetkili ıslahatçı»lıklar ve «müfettişlik»ler ve 1965'e kadar Fırat'ın doğusunun «idari yasak bölge» yapılması gibi işlemler, bu ideolojinin politik eylemleridir.

Bütün bunlara rağmen, Cumhuriyet yönetimleri, Doğu'daki yoksul halk kitleleri yararına mülkiyet ilişkilerinde bir değişiklik yapmış olsaydı, bu «devrimcilik» yaftası karşısında bir bakıma, toleranslı bir tavır takınmak belki mümkün olabilirdi. Fakat şimdiye kadar birçoklarımızı yorum ve değerlendirmede hataya düşürmüş olan bu yaftanın arkasında böyle bir «müsbet»lik mevcut değildir.

Devlet yönetiminin bütün faaliyetleri, doğuda bir temel kritere göre yürütüldü: şövenist burjuva milliyetçiliğinin gereği olan ASİMİLASYON.

Ermenilerden boşalan araziyle birlikte hazine arazisi denen arazilere göçmen getirilip yerleştirilmesi «Dağlı Türk»leri Türkleştirmek için yapılmıştır. Yine aynı arazilere genişçe göstermelik devlet üretme çiftliklerinin kurulmasının gerekçesi budur. Devletin yürüttüğü «Vatandaş Türkçe konuş» kampanyaları ve Kürt dilinin yasaklanarak, Kürtçe konuşmanın cezaya tabi tutulmasının sebebi de,

«Kürtleşmiş Türkler»lerin tekrar Türkleştirilmesidir. İki defa planlanıp (1939-44) çeşitli sebeplerle uygulanma imkânı bulamayan ve nihayet 1961'de mutlu bir tesadüfle(!) yine Halk Partisi'ne nasip olan yatılı bölge okulları uygulamasının hikmeti de budur. Orta Çağların devşirmecilik felsefesiyle tezgâhlanan, sadece bina yapım masrafları 8 ile 15 milyon lira rasında değişen, herbirinin yıllık masrafı 1 milyon civarında olan 42 yatılı bölge okulunun yapılmış olması Cumhuriyetin kurulmasından hemen sonra şövenizme kaymış küçük burjuva milliyetçi yönetimlerinin temel felsefesinin yeni bir uygulamasıdır.

1930'da devrin Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt, 31 Ağustos tarihli Miliyet gazetesine verdiği beyanatta, yönetimin bu konudaki resmî görüşünü şu sözlerle ifade etmektedir:

«-Gerçekleri saklamanın gereği yoktur. Türkler bu memleketin yegâne sahipleri ve yegâne efendileridir. Türk orijininden gelmeyenlerin bu memlekette sadece bir tek hakları vardır: asil Türk miletine kusursuz olarak hizmetkârlık ve kölelik etmek..» (32).

Akranlarına göre ilerici bilinen Mahmut Esat Bozkurt gibi birisinin böyle bir düşünceyi dile getirmesi, burjuvaziye bekçilik yapan ırkçı bürokrasiyi değerlendirirken insanın biraz düşünmesini gerektiren bir husustur.

1940'dan sonra milliyetçi burjuva yönetimleri çatıştığı ağalara karşı müsbet tavır takındıktan sonradır ki, çatışanlar da dahil, tüm Doğu'lu hâkim sınıf, Batı'lı hâkim sınıflarla bütünleşmeğe başladı ve kısa zamanda et-kemik gibi birbirinden kopmaz unsurlar haline geldiler. Yerlerine dönen ağalar, eski topraklarına yeni parçalar katarak ve sırtlarını devlete dayayarak, yeniden hüküm-fermâ oldular. Ağalar-beyler Şeyhler burjuvalaştıkça, Türklük ideolojisini de o derecede benimsiyerek yoksul Kürt halkını sömürmeğe devam ettiler.

ORTA DOĞU'DA GELİŞEN KÜRT HAREKETLERİ VE EMPERYALİSTLERİN TAVRI

1908'de Irak Kürdistanında başlayan hareketler, 1922'ye kadar yoğun bir şekilde devam etti. Olaysız geçen 8 yıllık devreden sonra 1930'da Kürtlerin İngiliz manda idaresine karşı yeniden ayaklan-

(32) Milliyet gazetesi. 31 Ağustos 1930.

ması, Şeyh Mahmud'un (Berzenci) yakalanıp hapsedilmesiyle bastırıldı. 1931'de, Ahmed Barzanî'nin liderliğinde ayaklanma tekrar başladı ve 1933'de Kürtlerin yenilmesine kadar devam etti. 10 yıllık hapislik devresinden sonra 1943'de, Barzanî kardeşlerin hapisten kaçıp Kürdistan'a varmalarıyla savaş tekrar başladı. 2 yıl sürdü. İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetlerinin desteğinde bazı hükûmet yanlısı Kürt ağalarının ve arapların birleşik güçlerine karşı tutunamayan Mustafa Barzanî, kuvvetleriyle İran'a geçti. İran'da 1945 yılında kurulan Mahabat Kürt Cumhuriyetinin kuruluşunda faal rol oynadı.

İran hükûmetine karşı isyan eden Şkaki Aşireti Reisi Sımko (Smail Xâne Şkaki), Şah kuvvetlerini bozguna uğratıp Urmiye'ye varınca (1928-30) ve Ağrı isyancıları İran'a geçip Sımko'yla birleşmek isteyince tehlike çanları çalmaya başladı. Türkiye-İran-Irak sınır bölgesinde, 3 ülke isyancılarının birleşmesi ihtimaline karşı, İngilizlerin tavsiyesiyle (1930), Şah, Sımko'nun isteklerini kabul ederek kendisiyle anlaşma yaptı. İran kuvvetlerinin Maku civarında Ağrı isyancılarının yolunu kesip imhâ etmesinden kısa bir süre sonra, Şah, Sımko'yu da bir suikastla ortadan kaldırınca rahat bir nefes alabildi.

Aynı dertten muzdaripler, birbirleriyle temasa geçip işbirliği konusunda mutabakata varınca, 1937'de, görünmeyen patron İngilizlerin refakatında SADABAT PAKTI teşkil edildi. Türkiye-İran-Irak'ın meydana getirdiği bu paktın temel amacı «Kürt tehlikesi»ne karşı müşterek hareket ve işbirliğidir. Nitekim, Mahabat Cumhuriyetinin ortadan kaldırılması için (1946) İngiliz ve Amerikalılar birlikte harekete geçerek Sovyetleri İran'dan çekilmeye zorlamış ve Sovyetler çekildikten sonra da İran kuvvetlerini Mahabat'a saldırtarak Cumhuriyeti ortadan kaldırmışlardır. 1947'de paktı yenileyen taraflardan İran ve Türkiye, Barzani'nin Sovyetler'e geçerken yakalanması için sınırlarında alayları nöbete geçirmişlerdir.

Patronluk el değiştirince, paktın da ismi değiştirilerek merkezi Bağdat'a alındı. 1955'de, yine aynı ortaklar arasında teşkil edilen Bağdat Paktı, 1958 Temmuz devriminde yıkılınca patron ABD'nin iştahını kursağında bırakıverdi. Çünkü patron ABD, Sadabat'ın amaçlarıyla birlikte gelişen Arap devrimci hareketlerine karşı tehlikeye düşebilecek çıkarlarının emniyetini, bu paktla sağlamak istemişti.

Ama Bağdat'ın yıkılmasıyla ABD boş durmadı. Bu sefer İngi-

lizleri de yedeğe alarak 1961'de CENTO'yu kurdurdu. Tabii ki, yine aynı amaç, ve fakat bir eksiğiyle, yine aynı ortaklarla.

Bütün bunlardan çıkan sonuç, emperyalistlerin Kürt sorununa karşı hiçbir zaman müsbet bir tavır takınmadıklarıdır.

TÜRKİYE'DE KÜRT SORUNUNA KARŞI TAKINILAN TAVIR

Başından beri olduğu gibi, bugün de ırkçı burjuva yönetimlerinin Kürt halkına karşı tavrı tek kelimeyle zalimcedir. Yönetimin çeşitli defalar el değiştirmesi, bu ırkçı politikada herhangi bir değişiklik yapmış değildir. Hatta, 1959'da 49 Kürt aydınını zindanlara tıkan DP zihniyetinin zıt alternatifi olarak gelen 27 Mayıs'çıların tutumu da pek farklı olmadı ve onlar da «Kürt Tehlikesi»ni(!) öne sürmekten geri kalmadılar. 1963'de askeri çevrelerin isteğiyle yapılan toplu tevkifat 27 Mayıs'a rağmen burjuva devletinin ırkçı temel politikasında bir değişiklik olmadığını göstermektedir. Son «Komando hareketi», Süleyman Demirel'e rağmen, bilinen çevrelerin yine aynı tehlikeye(!) dayanarak uyguladığı bir plândır.

Milliyetçi küçük burjuva devrimcileri için, küçük burjuva radikalizmi arzuya şayan veya tercih edilebilen bir alternatif olabilir. Fakat devletin sınıfsal niteliği değişmedikçe - ki burjuva devletinin iskeleti, burjuvazinin silahlı örgütlü gücüdür - aynı temele dayanan hiçbir küçük burjuva yönetiminin milliyetler meselesini devrimci bir çözüme bağladığı görülmüş birşey değildir. Sosyalist olduğu zehabına kapılsa bile...

Bu nedenle, milliyetler meselesinin çözümü, sınıfsallığa sıkı sıkıya bağlı bir meseledir.

1960'lardan sonra, Türkiye'de, gelişen işçi sınıfı hareketiyle uzaktan-yakından teğet geçmek isteyen «sol» çevrelerin sınıfsal plandaki tavrı ve buna bağlı olarak Kürt sorunu karşısındaki tutumlarını tesbite geçelim.

İşçi sınıfının örgütsel hareketi olarak ortaya çıkan TİP'in dışında hep devrimcilik heveslerine kapılan bu «sol»ları kabaca iki gurupta toplamak mümkün. 1) Bütün ümidini sivil-asker-aydına bağlamış olan Doğan Avcıoğlu ve çevresi; 2) İlk başlarda Avcıoğlu'yla birlikte hareket eden daha sonra onlardan ayrılarak öğrenci kesi-

mine postu seren ve yılda birkaç kere strateji değiştiren, yine sivil-asker aydıncı Milli Demokratik Devrimciler.

Avcıoğlu'nun sosyalizm ve sınıfsallık konusundaki fikirleri şu:

«— Sosyalistler arasındaki farklılaşma, sosyalist toplum düzeninin nasıl kurulacağı konusunda ortaya çıkmaktadır... Sosyalizmi üç ana gurupta toplamak mümkün:

1) Doğu sosyalizmi (.....)

2) Batı sosyalizmi (.....)

3) Az gelişmiş ülkeler sosyalizmi (.....)

«O halde Türkiye için nasıl bir sosyalizm istiyoruz? Yukarıdaki açıklamalar Batı sosyalizminin ülkemize örnek olamayacağını göstermektedir. Az gelişmiş bir ülke olan Türkiye'de sosyalizm radikal olacak, kısa zamanda yeni bir toplum düzeni kurmaya yönelecektir.

«Doğu sosyalizmi de Türkiye'ye örnek teşkil edemez. Asıl gayenin insanın gelişmesi olduğunu unutacak kadar insafsız metotlara yönelmek, arzu edilecek birşey olmadığı gibi zaruri de değildir...» (33)

Buradan giderek Partiye saldırıya geçen Avcıoğlu, işçi sınıfının varlığını ve gücünü inkâra yeltenerek şöyle demekte;

«— TİP idarecileri, Türkiye'nin gelişme safhasını, sosyal kuvvetlerin durumunu ve mevcut olan ortamı gözönünde tutmadan sınıf önderliği dâvâsını en önemli mesele olarak ortaya atmışlardır» (34).

17 Haziran 1966 tarihli Yön'de, sosyalist mücadele sloganlarının bir tarafa bırakılarak, emperyalizme karşı geniş cephe kurulmasını önerip, şunları yazmakta;

«Türkiye'nin bir numaralı meselesinin bugünkü bağımlı durumdan kurtulmak olduğu noktasında sanırız bütün sosyalistler birleşmişlerdir. Bu görüşün gerektirdiği, anti-emperyalist milliyetçi mücadele, henüz sosyalizme hazır olmayan fakat sağlam Atatürk'çü geleneğiyle anti-emperyalist mücadeleye açık olan *önemli çevrelerde* destek bulmaktadır. («önemli çevrelerde» ibaresinin

(33) Doğan Avcıoğlu, Sosyalizm Anlayışımız, YÖN 22 Ağustos 1962, Sayı 36.

(34) Doğan Avcıoğlu, TİP'e Dair, YÖN 28 Kasım 1962, Sayı 50.

altını ben çizdim A.H.). Milliyetçi mücadele, bu çevrelerin bilinçlendirilmesi ve kazanılmasıyla ancak gerçek bir ağırlığa kavuşacaktır. Ne var ki, TİP, bir yandan anti-emperyalist mücadeleyi bir numaralı mesele sayarken öte yandan klasik proleter-burjuva mücadelesinin sloganlarını ön plana çıkararak güçleri zayıflatmakta ve dağıtmaktadır. Çok güçlü ve bilinçli kütlelerin bulunduğu ülkelerde ilk mücadelenin birlikte yürütülmesi mümkündür. Türkiye'de durum böyle olmadığına göre, emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı milletçe mücadele ve kesin öncelik tanımak ve onu proleter-burjuva mücadelesinden dikkatle ayırmak, kanımızca hayati bir meseledir (39).

Sosyalizm ve sınıfsallık konusunda bir izaha gerek bırakmadan anlaşılabilen Avcıoğlu'nun bu fikirleri, milliyetler meselesinde de aynı tutarsızlıkla yansımakta, YÖN ve daha sonra çıkardığı Devrim gazetelerinde «sivil-asker-aydın»ın, Kürt meselesi karşısında bilinen tutumunun aynısı takınılmış bulunmaktadır. Çıkardığı «Türkiye'nin Düzeni» adlı 500 küsur sayfalık kitabında Avcıoğlu, tam bir «mahfil» saf-görünme havasıyla, Kürt denen bir nesneden haberli görünmemektedir.

Son »Komando harekatı» sırasında, burjuvazinin en mutemet gazetelerinde bile yansıyıp tekzip edilemeyen zulüm ve işkence haberlerinin «sivil-asker-aydın»ı ofsayta düşürmesi üzerine Avcıoğlu, «Bir Komando Subayının Açıklaması» adlı yazıyı sayfalarına alarak, dolaylı yoldan «önemli çevreleri» müdafaaya ve işkenceleri haklı göstermeye çalışmıştır.

Şecaat arzederken incir çuvallarını berbat eden «solcu!» Avcıoğlu'nun, «Bir Komando Subayı Anlatıyor» adlı dolaylı müdafaanamesinde şunlar var:

«Doğu'daki aramalar, Bakanlar Kurulu'nun Silvan ve Bismil'in silâh sevkinde üs olarak kullanıldığı gerekçesiyle aldığı toplu arama kararı uyarınca yapılmaktadır. Aramalar, bu emire uygun olarak hazırlanan bu arama planına göre veya sabit jandarma istihbarat teşkilâtına gelen ihbarlar değerlendirilerek yapılmaktdır. Köy aramalarında kadınlara, yaşlılara işkence yapıldığı iddiaları asılsızdır. Gerçekten köy halkı kadınlı-erkekli köy meydanında toplanmaktadır. Önceden yapılan istihbarata göre, silah sakladığından şüphe edilenlerin silahını getirmesi istenmektedir. Fakat köylü-

(35) Doğan Avcıoğlu, TİP'e Dair, YÖN 17 Haziran 1966, Sayı 168.

ler kendi başlarına silah getirmemektedir. Silah getirmek için en çok kullanılan yol, köydeki ağanın yahut Şıh'ın köylünün önünde sıkıştırılmasıdır. Ağa yahut Şıh'ın köylünün önünde prestijinin sarsılmasıyla, köylüler rahatça saklanan silahları ve kanun kaçaklarını teslim etmektedir. Ağa ve Şıh, «Silahları getirin» demedikçe, silahların gelmediğini bilen komandolar, baskılarını bunlara yöneltmektedir.

«Kadınları askerler aramaktadır. Kadınların aranmasında detektör kullanılmaktadır. Ağaların dışında, köylülerin herkesin gözü önünde dövüldükleri doğru değildir. Soyundurma ve toplu olarak halkı yerlerde süründürme iddiaları asılsızdır. Ancak yat-kalk talimleri yaptırılmıştır. Ayrıca bazı yerlerde silahlar ve kanun kaçakları teslim edilmeyince şüpheli kişilerin etkili bir yol olan karısının ve kendisinin soyundurulup teşhir edileceği tehdidiyle korkutulduğu doğrudur. Fakat tehdidin ötesinde birşey yapılmamıştır» (36).

Bu neyi gösterir? Şunu gösterir... Sınıfsal planda, doğru devrimci tutum takınmayanların milliyetler meselesinde de bataklığa saplandığını...

★★★

Gelelim MDD'cilere.

Avcıoğlu tipindekiler, Marksist kılıflara pek fazla bürünmediğinden kolaylıkla teşhis edilebilirler. Fakat MDD'ciler böyle değildir, büründükleri Marksist kılıf ve kullandıkları Marksist kavramlardan dolayı niteliklerinin teşhisi biraz daha dikkat gerektirmektedir.

Sosyalist harekete karşı işledikleri suçlar artık örtülemeyecek hale gelince, şuçu aralarındaki acemi bir guruba yükleyip sıvışan MDD tekkesinin değişmez dervişi Mihri Belli, Doğan Avcıoğlu'nun koltuğu altından uzattığı «Eski Tüfek»inden, şu incileri döktürerek başladı:

«— Türk toplumunun önündeki devrimci görev, Türk millî bağımsızlığını gerçekleştirerek, feodalizmi tüm izleriyle ortadan kaldırarak, millî birlik içinde özgür Türk ulusunun engelsiz gelişme şartlarını sağlamaktan başka birşey olamaz.

(36) «Bir Komando Subayı Anlatıyor. Devrim. 23 Haziran 1970.

«Buna kısaca demokratik devrim diyoruz. Çünkü milli bağımsızlığın gerçekleştirilmesi ve feodalizmin ortadan kaldırılması, demokratik devrimin iki ana görevidir. Demokratik devrim, gelişme halinde Türk toplumunun önünde zorunlu bir aşamadır. Bizi Sosyalist Türkiye'ye götüren geçilmesi zorunlu bir aşama» (37).

Küçük burjuva milliyetçiliğini «sosyalist Türkiye'ye giden yol» un üstünde mecburi han-konak yapan dervişe tempo tutan müritlerden V. Erdoğdu, daha sonra maskesini atıp, şöyle diyecek:

«Milli bağımsızlık dâvası sosyalistlerin tekelinde bir dâva değildir» (38).

MDD küçük burjuva tekkesinin ilk yayın organı Türk Solu, tekkenin devrimci anlayışını şöyle açıklamaktadır:

«Türkiye'nin bugün önünde bulunan devrimci adım, solcu adım, bizi tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye'ye ulaştıracak adımdır. Türk toplumunun bu adımı atabilmesi için millici güçler safında, emperyalizme ve yerli işbirlikçilerine karşı mücadelede yerini alan herkes, en aşırı solcusundan gelenekçisine kadar herkes devrimcidir, soldadır» (39).

Bir kere, «millici güçler» ve «onların safında yer alma» meselesiyle Marksist sınıf anlayışının hiçbir ilişkisi yoktur. Olsa olsa, proletarya ve onun safında yer alan sınıfların niteliği söz konusu edilebilir sosyalistler tarafından. Bunun için de Lenin şöyle der:

«— Sadece proletarya gerçekten devrimci bir sınıftır... Orta sınıflar, küçük imalâtçılar, parakendeciler, zenaatkârlar, köylüler... (-yine de herkes değil A.H.-) devrimci değil tutucudur; dahası gericidirler... Eğer devrimciyseler («Eğer»), bu, proletaryaya yakın katılmalarını düşündükleri... (-millici güçlere değil A.H.-) proletaryanın görüş açısını benimsemek üzere, kendi görüş açılarını terkettikleri içindir» (40).

«Millici güçler... safında yer alan gelenekçi»nin «görüş açısı», «devrimci» değil ismi üstünde gelenekçidir. Proletarya safında de-

(37) E. Tüfekçi, Demokratik Devrim: Kimle beraber, kime karşı? YÖN 5 Ağustos 1966. Sayı 175

(38 V. Erdoğdu, TİP Nereye Gidiyor. YÖN 22 Ocak 1967, Sayı 119.

(39) Türk Solu ne demektir? Türk Solu. 8 Aralık 1967, s. 4.

(40) Lenin, B. Eserler, Cilt 6, s. 46 (Kenan Somer'in, EMEK'in sayısındaki yazısından naklen).

ğil de «millici güçler... safında» yer ayırtıldıktan sonra «gelenekçi» nin «devrimci» yapılması da pek göze batıcı birşey olmaz herhalde.

«Sivil-asker-aydın»ın ilk kuyrukçularından bay Belli, küçük burjuva tekkesinin «devrimci şiar»larını şöyle açıklar:

«Ülkemiz şehir ve köy emekçilerinin çoğunluğunun, emperyalist sistem içinde kapitalist yoldan kalkınma amacında olan bir partiye oy verdiği, yani emekçi halkın çoğunlukla henüz kendi devrimi olan sosyalist devrimden yana olmak şöyle dursun, milli bağımsızlık, işbirlikçi sermaye çevrelerinin eylem alanlarının millileştirilmesi ve toprak reformu gibi burjuva demokratik devriminin kapsamına giren dönüşümlerden bile yana olmadığı, emperyalizm-işbirlikçi sermaye-feodal ağa, üçlü ortaklığının ekonomiye hükmettiği ve politikayı da geniş ölçüde etkilediği, toprağında yabancı üsleri barındıran ve Amerikan vesayeti altında bulunan bir ülkedir. Bu tür ülkede 'devrimci şiar', ancak emperyalizm-işbirlikçi sermaye-feodal ağaya karşı, şehir ve köy emekçisi, şehir ve köy küçük burjuvazisi, asker-sivil-aydın zümre omuz omuza tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir Türkiye için olabilir.

«Bu da, burjuva demokratik devriminin 'şiar'ıdır. Sosyalist devrim 'şiar'ı değildir. Ve ancak bu anti emperyalist ve anti-feodal şiar bir gerçek olduktan sonradır ki, Türkiye toplumu sosyalist devrime bir adım daha yaklaşmış olacak ve *sosyalist devrim temel şiar'ının atılması için ortam hazırlamış olacaktır* (41).

«... Yani emekçi halkın çoğunlukla... burjuva demokratik devriminin kapsamına giren dönüşümlerden bile yana olmadığını» söyledikten sonra «devrimci şiar»larının «sosyalist devrim şiarı» değil, burjuva demokratik devrimin «şiar»ı olduğunu ekleyerek «şehir ve köy emekçiler»ini, yanında olmadıkları bu «burjuva demokratik devrimin» temel güçlerinden sayıp, çamları devirirken, tek ümidini «sivil-asker-aydın» efendilerine bağlayan açıkgöz dervişimiz, anlaşılan «şehir ve köy emekçileri» sözünü usülen kondurmuştur cümlesinin arasına.

«... Ve ancak bu anti-emperyalist ve anti-feodal şiar bir gerçek olduktan sonradır ki, ...sosyalist devrimin temel şiarı'nın atılması için ortam hazırlanmış olacaktır.» derken Bay Belli, sermayeye kar-

(41) Mihri Belli, Devrimci Şiar Meselesi, Türk Solu, 15 Aralık 1967, Sayı 5.

şı işçi sınıfının ve sermaye tarafından ezilen ve sömürülen bütün sınıf ve tabakaların sınıf mücadelesini rafa kaldırıp, bir katolik papazının yardakçı tavrıyla burjuvaziye açıkça kuyruk sallamaktadır.

Herhalde bu açık itiraf sonraları hatırlatılmış olacak ki, Mihri Belli Şûrekası, bundan sınıf mücadelesinin ertelenmesini kastetmediklerini iddia ederken, Türk Solu'nda şu orijinal savunmayı yapmışlardır:

«Bu görüş, anti-emperyalist mücadelenin, sınıf mücadelesiyle çeliştiği ve geçici bir süre için de olsa, sınıflararası barışı, sınıf mücadelesinin rafa kaldırılmasını gerektirdiği ön-yargısından hareket etmektedir. Bu kesin olarak yanlıştır... Anti-emperyalist mücadele mi? yoksa sınıf mücadelesi mi? sorusu yanlış bir varsayımdan hareket eden temelsiz bir sorudur. Anti-emperyalist mücadele ayni zamanda sınıf mücadelesidir de. Türkiye'nin ekonomisine hükmeden işbirlikçi sınıflara karşı mücadele. Ve bu mücadele bir avuç işbirlikçi asalak dışında tüm Türk Ulusunun mücadelesidir. Bu mücadele Kemalist devrim doğrultusunda, 27 Mayıs hamlesi doğrultusunda atılması zorunlu devrimci adımın gerektirdiği ulusal bir mücadeledir.» (42).

Bu yazının çıkışından iki ay sonra Tekkeciler, yine ayni dergide şunları söylemektedirler:

«Anti-emperyalist mücadele, sosyalizm-kapitalizm mücadelesi değildir. Bu mücadele Türk vatanını sevenle vatan satıcısı arasındaki mücadeledir...

«Başta işçi ve aydın devrimci gençlik, sosyalist olsun, ortanın solu olsun, mukaddesatçı olsun, TİP'li, CHP'li, AP'li, MP'li, CKMP'li olsun her Türk'üm diyen vatandaşın millî haysiyetimizle bağdaşmayan bu acı gerçek karşısında ya istiklâl, ya ölüm şiarının etrafında saf tutması gerekir» (43).

(-Not: BP ve Feyzioğlu'nun GP'si, o zaman, henüz kurulmuş olmadıklarından «milli cephe»de yer alamamışlardır-).

(42) **Türk Solu, Anti-emperyalist mücadele mi? Sosyalist Mücadele mi?, 9 Ocak, 1968 Sayı 8.**

(43) **Türk Solu, Abdülhamit'in Hayaleti Taksim Meydanında, 10 Mart 1968, Sayı 17.**

Bu yaveleri daha fazla uzatmak lüzumsuz. Yalnız bir hususa daha kısaca işaret etmek gereği var.

Uzun zaman «işçi sınıfının objektif varlığı»ndan şüpheye düşen MDD'ciler, esen rüzgârlara göre yön değiştirerek «işçi sınıfının öncülüğü»nden söz etmeğe başladılar. «Tam bağımsız, gerçekten demokratik Türkiye»yi «işçi-köylü öncülüğünde» gerçekleştireceklerini söylemektedirler şimdi. Bildiğime göre, herkesin bildiği gibi, iki çeşit demokrasi vardır: Burjuva demokrasisi, sosyalist demokrasi. «Tam demokratik»likten bunların hangisi kastedilmektedir? Ya «işçi-köylü öncü» olup (Milli Demokratik) devrim yapacak, fakat iktidarı almayacaktır -alırsa sosyalist devrim olur-. Ya da, «işçi-köylü» iktidarı alacak da, Lenin'in deyişiyle «Sosyalist bir toplum örgütlemek için sınıflar rejimini yık»mayacaktır -çünkü Milli Demokratik devrimdir ve kendi anlayışlarına göre, «ancak bu Devrim Şiarları gerçekleştikten sonra sosyalist devrim temel şiarının atılması için ortam hazırlanmış olacaktır»-. Demokrasi'den kasdedilen bu da değilse, nedir? Bir «Ecinniler demokrasisi» mi?..

Anlaşılıyor ki, «işçi sınıfının varlığını» saklayamayacaklarını anlayınca Mihri Belli ve şurekâsı, «işçi-köylü öncülüğü» kavramını da, yine usulen alarak, zevahiri kurtarmak istemişler, fakat sermaye düzeninin devamı gerektiği konusundaki temel görüşlerini, genede, korumuşlardır.

Bu sınıfsal görüşlerden kalkan MDD'ciler, feodal ilişkilerin varlığını söz konusu ederek, «Bilinçli ulus düşmanı, gayri milli feodal sınıf», (44). nihayet keşfettiler. Doğuda. Bir misyonerin askerlik hatıratından çıkan bu keşif (!), «sivil-asker aydın» ağababaları için de tam «milli» bir hedef teşkil ettiğinden, mizansen, terminolojik kılıfıyla da tamamlanmış oldu.

Aslında, hiçkimse, (-bir keşfe gerek kalmadan-) Doğu'da yer yer feodal ilişkilerin kendini gösterdiğini inkâr etmemiştir. Esas mesele, daha emperyalizmin vesayetine girmeden (1947) faşist Türk burjuvazisinin ve sivil-asker-aydın bürokrasinin, sömürgeci tavrı sonucu, bu feodal ilişkilerin sürdürülmüş olması gerçeğinin kasden gözden kaçırılması ve suçluların, bizzat işledikleri cürmü yargılamaya çağrılması veya yargıç yerine konulmasıdır. Gene esas olan, feodal ilişkilerin Doğu çapında yaygınlık nisbeti ve bu nisbetin Tür-

(44) Milli Demokratik Devrim Broşürü, s. 16

kiye çerçevesinde, ekonomik, giderek siyasal iktidarın yapısına ilişkin olan durumudur. Feodal ilişkilerin kısmî mevcudiyeti başka şey, bu ilişkilerin ülke çapında hâkim ilişki olmasının sonucu feodal sınıfın iktidarın sahibi bir sınıf olması başka birşeydir.

Tekkeci'lerin bu görüşten giderek, Doğu'yu «Milli Demokratik Devrim»lerine hedef seçmelerinin sebebi, faşist «millicî güç»lerinin daha sonra Kürt halkının başına getireceği belâları, felaketleri önceden kılıflamak, peşin meşrû mazeretler uydurmaktır.

MDD tekkesinin baş ideologu Mihri Belli'nin bu konudaki iki makalesinden bazı aktarmalar yaparak okurun dikkatine sunmakta fayda var. Yalnız, bu aktarmaları yapmadan evvel, Bay Belli'nin çoğu zaman dikkatlerden kaçabilen ince bir hilebazlığına işaret edeyim. Demagoji mütehassası Bay Belli, kimsenin itiraz etmiyeceği Marksizmin genel doğrularını peşpeşe sıralayıp, cümlelerden bir harmanlama yaptıktan sonra, kendi küçük burjuva ideolojisini araya sokuşturup dikkatlerden kaçırmaya çalışmaktadır. Fakat minareyi çalmakta başarısızlığa uğradığına göre, hazırladığı kılıf işe yaramayacaktır.

Birinci makalesinde, sosyalistlerin şövenizme olur olmaz karşı çıkmalarının yanlış olduğunu söyleyen Bay Belli, burjuva dalkavukluğu bataklığında şöyle debelenmektedir:

«Ve millicilik bayrağını olanca gücüyle yüksek tutmak, emekçilerin gerçek özlemlerini temsil etmek durumunda olan sosyalistlerin tarihi görevi olmuştur. Bu görevi küçümsemek millet gerçeğinin, çağımızın en büyük tarihi etkeni olarak önemini değerlendirememek, kozmopolitizme sapmak, *belli tarihi şartlarda proletarya temsilcilerinin burjuva şövenizmine karşı çıkışlarını zamanı ve mekânı hesaba katmadan, bambaşka tarihi şartlarda taklit etmek sosyalistçe bir davranış değildir* (45) (Altını ben çizdim. A.H.)

Birincisinin yeniden tekrarı olan ikinci makalesinde, Süleyman Demirel, Feyzioğlu ve Türkeş'in milliyetçiliklerinin «sahte» kendisinin «hakiki» olduğunu iddia ederek şunları söylemektedir:

«Ve sosyalizm ile ulusçuluk arasında bir çelişki olamayacağına göre, sosyalistlerin en tutarlı ulusçular olduğuna göre, aynı biçimde devrimci enternasyonalizm ile devrimci ulusçuluk birbirini ta-

(45) Mihri Belli, Millet Gerçeği, Aydınlık (Sosyalist dergi) Mayıs 1969 s. 7

mamlayan şeyler olduğuna göre, ulusçuluk ile sosyalizm arasına aşılmaz uçurumlar kazmaya kalkanları karşı-devrim değirmenine su taşımakla suçluyoruz» (46). dedikten sonra bakalım daha başka neler döktürüyor:

«Ulusun, istikrarlı bir insan topluluğu olarak dört karakter birliğine dayandığını bilimsel sosyalizm bize öğretiyor: dil birliği, toprak birliği, iktisadi yaşantı birliği ve ulusal kültür birliğinden doğma ruhî şekillenme birliği (milli ruh).

«Ulus bu dört temel karakteri taşıdığına göre, gerçek ulusçu, ulusal dilin kurulması ve bütün ulusça benimsenmesi uğruna mücadele edendir. Gerçek ulusçu, ulusun üzerinde yaşadığı toprağın birliği ve bütünlüğü uğruna feodal bölünmeye karşı, emperyalizmin toprak gasıplarına karşı, anti-sosyalist ve anti-feodal mücadeleye girişendir. Gerçek ulusçu, ulusun üzerinde yaşadığı topraklarda iktisadi yaşantı birliğinin kurulması için feodal ve her türlü çağdışı bölünmelere karşı, uluslaşma uğruna mücadele edendir. Gerçek ulusçu, ulusal kültürün açılıp serpilmesi, bu kültürün bütün ulusça benimsenmesi uğruna, ulusal bilinci baltalayan her türlü çağdışı bağımlılıklara karşı, kozmopolitizme karşı mücadele edendir (47).

Türkiye'nin «uluslaşma sürecini tamamlamış olmaktan çok uzak» olduğunu belirttikten sonra Bay Belli, şunları söylemekte;

«Bugün Türkiye'de milliyetçiliğin bir burjuva ideolojisi olduğunu iddia eden kimse, herşeyi tarihî şartları içinde, zaman ve mekan unsurunu hesaba katarak incelemeyi emreden diyalektiğin kanununu inkâr etmiş olur» (48).

Bu adam, «millicilik bayrağını olanca gücüyle yüksek tutmak, sosyalistlerin tarihî görevi»dir diyor. «Zaman ve mekânı hesaba katmadan», «proletarya temsilcilerinin burjuva şövenizmine karşı çıkışları»nın «sosyalistçe bir davranış» olmadığını ekliyor. Ve «milliyetçiliğin Türkiye'de burjuva ideolojisi olduğunu» söyleyenlerin «diyalektiğin kanununu inkâr ettik»lerini iddia ediyor. Ayrıca «Türkiye'nin ulusal gelişme sürecini tamamlamaktan çok uzak olduğu»nu da söyleyerek, gerçek ulusçu olarak -aynı zamanda da bilimsel sosyalist olarak-kendilerinin bunu gerçekleştirmekle tarih tarafından görevlendirildiklerini kaydediyor ve yüklendikleri görev-

(46), (47) Mihri Belli, Devrimci Milliyetçilik ile Proleter Enternasyonalizmi Birbirini Tamamlar. Aydınlık (sosyalist dergi) Eylül 1970, s. 23

(48) Mihri Belli, Aydınlık (Sosyalist Dergi), Eylül 1970, s. 23, (adı geçen yazı).

leri sıralıyor: «ulusal dilin kurulması ve bütün ulusça benimsenmesi uğruna» -Türkçe'yi yeniden kurup benimsetecek, ama kime?-, «ulusun üstünde yaşadığı toprağın beraberliği ve birliği uğruna» -yani vatan uğruna, ama nereden pirelendi? «feodaller»den-, «ulusun üzerinde yaşadığı topraklarda iktisadi yaşantı birliğinin kurulması için... uluslaşma uğruna mücadele» -feodal dediklerinin iktisadi yaşantısı ve ulusallık ilişkisiyle çoktan aşna fişne olduklarını henüz duymamış-, ve kangrenleşmiş yarası» ulusal kültürün açılıp serpilmesi, ve bu kültürün bütün ulusça benimsenmesi uğruna, ulus bilincinin yayılması uğruna mücadele» istiyor.

Bay Mihri Belli'nin adına konuştuğu Marksizm'in Lenin'i şunları söylüyor bu konuda:

«Ulusal kültür sloganı (çok defa kara yüzlerin ve papazların ilham ettiği) bir burjuva aldatmacasıdır. Bizim sloganımız, demokratizmin ve dünya işçi hareketlerinin uluslararası kültürü sloganıdır».

«Her ulusal kültür, gelişmiş olmasa bile, demokratik ve sosyalist bir kültürün *unsurlarını* ihtiva eder, çünkü her ulusta, hayat şartları zorunlu olarak demokratik ve sosyalist bir ideolojiyi doğuran, sömürülen bir emekçi yığını vardır. Ama, her ulusta, aynı zamanda (çoğunlukla aşırı gerici ve yobaz nitelikte olan) bir burjuva kültürü de vardır, ve bu, ulusal kültürün «bir unsuru» olarak kalmaz, *egemen* kültür biçimine bürünür. Böylelikle «ulusal kültür» genel olarak büyük toprak sahiplerinin, papazların ve burjuvazinin kültürüdür.»

«*Demokratizmin ve dünya işçi hareketinin uluslararası kültürü* sloganını ileri sürerken, biz her ulusal kültürün sadece demokratik ve sosyalist unsurlarını alıyoruz, ve bunları *sadece ve kesin* olarak burjuva kültürüne, her ulusun burjuva milliyetçiliğine karşı olduğumuz için alıyoruz» (49).

«En 'adil', 'saf', en ince ve en uygarı olsa bile, marksizm, burjuva milliyetçiliğiyle bağdaşamaz. Onun yerine, marksizm enternasyonalizmi ileri sürer.» (50).

Böyle tipler için Stalin de şu yargıyı belirtiyor: «Açıkca ifade edilen burjuva milliyetçiliğinin hakkından gelmek kolaydır; onun niteliğini anlamak zor değildir. Zor olan, maskelenmiş ve maskesinin altında tanınmayan burjuva milliyetçiliktir. Sosyalizm zırhına bürününce milliyetçiliği yakalamak zor olur.» (51)

(49), (50) Lenin, Ulusların Kaderini Tayin Hakkı, s. 15-28.
(51) Stalin, Marksizm ve Milli Mesele, s. 48

Lenin'in, tam şanına uygun olarak, Çarlık papazlarının safına oturttuğu dervişimizin, milliyetler sorunu karşısındaki tutumu da, bütün terminolojik kılıflamalara rağmen yukarıya aktardığımız cümleleri arasında sırıtıp boy veriyor.

«Millicilik bayrağı»nı kaparak, «ulusal dilin kurulması ve bütün ulusça benimsenmesi uğruna mücadele» derken dolaylı yoldan asimilasyonculuğu savunmaktadır. «Ulusal kültürün açılıp serpilmesi, bu kültürün bütün ulusça benimsenmesi uğruna mücadele»den de maksadı budur. «Ulusun üzerinde yaşadığı toprağın ...birliği ve beraberliği uğruna mücadele»den de güdülen amaç, burjuvazi tarafından yaratılan «vatanın parçalanması» şartlanmasından doğan «öcü»ye sefilce sığınmaktan başka bir şey değildir. Çünkü, ne Türkiye'nin ayrı ekonomik ve siyasi birimler halinde «parçalı» bir durumu var, ne de dedikleri gibi «milli bir kapitalist pazar»dan yoksunluğu durumu. *«Millî devlet»in emperyalist sistemle bütünleşmiş olan kapitalist «milli pazarı», milli burjuvazinin, hiçbir feodal engelle karşılaşmadan, kayıtsız - şartsız hakimiyetindedir.* Böyle olduğu içindir ki, binlerce kilometre uzunluktaki sınırlara bin-tonlarca mayın döşenerek ve «Sınır Muhafız Tugayları» dikilerek -ki sınır muhafız tugaylarının görevi, askeri olmaktan ziyade kapitalist milli pazarı, kapitalist mekânizma dışında, büyük sermayenin denetimi dışında doğacak bir kaçakçılığa karşı korumaktır- «millî pazar» korunuyor.

Bay Belli, makalesinde, «ulus meselesini konuşur»ken -ve lütfen- «Türkiye Kürtlerinin durumunu ele almama»nın «ağırbaşlılıkla», «bağdaş»mayacağını söyleyerek ve güya asimilasyon politikasına karşı çıkarak, şöyle demektedir: «Türkiye'de etnik topluluklar için ve özellikle Kürtler için ana dil ve kültür eğitimlerinin merkezî, laik, devrimci bir cumhuriyet maarifi yönetiminde olmasını gerekli gördüğümüzü belirttik. Rum, Ermeni ve Yahudi azınlıkları için eğitimin yönetimi, aslında bir dinî kurul olan cemaate bırakılmıştır. Bu, laiklik ilkesiyle çelişen bir durumdur. Bu çelişkinin ortadan kaldırılması, söz konusu azınlıkların Türk çoğunluğu ile kaynaşmasını olumlu biçimde etkileyecektir.»

«Tarihi köklere dayanan, Türklerle Kürtler arasındaki kardeşliğin, Türkiye'de ulusal birliğin, Türkiye'nin toprak bütünlüğünün, hangi biçimde olursa olsun baltalanması, hem Türklerin, hem Kürtlerin gerçek çıkarlarına aykırı sonuçlara varır ve dünyanın bu bölgesinde emperyalizmin durumunu güçlendirir.» (52)

(52) Mihri Belli, Millet Gerçeği, Aydınlık Sosyalist Dergi, Mayıs 1969, Sayı 7.

Besbelli ki, bay Belli, açıkça Marksizmin, ayrı milliyetlerin eşitliği ilkesini bir yana bırakarak, bırakak değil, asla görmek istemeyerek, «dalavere çakılmıştır» kabilinden Kürtlerin de kaale alınması gereğine işaret edip «laik cumhuriyet maarifi yönetiminde», «Kürtlere ana dillerini kullanma olanağının sağlanması» lüzumuna binaen, burjuvazinin kepçesiyle -ve lütfen-Kürtlere sadaka vermeye kalkışmaktadır.

Giderek, daha önce mevcut olmadığını söylediği, «gerçekleştirilmesi uğrunda mücadele» öğütlediği, «*Türkiye'de ulusal birliğin, Türkiye'nin toprak bütünlüğünün, hangi biçimde olursa olsun baltalanması*», «öcü»süne sığınarak malûm çevrelere kuyruk sallamaktadır.

Bay Belli ve şürekâsının bu konudaki tutumu da böyle.

«Öyle umuyorum ki, -diyor Lenin- bu örnek, Kokoşkin'in ve «Kadet Partisi»nin «devletin dağılması» bostan korkuluğuyla bizi korkutmaya kalkıştıkları zaman, *...düpedüz İçişleri Bakanlığının görüşüne* sahip çıktıklarını açıkça gösterir. (53)

Böylece bir temel gerçeğe varmış oluyoruz? Sınıfsal plandaki tutarsız ve yanlış tavırların milliyetler meselesi karşısında da doğru ve tutarlı olamayacağı gerçeği.

Türkiye, söyledikleri anlamda bağımsız iken, Doğu'da 1925, 1928, 1930, 1938 katliamlarının yapılmış olması, proletaryanın iktidarı dışındaki hiçbir iktidarın ezilen milliyetler meselesine karşı doğru ve tutarlı bir tavır takınamayacağını gösterir.

Ancak ve ancak, Marksistlerce, «zulma karşı yönelen», «ezilen ulusun milliyetçiliği» meşru olarak kabul edilebilir. «Ulusal imtiyazlar sağlama eğiliminde» olmamak kaydıyla.

Kürt sorununu, bu temel doğrular çerçevesinde değerlendirmek mecburiyeti vardır. Bütün ulusal hakları gaspedilmiş olan Kürt emekçi halkı, ancak işçi sınıfıyla dayanışarak ve o'nun sosyalist devrim kavgasına katılarak ulusal eziklikten ve sömürüden kurtulabilir. Emekçi Kürt halkıyla Türk emekçi halkının ve proletaryasının kardeşçe dayanışarak, tam dostça ve kardeşçe birleşmesi, ancak proletarya enternasyonalizmi hedefine birlikte yönelmeleriyle mümkündür. Bu da, bilimsel sosyalizmin «Hiçbir toplumsal kategoriye» «hiçbir zümreye», «hiçbir miliyete» imtiyaz ve ayrılık tanımayan temel esprisinin özümlenmesi ve buna göre tavır takınılmasıyla mümkündür.

(53) Lenin, Ulusların Kaderini Tayin Hakkı, s. 138.

ÖZLEM ÖZGÜR

üretici güçlerin gelişme durumu

Bilimsel sosyalist öğretiye göre, üretimin özelliklerinden biri, bir noktada asla uzun bir süre kalmaması ve daima bir değişme ve gelişme halinde olmasıdır. Ayrıca üretim biçimindeki değişmeler, kaçınılmaz olarak, sosyal sistemin tümünde, sosyal fikirlerde, politik görüş ve politik kuruluşlarda da değişmeyi gerektirirler.

Üretimin ikinci özelliği, üretimdeki değişme ve gelişmeler, daima, üretim güçlerinde ve her şeyden önce üretim araçlarında olan değişme ve gelişmelerle başlar. Bundan ötürü üretim güçleri üretimin en hareketli ve devrimci ögesidir.

Üretimin üçüncü özelliği, yeni üretim güçlerinin ve buna bağlı olarak üretim ilişkilerinin, eski sistemin dışında yokolmasından sonra değil, eski sistemin içinde doğmasıdır. Bu insanın kasıtlı ve bilinçli bir eyleminin sonucu değil, kendiliğinden, bilinçsizce ve insan dileğinin dışında bir oluşumdur.

Daha üst düzeyde olmak üzere, üretim biçimlerinde meydana gelen değişmeler, üretici güçlerin gelişme düzeyi ile üretim ilişkileri arasındaki karşıtlıktan doğar. Bu iki unsur arasındaki çelişmenin nedeni, belli bir üretim biçiminde, üretici güçler gelişirken, üretim ilişkilerinin bu gelişmeye ayak uyduramamasıdır. Gerçekten belli bir üretim biçiminde dahi üretici güçler devamlı gelişirken, üretim ilişkileri değişikliğe uğramalarına rağmen özler olduğu gibi kalır. Örneğin, modern kapitalizm, 19 uncu yüzyıl kapitalizminden belirgin şekilde farklı olmasına rağmen, özü olduğu gibi kalmıştır.

Toplumun geçimini elde etmemizi sağlayan unsurların tamamı, a) Üretim araçları, b) Üretim araçlarını kullananlar, c) Üretim tecrübesi, d) İş alışkanlıkları, üretici güçleri meydana getirir. Bunlar birlikte ele alındıklarında karşılıklı etkileri içinde üretici güçleri oluşturan maddi kuvvetlerdir.

Türkiye'de hakim üretim biçimi nedir? Emperyalizmle olan ilişkiler hangi düzeydedir? Ve giderek devrim stratejisi üzerinde yapılan tartışmalar oldukca yoğundur. Kanımızca, bu tartışmaların, ayakların yere basılarak yapılabilmesi için ön şart, sözü edilen konuların araştırılarak, somut biçimde ortaya konmasına bağlıdır. Bugün, M.D.D. sapması kendi öz şartlarımızı görmezlikten gelerek, yani üretici güçlerimizin gelişme düzeyini, egemen üretim biçimini ve emperyalizmle olan ilişkilerimizi iyice incelemeden, hazır bir modeli önümüze sürmektedirler. Açıkcası bunlar, iskarpinle postalı, mihferle fötr şapkayı, traktör kullanan kapitalist tarımcı ile feodalı birbirine karıştırıyorlar.

Bu nedenle istatistik verilerin kullanılabilirliği ölçüsünde, Türkiye'de üretici güçlerin gelişme düzeyini, uzunca sayılabilecek bir süre içerisinde incelemeyi üstelendik. Amacımız, tartışmalara açıklık getirmek ve giderek devrim stratejisi konusundaki sapmaların ayıklanmasına katkıda bulunmaktır.

Araştırmamız süresince istatistik verilerin zaman içinde birbirleriyle ilintisiz oluşu, yayın biçimleri ile kullanıma elverişli olmamaları nedeniyle, bazı varsayımlar yapmak zorunluğunu duyduk. Yaptığımız varsayımlar yeri geldikçe okuyucuya sunulacaktır.

İŞ GÜCÜNÜN SAYISAL VE NİTELİKSEL GELİŞİMİ

Kapitalist üretim biçiminin egemen olduğu toplumlarda, üre-

tim araçlarını kullananların sayısal gelişmelerini inceleyebilmek için, adı geçen toplumlardaki, sektörler itibariyle iktisadi faaliyet kollarını tanımlamamız gereklidir. Kapitalist toplumlarda çalışan nüfusun meslekleri, genel hatları ile, 1) Tarım, 2) Sanayi, 3) Ticaret, 4) Ulaştırma, 5) Hizmetler olarak beşe ayrılır.

Bilindiği gibi, kapitalizmin en belirgin göstergesi, ekonomik yapının tarımsal bünyeden endüstriyel bünyeye dönüşmesidir. Bu dönüşüm sonucu, tarım kesiminde mülksüzleşen kitleler, diğer kesimlere kayarlar. Özellikle sanayi kesimi, işgücünün niceliksel gelişiminin çok hızlı oluşu ile dikkati çeker. Tarım kesiminde, gerek bünye ve gerekse bu kesime giren modern araç ve gereçlerin etkisi ile işgücü talebi oldukça zayıflar. Ayrıca, gelişmemiş kapitalist ülkelerde, tarım kesiminde gizli ve mevsimlik işsizlik önemli oranda yoğundur. Öte yandan hizmet sektörlerinde çalışan nüfusun, hızla artması, kapitalist üretimin belirgin göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir.

İşgücünün niteliksel değişimi, yani, işçinin üretim alışkanlıkları ile üretim tecrübesinin artması, kapitalist toplumlarda çok iyi değerlendirilen ve sömürme oranını artıran bir unsurdur. Bunun anlamı, belli bir sürede işçinin üretkenliğinin artması demektir. Doğaldır ki, üretim araçlarının gelişme düzeyi ile işçinin, iş tecrübe ve alışkanlıklarının gelişmesi, bir bütün teşkil ederler. Başka bir deyişle, belli işgücünün niteliğinin değişmesi ile açıklanabilir.

Tablo 1 (1000 kişi) Çalışan nüfusun sektörlerdeki gelişmesi

Yıllar	1927	1935	1945	1955	1960	1965	(1927 - 1965) Dönemindeki gelişme %
Tarım	4368	6480	5809	9446	9737	9750	211
Sanayi	299	656	674	989	1267	1425	480
Ticaret	257	218	279	341	403	470	183

Kaynak : DİE 1927, 1935, 1945, 1955, 1960, 1965 Genel nüfus sayımları

Tablo 2 (1000 kişi)

Yıllar	1963	1964	1965	1966	1967	(1963 - 1967) Döneminde gelişme %
Tarım	9853	9843	9768	9901	9940	2,2
Sanayi	1124	1152	1197	1304	1424	35,8
İnşaat	319	349	379	415	472	47,9
Ticaret	418	453	471	491	498	19,3
Ulaştırma	253	283	301	321	339	34,3
Hizmetler	759	867	935	1003	1066	40,4

Kaynak : DPT İkinci Beş Yıllık Plân sf 129

Tablo 3 Sigortalı İşçi Sayısı

Yıllar	Toplam
1960	577 672
1961	611 908
1962	639 348
1963	670 669
1964	700 350
1965	822 686

Kaynak : DPT İkinci Plân sf 211

Tablo 1 den çıkan sonuç, tarım kesiminde işgücünün istihdamındaki gelişme, (1927 - 1965) döneminde % 211 olmuş, buna karşılık aynı dönemde sanayi kesiminde çalışanlar sayısı, 1927 yılında 112 400 iken 1965 yılında 1420 000 ne yükselirken, % 480 gelişme olmuştur.

Tarım kesiminde çalışanlar sayısında görülen % 211 lik artış, (1927 - 1950) döneminde gerçekleşmiş, 1950 lerden sonra bu kesimde işgücü talebi oldukça yavaşlamıştır. Bunun en önemli nedeni, 1950 lerden itibaren ileri tarımsal araç ve gereçlerin kullanılır oluşudur.

Tablo 2 den anlaşılacağı gibi, (1963 - 1967) döneminde, sanayi kesiminde işgücü, % 35,8, inşaat sektöründe % 47,9, ulaştırma sektöründe % 34,3, himetler sektöründe %40,4 gelişirken, aynı dönemde tarım kesimindeki işgücünün sayısal gelişmesi % 2,2 olmuştur. Oysa ayni dönemde tarımsal milli gelir, 25 milyar liradan 32 milyar liraya yükselirken, % 24 gelişme göstermiştir.

Tarım kesiminde işgücünün sayısal artışının önemli olmayışı şaşırtıcı değildir, aksine bugün Türkiye'de bu kesimde, mülksüzleşmiş yada küçük topraklı nüfus oldukça kabarıktır. Örneğin, 1963 yılı tarım sayımı sonuçlarına göre, tarım kesimindeki nüfusun, 10 milyon 700 bin kişisi, milli gelirden kişi başına 485 lira pay almaktadır.

Üç nolu tabloda görüldüğü gibi, büyük çoğunluğu sanayi kesiminde olmak üzere, Türkiye'de sigortalı işçi sayısı hızla çoğalmaktadır. 1960 yılında, 577 672 sigortalı işçi varken, 1965 yılında bu sayı 722 686 ya yükselmiştir. Bu sonuç, işçi sınıfının örgütlü olarak ekonomik mücadelesi ile olmuştur.

İŞGÜCÜNDE ÜRETKENLİĞİN ARTMASI

Üretimde, eşit süreler içerisinde ortalama bir işçinin, daha önceki üretim süresine göre artan miktarda üretimde bulunması, işgücünde üretkenliğin artması olarak tanımlanır. Bu durumu doğuran faktörler içinde en önemlileri, üretim araç ve gereçlerinin gelişmesi, işçinin iş alışkanlıklarının ve üretim tecrübesinin artmasıdır. Tablo 4 * Sanayide kişi başına yaratılan değer (1948 fiatları ile)

Yıllar	Çalışanlar Sayısı (100 kişi)	(Milyon T.L.) Sanayide yaratılan değer	Kişi başına değer
1938	660	685	1040
1948	700	926	1320
1958	1200	1701	1420
1967	1424	6479	4620

Kaynak : DİE Türkiye'nin milli geliri

Tablo 5 te, 1948 üretim amilleri fiatları ile, (1938 - 1967) döneminde işgücü başına verimdeki artış % 450 olmuştur. Başka bir

*** Çalışanlar sayısı nüfus sayımlarından yararlanılarak bulunmuş, 1967 yılı yaratılan değer, 1948 üretim amilleri fiatına tarafımdan çevrilmiştir.**

deyişle, bir işçi 1938 yılında belli bir sürede 1 birim mal üretirken, 1967 yılında ayni sürede 4,5 birim mal üretir olmuştur. Bunun birinci nedeni üretim araçlarının niteliğinde meydana gelen gelişme, ikinci nedeni de işçinin niteliğinde meydana gelen gelişmedir.

Gerçekten sanayi kesiminde son yirmi yılda önemli gelişmeler olmuş, 50 den az işçi çalıştıran sanayi işyerleri sayısı hızla azalırken, 50 den fazla işçi çalıştıran işyerleri sayısı artmaktadır. 1969 istatistiklerine göre, 50 den fazla işçi çalıştıran 999 imâlat sanayi işyeri 372 285 işçi çalıştırarak, Türkiye'nin toplam sanayi üretiminin % 75 ini meydana getirmektedir. Ayni işyerlerinde, ortalama bir işçi günlük 8 saatlik çalışmasının 2 saat 22 dakikasını kendisine, 5 saat 38 dakikasını kapitaliste harcamaktadır.

«SENYÖRÜN KOVDUKLARI»

Kapitalist üretim ilişkilerinin, tarım kesimindeki önemli bir göstergesi, ileri üretim araçlarının kullanılır olmasıdır. Ayrıca geri kapitalist ülkelere özgü, toprakların önemli bir kesiminin küçük parçalara bölünüşü ile tarım belli ölçüde aile tarımına dayalı kalmaktadır. Doğal olarak bu tür ülkelerde, sanayi burjuvazisinin, sanayinin sürükleyici kesimlerine yatırım yapmaması nedeniyle, tarım kesimindeki işgücü arzını ememektedir. Bu durum tarım kesimindeki, ileri metotların kullanılışını kösteklemektedir.

Tablo 5 Tarımda ileri metotların kullanılması

1950 = 100

Yıllar	Hektar başına Ekilen alan	İşgücü	Traktör	Gübre	Sulanan Alan	İşgücü başına Verim
1950	100	0.62	100	100	100	100
1955	144	0.45	243	328	173	124
1960	155	0.43	254	255	213	150
1963	155	0.43	1307	1013	273	152

Kaynak : Ülkü Egeci tarımda kalkınmanın yeri DPT Şubat 1966

Tablo 5 de açıkça görüldüğü gibi, 1955 lerden sonra, ekilebilir toprakların son sınırlarına varıldığı anlaşılmaktadır. 13 yıllık dönemde, traktör sayısındaki artış % 1307, gübre kullanımındaki gelişme % 1013, sulanan alanlardaki artış % 273 olmuştur. Öte yandan ayni dönemde verim, işgücü başına % 52 artarken, işgücüne talep azalmıştır. Başka bir deyişle, tarımdan traktörün kovdukları süratle artmıştır.

Eğer yanlış anlamıyorsam, birtakım aklı evvellere göre bunun nedeni şöyle açıklanabilir; feodallar Türkiye'de, gelişmiş tarımsal araçları kullanmağa başlamışlar! Ve senyörler artık serfleri topraktan kovar olmuşlardır! (Türkiye'ye özgü feodalizm!) Buna rağmen Senyör yine hiç değişmiyor, «Senyör» olarak kalıyor!

YABANCI SERMAYEYE AÇILAN KOLLAR

M.D.D. cilik oynayanların, Türkiye'de özel bir burjuvazi tasnifleri vardır, a) İşbirlikçi burjuvazi, b) Milli burjuvazi. Öte yandan, emperyalizmin girdiği geri kalmış ekonomilerde (Geri kalmış kapitalist ekonomimi? Yoksa geri kalmış feodal bir ekonomimi? pek açık değil, ayrıca emperyalizm postallamı girmiş, fötr şapka ile mi girmiş, buda pek belli değil, aslında önemli değil) en gerici güçlerle işbirliği yapar denildiğine göre, işbirlikçi kategoriye feodal beyleride koymak gerekecek. M.D.D. cilerin bu tasniften amaçları, çok popüler olan milli cephelerindeki, milli etiketinin, ismiyle mütenasip olması için, sözü edilen cepheye mutlaka burjuvazininde sokulmak istemidir. Bazılarına sorarsanız, burjuvazi isterse girsin, nasıl olsa cephenin adı milli etiketini almıştır bir kere! Bazıları ise, burjuvazinin milli cepheye, zorunlu olarak gireceği savındadır, değilmi ya aksi halde milli lafı fazla bir anlam taşımaz!

Şimdi, bizim bildiğimiz kadarı ile emperyalizm tarihi boyunca geri kalmış ekonomilere iki şekilde pençe atmıştır, birincisi zorla, yan askeri işgalle, ikincisi hakim sınıf ve tabakalarla işbirliği ederek, sözü geçen toplumda ekonomik bağımlılık kurmuştur. Ekonomik bağımlılık biçiminde girdiği toplumlarda genel hatları ile dört tür sömürme yöntemi kullanır, sermaye ile, dış ticaret ile, dış yardımlarla, işgücünü kullanarak, sözü edilen dört tür yöntemlede geri kalmış bir ekonomiyi sömürürken, hakim sınıflarla işbirliği halindedir. Oysa zorla girdiği bir toplumda, emperyalizm üretim araçlarının önemli bir kesimin ve üretimin tamamını kendi kontrolü altına aldığından, milli cephe lafının bir anlamı olabilir. Söylediklerimizi rakamlarla görelim.

Tablo 6 Gayri safi milli hasıla, yatırım, yabancı sermaye yatırımı

Milyon T.L.

Yıllar	Gayrı safi milli hasıla	yatırımlar	Yabancı sermaye yatırımları	Yabancı sermaye yatırımlar %	Yatırımlar GSMH %
1950	10 384	1 000			9,6
1951	12 270	1 260	3,4	0,3	10,3
1952	14 320	1 835	3,0	0,2	12,8
1953	16 821	2 087	1,2	0,1	12,4
1954	17 114	2 517	2,6	0,1	14,7
1955	21 059	3 006	08,0	0,3	14,3
1956	24 334	3 260	21,7	0,7	13,4
1957	35 128	4 017	10,5	0,3	11,4
1958	36 108	5 042	15,1	0,3	14,0
1959	44 703	6 989	19,8	0,3	15,6
1960	48 962	7 779	18,7	0,2	15,9
1961	49 080	7 369	43,1	0,6	15,0
1962	55 248	7 470	87,3	1,2	13,5
1963	63 253	10 140	91,4	1,0	16,0
1964	68 035	10 510	69,9	0,7	15,4
1965	73 127	11 950	95,6	0,8	16,3
1966	82 219	14 850	69,6	0,5	18,1

Kaynak : Doç. Dr. Baran Tuncer Türkiye'de yabancı sermaye sorunu sf 62 -

6 nolu tablodan iki önemli sonuç çıkmaktadır, birincisi, (1950 - 1966) döneminde gayri safi milli hasılanın yatırıma oranı 1950 yılında % 9,6 iken 1966 yılında % 18,1 e yükselmiştir. Bunun anlamı açıktır, son yirmi yılda kapitalist sermaye birikimi önemli derecede yüksek olmuştur.

İkincisi, yabancı sermaye yatırımları, aynı dönemde yapılan özel sektör yatırımları içindeki payı en fazla % 2,5 oranında olmakla birlikte, genellikle % 1 in altında kalmıştır. Öte yandan toplam yatırımlar içindeki payıda, genellikle % 0,5 oranında kalmıştır.

Birinci beşyıllık kalkınma planında, yıllık programlarda beklenen yabancı sermaye hiç bir yıl gerçekleşmemiştir. Örneğin, 1964 yılı programında öngörülen 35 milyar dolarlık yabancı sermayeye karşılık, 25 milyar dolarlık yabancı sermaye gelmiş, 1965 yılında ise beklenen 25 milyar dolar yabancı sermaye, 21 milyar dolar olarak yine tahminlerin altında gerçekleşmiştir.

Bu analiz sonucu yabancı sermaye yatırımlarının, toplam yatırımlara oranının küçük olduğundan giderek, sömürme oranlarında küçük olduğu vargısını çıkarmamak gerekir. Bizim burada göstermek istediğimiz, yabancı sermaye ile yerli sermaye arasında bir çelişme olmadığı, aksine işbirliği halinde olmasıdır. Ayrıca, emperyalizmin sermaye transferinden öteye, Türkiye'de dış ticaret yoluyla sömürüye önem verdiği vargısı çıkmaktadır. Bunu yaparkende, ticaret burjuvazisi ile işbirliği etmektedir.

Bu durumda, emperyalizmle hakim sınıflar işbirliği halinde olduğuna göre ve milli olduğu için milli cepheye girmesi düşünülemeyeceğine göre, bizim popüler milli cepheden geriye kimler kalıyor! Herhalde kendilerine yeterince hainlik edilen emekçi kitleler.

VARGI

Araştırmamızda açıkça görüldüğü gibi, Türkiye'de kapitalist üretim biçimi içinde, üretici güçlerde son 30 yılda önemli oranda gelişmeler olmuştur. Sözü edilen üretici güçlerden emekçiler tarım kesiminde sayısal olarak, 1950 lere kadar oldukça hızlı bir artış göstermiş, ancak bu yıllardan itibaren tarımda ileri metotların kullanılır oluşu nedeniyle, sayısal gelişmeleri oldukça yavaşlamıştır. Öte yandan, sanayi kesiminde gerek sosyal ve gerekse nitel olarak işgücünün gelişmesi çok hızlı olmuştur. Önümüzdeki yıllarda, tarım kesiminden kopan emekçiler sayısının artması, bunların bir kısmının sanayi kesimine kayması beklenmekte, diğer önemli kısmınında işsizler ordusuna katılacağı doğaldır.

Üretim araçlarının hem sayısal ve hemde nitelik yönünden gelişmesi her iki kesimdede önemli oranda gerçekleşmiştir. Sanayi kesiminde önümüzdeki yıllarda üretim araçlarında gelişmenin devamı doğaldır. Ancak tarım kesiminde üretim araçlarında gelişmenin devamı, küçük toprak parçalarında bütünleşme ile mümkün görülmektedir. Oysa tarımda mülksüzleşen kitlelerin işgücü arzını, sanayi işgücü talebinin karşılayabilmesini düşünmek, fazla iyimserlik olacaktır.

Türkiye'de ekonomik yapı, hızla bünye değiştirmekte, tarımın milli gelirdeki payı hızla azalırken, sanayinin payı aynı oranda artmaktadır. Buna ilişkin olarak, nüfusun niteliğinde önemli değişme-

ler olmakta, toplam nüfusa oranla, köylü nüfus azalırken şehir nüfus sayısı artmaktadır. Üretim araçlarını elinde tutan bir avuç kitle milyonlarca insanı sömürmektedir. Türkiye ekonomisindeki bu yapısal değişmeler, Türkiye'yi kapitalist halkanın içine sokmuş ve dünya kapitalizmi ile bütünleştirmiştir.

Emperyalizme gelince, Türkiye'de emperyalizmin toplumsal tabanını sanayi ve ticaret burjuvazisi oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, hakim sınıflarla emperyalizmin çelişmesi yoktur, onlarla işbirliği halindedir, yada emperyalizmle işbirlikçileri birlikte emekçi kitleleri sömürmektedir. Türkiye'de devrim mücadelesi, işçi sınıfının öncülüğünde, (bu öncülükten hem politik ve ideolojik ve hemde temel gücü anlayınız. Ö. Ö.) anti emperyalist ve anti kapitalist bir mücadele olacaktır.

SADUN AREN

ant'ın «pek o kadar küçük olmayan» bir dikkatsizliği üzerine

Ant dergisinin Ekim 1970 tarihli sayısında ciddiyetle bağdaşmayacak bir hata yapılmıştır. Derginin 37. sayfasının son paragrafı aynen şöyledir.

> «*Sadun Aren ise bu strateji tartışmalarında tam bir tutarsızlık içerisindedir. Ankara il kongresinde yaptığı konuşmada, 'Türkiye demokratik bir tecrübeye sahiptir. 1876 yılından beri seçim yapılmaktadır. Türkiye azgelişmiş ülkelerin ön safındadır. Sosyalizme doğru sıçrama tahtasındadır' derken, bir dergide de 'Türk toplumunun temel sosyal çelişmesi burjuvazi ve proleterya arasındaki çıkar çatışmasında değil, emperyalizm ve yerli işbirlikçileriyle yurdunun gelişmesini isteyen ilerici güçler arasındadır.' diyerek anti-emperyalist mücadelenin önceliğinden dem vurmaktadır.*»

Ant dergisi yukarda, benden iktibas edilen ikinci cümlenin mehazını da göstermektedir. 15 Aralık 1966 tarihli Dönüşüm dergisi, sayfa 3. Buradaki

makalenin adı «Anti-Emperyalist Mücadele ve Sosyalizm» dir. Bu makalede anti-emperyalist mücadelenin nasıl yürütüleceği hakkında iki görüşün belirdiği söylendikten sonra bu iki görüş ayrı ayrı anlatılmıştır. Ant dergisinin yukarda iktibas ettiği cümle, makalede açıkça reddetmiş olduğumuz görüşü ifade eden bir paragrafın iki cümlesidir.

Evet, Ant yazarı asıl metindeki iki cümleyi kısaltıp- değiştirip bir cümle haline sokarak iktibas kaidelerine de riayet etmemiştir. Gerçi bu suretle ifade edilmek istenen ana fikir bozulmamıştır ama, eğer aynen iktibas yapılmış olsaydı, ifade edilen fikrin görüşlerden birisi olduğu meydana çıkardı.

Şimdi Ant'ın kısaltarak ve değiştirerek iktibas ettiği cümleleri de kapsayan paragrafın aslını ve tamamını görelim:

> «*Diğer bir şekilde ifade edecek olursak,* bu görüşe göre, *bugün Türkiye'deki hakim tezat, emperyalizm ve onun içerdeki gerici müttefikleriyle, memleketin kalkınmasını isteyen bütün ilerici güçler arasındaki genel çatışmadır. Yoksa burjuvazi ile proleterya arasındaki sınıfsal çatışma değildir. Bu sebepten ötürü Türkiye'de halen geniş bir sosyalist hareket yaratma olanağı yoktur.*»

(«Bu görüşe göre» ibaresinin altını dikkati çekmek üzere bu defa çizdik.)

Sanırım, yukardaki paragrafın birinci cümlesini okuyan kimse, burada ifade edilen görüşün yazarın benimsediği görüş olduğuna hükmetmez. Çünki bu paragrafa gelmeden evvel, bu konuda iki görüş olduğu belirtilmiştir. Bu durumda normal bir okuyucu, hele ciddi bir yazar, makalenin geri kalan kısmına da göz gezdirmek gereğini duyar. Şimdi, söz konusu makalemden bazı kısımları aynen aşağıya aktarıyorum:

> «*Diğer görüşe göre, anti-emperyalist ve sosyalist mücadele bir arada ve birbirini destekleyerek yürütülebilir. Bunları birbirinden kopmuş ya da aralarında pek zayıf bağlar bulunan iki aşama olarak düşünmek tehlikelidir. Böyle bir ayrım tabiatı icabı daha bilinçli olan burjuvaziyi daha güçlendirecek ve millî demokratik devrim öncüsü durumuna getirecektir. Gerçi bu yolun başarı imkânı yoksa da, bir an için, millî demokratik devrimin gerçekleştiğini kabul etsek bile, memleketin tekrar emperyalizmin kucağına atılacağından şüphe etmemek icap eder.*» .....
>
> «*Görüldüğü gibi, bu iki görüş arasındaki ayrılık, Türkiye'nin durumunu farklı şekilde değerlendirmeğe dayanmaktadır. Bu sebepten kısaca bu konuya değinmek lâzımdır.*

Eğer gerçekten Türkiye'de geniş bir sosyalist harekete temel olabilecek bir işçi sınıfı yoksa, halkımızın büyük çoğunluğu kapitalizmin değil de feodalizmin baskı ve ilişkileri içinde ise ve büyük emekçi kütlesi demokratik haklarından habersiz bir eziklik, uyuşukluk ve karanlık içinde bulunuyorsa, birinci görüşün doğruluğunu kabul etmek gerekir. Çünkü bu koşullar içinde elbette ki sosyalist mücadele yapılamaz ve ilk yapılacak iş de, elbette ki, halkın üzerindeki gerici baskıyı kaldırmak ve onlara bilinç vermektir.

Ancak Türkiye bu derece geri bir memleket değildir. Memleketimizde güçlü bir sosyalist hareketin önclüğünü yapabilecek hacimde bir işçi sınıfı vardır. (Sendikalı işçi sayısı 500 bin, sigortalı işçi sayısı 900 bin civarındadır.) Tarım dahil bütün üretim dallarında kapitalist üretim tarzı yerleşmektedir. Feodal tip toprak ağaları ekonomik ve politik güçlerini geniş ölçüde yitirmişler ve sayıca da azalmışlardır. (Bir kısmı kapitalist çiftçi olduğu için) Türkiye hiçbir zaman yabancı egemenliğine girmediği ve 47 yıl önce bir kurtuluş savaşı da verdiği için, millî bilince sahiptir. Halkımız ayrıca, genel olarak uyanık ve demokratik haklarına sahiptir. Yenik ve yılgın değildir.

Diğer bir şekilde ifade etmek gerekirse, Türkiye, millî demokratik devrim denen safhayı geniş ölçüde tamamlamıştır.

Bu sebepten, birinci görüşün Türkiye için geçerliliği yoktur.»

Gerçek durum budur ve yanlış anlamaya en küçük bir gerekçe bırakmıyacak kadar açıktır. Ant'ın bu derece fahiş hatalar yaparak okuyucularını yanıltması cidden üzüntü vericidir.

Ant'ın aynı yazısında benimle ilgili başka kısımlar da vardır. Buralarda, yukardakinde olduğu kadar fahiş maddî hatalar yoktur. Bu nedenle bunlardan ayrıca bahsetmiyorum. Fakat bu, buralarda yapılan yorumlara ve imalara karşı cevaplarım olmadığı manasına gelmez. Sadece böyle bir polemiğe girmeye gereksinme duymuyorum.

EMEK'in Notu:

ANT Dergisinin EKİM 1970 sayısında Türkiye İşçi Partisi üzerine bir yazı yayınlandı. İkinci bölümü derginin Kasım sayısında yayınlanacak olan bu yazıda, birçok önemli maddî hatalar vardır. Fakat, yazının asıl hatalı yönü, baştan sona, bilimsel sosyalizmden uzak, metafizik-idealist bir tutumla yazılmış olmasıdır.

Öyle anlaşılıyor ki, ANT ilgilileri, bilimsel sosyalizmin temel eserlerini kavrayıcı bir şekilde incelemek bir yana, son zamanlarda Türkiye'de yapılan tartışmaları bile öğrenici bir dikkatle izlememişlerdir.

Sadun Aren arkadaşımızın açıklamasının başına ANT'tan aktardığı paragraf bunun bir örneğini vermektedir. ANT, «tahrifat» yöntemiyle Aren'i eleştirirken, aynı zamanda, kendisinin anti-emperyalist mücadeleyi sadece millî kurtuluş hareketlerinden ibaret sayan bir cehalet içinde olduğunu, ve böylece, hem bilimsel sosyalizmin temel eserlerinden hem de Türkiye'deki tartışmalardan ne kadar habersiz bulunduğunu bir kere daha göstermektedir.

Bilindiği gibi, anti-emperyalist mücadele, sadece millî kurtuluş (bağımsızlık) mücadelesinden ibaret değildir. Anti-emperyalist mücadelenin, sosyalist devrim için mücadele, sosyalist toplumu kurmak ve sosyalist toplumu geliştirip güçlendirmek için mücadele gibi daha yüksek ve etkin şekilleri de vardır. Bu hususlar, artık, Türkiye'de sosyalizmin elifbası içine girmiştir. Onun için, ANT'ın yarısını ele alıp, toptan bir eleştiriye tabi tutmak, **esas itibariyle,** bilineni tekrar olacaktır.

Biz, bu nedenle, ANT'ın sözkonusu yazısındaki, bir gözden kaçma sayılması pek mümkün olmayan, iki **fâhiş maddî** hataya, Kenan Somer arkadaşımızın EMEK'in 5. sayısındaki, Sadun Aren arkadaşımızın bu sayısındaki açıklamalariyle dokunmayı yeterli bulduk.

Bu tutumumuz, ANT'ın yazısını yalnızca bu noktalardan eleştirdiğimiz anlamına alınmasın. Yazının tümünü eleştirmeyi gerekli görmüyoruz, o kadar.

EMEK

FEYZULLAH ERTUĞRUL

8'inci millî eğitim şurası'nın düşündürdükleri

28 Eylül'de toplanan 8'inci Milli Eğitim Şûrası, pek de yankı uyandırmayan çalışmalarını 3 Ekim 1970 günü tamamladı. Şûradaki tartışma ve kararlardan, gazetelere yansıyan kadarıyla haberimiz var. Elimizin altında ayrıca, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulun'ca hazırlanıp Şûraya sunulan Rapor (1) bulunuyor. Bunlardan çıkarabildiğimiz kadarıyla, Şûra'nın -ilgimizi çeken- havası şöyle:

BAKANLIK NE İSTİYOR?

Millî Eğitim Bakanlığı;

1 — Bütün öteki sorunların yanında gündem maddesi olarak **«orta öğretim sistemimizin ve yüksek öğretime geçişin kuruluşu»** sorununu seçmiş, 8'inci Eğitim Şûrası'nın sadece bununla yetinmesini istemiştir.

2 — Üniversite öğrenimini bugünkü liselerin tekelinden kurtarmak, üniversiteleri yeni bir örgütlenmeden sonra lise dengi mesleki ve teknik öğretim kurumlarına dayandırmak istemektedir.

3 — Kuruluş olarak bugünkü ortaokulların ayniyle kalmasını, liselerin ise şu üç temel görevle yükümlendirilmesini öngörmektedir: Öğrencileri;

a) Yüksek öğretime,
b) Hem mesleğe hem yüksek öğretime,
c) Hayata ya da mesleğe hazırlamak.

Buna göre, sadece genel öğrenim veren bugünkü liseler «**genel**», «**meslekî**» ve «**teknik**» liseler halinde çeşitlendirilecek; ancak, öğrenciler bu çeşitli liselere lise I'inci sınıfta yönelteceklerdir. Yani lise I «**yöneltme sınıfı**» olacaktır.

4 — Liselerde «**sınıftan geçme**» yerine «**dersten geçme**» ilkesinin geçerli kılınmasını istemektedir.

PARALELLİK Mİ?

Bilindiği gibi devrimci öğretmen örgütlerinin bugüne dek sürüp gelen istekleri arasında şunlar da vardı:

1 — Üniversite öğreniminin lise diplomasına bağlı kalması ve üniversitelerin yalnız liselere değil, bütün lise dengi okullara açık tutulması.

2 — Öğrencilerin kendi ilgi, istek ve yeteneklerine göre mesleğe yöneltilmesi ve ortaöğretim kurumlarının bunu sağlayacak biçimde yeniden düzenlenmesi.

3 — Öğrenciyi başaramadığı bir ya da bir kaç dersten dolayı, başarıyla bitirdiği bir yığın dersi bir yıl daha yeni baştan okumak zorunda bırakan sınıf geçme sisteminin değiştirilmesi. Bu amaçla, «**sınıftan geçme** yerine «**dersten geçme**» yoluna gidilmesi.

Görülüyor ki Millî Eğitim Bakanlığı 8'inci Millî Eğitim Şûrası'ndaki tutumuyla tarihinde ilk kez devrimci öğretmen örgütlerinin paraleline (bir kaç noktada da olsa) düşer gibi olmaktadır.

DAHASI VAR

Dahası var: Gerek Bakanlık önerisini içeren raporda, gerekse Başbakan ve Bakan'ın Şûra konuşmalarında, devrimci öğretmen mücadelesi boyunca söylenegelen söz ve düşüncelere de rastlanabilmiştir. Örneğin Başbakan Şûra'daki konuşmasında, bilgi yanında «**Türk çocuklarının parmaklarına hüner verilmesini**» istemiş ve şunları söylemiştir: (2)

> «*Çağın icaplarına göre bir eğitime ihtiyaç vardır. Bir memleketin eğitimi bütün vatandaşlarına açık olmalıdır. Bugün eğitim sisteminde baştan aşağı yenileştirme yapmağa, müfredat proğramını değiştirmeye mecburiyet vardır.*»

diyebilmiştir. Bakan ise şunları söyleyebilmiştir: (2)

> «*Her öğrenciyi istidat kabiliyet ve hevesi istikametinde yetiştirmeyi kabul ediyoruz. Öğrencilere bilgi yükleme, bir nevi ansiklopedizm ile onları* ezbere sevketme yerine, onlara öğrenme, inceleme yollarını gösteren, *bilimsel düşünme ve araştırma yeteneğini kazandıran bir esası getirmek istiyoruz.*

Bütün bunlar, devrimciler gözünde sevimsizliği bilinen Millî Eğitim Bakanlığını ve onun bağlı bulunduğu hükümeti ilk bakışta sempatik göstermekte; hattâ kimilerinin, devrimci öğretmenlere ve onların örgütlerine, «siz de

yıllar yılı bunları istemediniz mi? Halâ neye bu uzlaşmazlığınız?» diyebilmelerine neden olabilmektedir.

TÖS NEDEN KARŞIT?

Türkiye öğretmenlerinin büyük çoğunluğunu temsil eden devrimci öğretmen Sendikamız TÖS ise, Şûra'ya karşıt tutumunu şu nedenlere bağlamaktadır: (3)

1 — Bakanlığın «**Devrimci Eğitim Şûrası**» kararlarını dikkate almaması, Şûra'nın TÖS'ten saklı olarak Meclis'lerden geçirilen bir kanuna göre toplanması, 5-6 kişinin dışında öğretmen temsilcilerine yer verilmemesi ve Şûra'ya TÖS'ten sadece 1 temsilci istenmesi; böylece Şûra'nın, Bakanlığın ya da Bakanlık güdümündeki kuruluşların tekeline bırakılmış olması, İşçilerin, köylülerin, gençlik temsilcilerinin çağrılmaması.

2 — «Reform aslında ciddî bir iş» olduğu halde Bakanlık tasarısının gerçekte ülkenin temel ekonomik ve sosyal koşullarını değiştirme amacını gütmemesi, yani ortaöğretime çağdaş bir nitelik kazandırmak yerine, gerçekte üniversite ve yüksek okul kapılarındaki haklı yığılmaların önlenmek, montaj sanayici bugünkü egemen kuşaklara ve dış pazarlara kalifiye işçi hazırlamak istenmesi, tasarının Millî Eğitim'in bütününü içermemesi.

3 — Öğretmen kıyımcılığından vazgeçilmemesi ve öğretmeni açlığa, dış ülkelere gitmeğe mahkûm eden ekonomik koşulların düzeltilmesi yoluna gidilmemesi.

TÖS'e göre Bakanlık önerisi Şûra aldatmacası içinde bir reform aldatmacasıdır ve «Millî Eğitim'in ve ülkemizin bilcümle sorunlarını bu ölçülerle bir reform değil, her sorunu bilimsel ölçülerle ve biribirleriyle olan zorunlu ilişkileri içinde ele alan bir **'Devrim'** çözecektir. Bu yüzden öğretmenlerimiz Devrim İçin Eğitim çalışmalarına devam edeceklerdir.»

TÖS'le birlikte İLKSEN de Şûra'ya temsilci göndermemiş ve boykot etmiştir.

İşte Şûra'nın havası özetle budur.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın, üstelik bir süre önce **Devrimci Eğitim Şûrası'**nı toplayan TÖS gibi bir öğretmen Sendikasına kendi Şûra'sında ağırlığınca temsil hakkı tanımamasında şaşılacak bir yan yok. Ama bu durum elbette ki protesto edilecek, Bakanlık yetkililerinin Türkiye öğretmenlerini temsile en yetkili bir öğretmen Sendikası'nı bile hiçe saymak gibi bir gafletin içinde bulundukları meslek ve halkoyuna anlatılacaktır.

BU ŞİRİNLİK NEDEN?

Burada asıl ilgi çekici olan, bazı meslekî tutum ve kararları ile kimi iyiniyetli devrimci çevrelerin bile ilkbakışta olumlu sayabilecekleri bir havaya Bakanlığın nasıl girebilmiş olmasıdır. Yani Bakanlık 8'inci Eğitim Şûrası'nda, yukarıda belirtilen önerileri nasıl ve hangi nedenlerle getirebilmiştir?

Bu sorunun cevabını Bakanlık Raporu'nda, Başbakan ve Bakan'ın Şûra'daki sözlerinde bulabiliriz:

Rapor'dan: (1)

«Ortaöğretimin ikinci devresinde yüksek öğrenime öğrenci hazırlayan liseler ile, iş hayatının üretim ve hizmet alanlarına eleman yetiştiren sanat enstitüleri, kız enstitüleri ve ticaret liseleri, kalkınmayı desteklememektedirler.» (s. 5)

Millî Eğitim Sistemimizin temel görevlerinden biri; «*Orta ve yüksek öğretimi.. iktisadî kalkınma ve sosyal gelişme için gerekli sayı ve nitelikte insangücünü yetiştirmek üzere, istekli ve kabiliyetli yurttaşlardan, fırsat eşitliği ilkesine göre yapılacak seçmelerden geçenlere kabiliyetleri oranında vermek*»tir. (s. 3)

Başbakan'ın sözlerinden: (2)

«Toplumumuzun gelişen durumuna ve bu durumun icap ettirdiği ihtiyaçlara göre tepeden tabana bir ıslahat gereklidir. Islahat, gelişen topluluklar için bir ihtiyaçtır. Islahat müessesesi devamlıdır. 8'inci Eğitim Şûrası öyle bir zamanda toplanıyor ki eğitimin her alanında ıslahat zarurî hale gelmiştir.»

Bakan'ın konuşmasından: (2)

«Toplumumuzun ve ekonominin ihtiyaçlarına uygun bir eğitim sistemini kabul etmemiz lâzımdır. İstihdam şansı bulunmayan alanlarda insan yetiştirmek aydın işsizliği doğurur.»

İCAZETLİ EĞİTİM..

Sadece bu sözlere bakarak bile, ortaöğretimde yapılmak istenen bu değişikliğin büyük burjuvaziye daha yeterli insangücü hazırlama ihtiyacından ileri geldiğini söyleyebiliriz. Nitekim çalışmalardan Devrimci öğretmen örgütlerini haberdar etme gereğini bile Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'na da göndermiş, kapitalist sendikaların ağababası olan bu Kuruluştan icazet almakta kusur etmemiştir. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun Millî Eğitim Bakanlığı'na gönderdiği Raporda (1) Bakanlığın hazırladığı taslak «**mükemmel ve müemmen**» görülmekte ve yer yer şu noktalar belirtilmektedir:

Eğitimin amaçlarından biri, «*gerek sayı, gerek nitelik itibariyle, kalkınma hamlemizin gerektirdiği kalifiye insangücünü yetiştirmektir.*» (Rapor 10, s. 1)

«*CII. Millî Eğitim Şûrasına sunulan dokümanda eğitimimizin reforma muhtaç noktaları isabetle tesbit edilmiştir. Ülkemizde artık eğitimin sırf mücerret bilgileri ezberletmek anlamına gelemiyeceği kabul olunmuştur. Öğrencilere daha ziyade araştırıcı, yeni bilgi cereyanlarını takipçi bir zihniyetin kazandırılması ön plana alınmıştır. Ortaöğretimdeki ders sayısının çokluğu tenkit edilmiş, bu mahzuru giderici ön tedrisat programları formüle edilmiştir. Ortaöğretimden yükseköğretime geçişte olgunluk imtihanının ihdası teklifi de yerinde bulunmuştur.*» (rapor 10, s. 2)

«..... *branşlar öğrencilerinin muayyen yükseköğretim dallarına yönelteceğinin kabulü de Konfederasyonumuzca muvafık mütalâa kılınmaktadır.*» (rapor 10. s. 3)

ÖĞRETMEN DOĞUP ÖĞRETMEN OLARAK ÖLENLER...

Demek oluyor ki, bu girişimin gerisinde Türkiye burjuvazisinin çıkarları yatmakta, Başbakan da, Bakan da o sevimli sözleri, kapitalist Konfederasyon'un icazetinden sonra söyleyebilmektedirler. Bu biçimsel «ilk-adım»ı onaylayan Konfederasyon, raporunda meslekî ve teknik öğretim kurumlarının içeriği ile ilgili isteklerini de şimdiden özellikle hatırlatmakta, bununla ilgili kısımda şu noktaya da değinmektedir: (1)

> *«Mesleki ve tenkit öğretim görevlilerinin sanayi âlemi ile kopuk ilişkiler içinde olmaları, tabir caiz ise, öğretmen doğup öğretmen olarak ölmeleri ve hayatlarını tamamen okul ve sınıf çerçevesi içinde geçirmeleri problemin önemli bir veçhesini ifade etmektedir. Sanayi sektörünün devrevî ihtiyaçlarını mutlaka yakından takip etmek, teknolojik gelişmelerin gerektirdiklerini izlemek ve eğitim programlarını devamlı olarak bu zaruretlere uyacak şekilde ve elâstikiyette tertiplemek şarttır. Diğer bir deyimle, geniş bir meslek alanının dar bir bölümü içinde becerili ve oporatör teknisyenlerin pratik olarak yetiştirilmelerini teminen sanayi sektörü ile daimi bir işbirliği ve fikir teatisi içinde bulunmaları elzemdir.»* (rapor 10, s. 5)

Şûra dokümanlarında, «özel okullar» sorununa değinilmekten dikkatle kaçınılmış olduğunun saptanması da gösteriyor ki, **«ortaöğretim reformu»** diye tanıtılmak istenen bu yeni girişimin gerisinde özel sektörün ya da kapitalist sınıfın çıkarları yatmaktadır.

NE YAPMALI?

Böyle bir olgu karşısında devrimci öğretmenlere ve onların örgütlerine düşen görev, açık-seçik saptanmalıdır. Yani burjuvazi ve onun siyasal örgütleri ya da kişileri, eğitim kesiminde devrimcilerin savunageldikleri kimi görüş ve önerilere sahip çıkar gibi göründüklerinde «NE YAPMALI?»

Hemen belirtelim ki, egemen sınıfların çıkarlarıyla, proletaryanın ya da ondan yana sosyal tabakaların çıkarlarının **hiç bir durumda** çakışamıyacağını gösteren teorik bir kural yoktur. Kimi hallerde burjuvazi, karşıt sınıf ve tabakalar için de yararlı olabilecek girişimlere gitmeye çıkarı gereği mahkûm olabilir. Bu gibi hallerde ve mesleklerini ilgilendiren sorunlarda devrimci öğretmenlere, onların örgütlerine düşen görev, bir zamanlar savundukları görüşleri reddedercesine ve kendi kendileriyle çelişircesine anlamsız tepkilerde bulunmak değil, önyargılardan arınmış olarak yeni durumu doğuran nedenleri ve bu **«durum»**un niteliğini belirlemek, ancak bundan sonradır ki devrimci ciddiyet ve sorumluluğun gerektirdiği biçimde davranmaktır. Bu, her hangi bir uzlaşmadan olduğu kadar, zihinlerde **«çelişki»** izlenimi doğurabilecek her hangi bir karşıtlıktan da sakınmayı gerekli kılan bir görevdir.

Evet, Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu son girişiminde devrimci öğretmen örgütlerinin bugüne dek savunageldikleri ögeler vardır. Yukarıdaki değinmelerden çıkan odur ki, bu yeni girişim Bakanlığın, devrimci niyetini değil, Türkiye'nin bugünkü egemen ekonomik-siyasal ortamını belirleyen burjuvazinin gönlünce davrandığını göstermektedir. Peki, burjuvazinin çıkarlarını ifade

eden bu yeni atılım burjuvaziye ne ölçüde yararlı olacaktır ve de bu uygulamada işçilerin, yoksul köylülerin özetle bütün emekçilerin bir yararı olacak mıdır?

Önce sorunun birinci bölümüne karşılık arayalım:

BURJUVAZİNİN YARARI NEREDE?

Yeni tasarı ile **«üniversitelerin önüne öğrenci yığan»** bugünkü eğitim sisteminin değiştirileceği de, ayrıca belirtilmektedir. 2) Öte yandan, bu girişimi «üniversite boykotları ve gençlik olaylarının da etkilediği» Bakanlık Raporunda (1) dolaylı olarak belirtilmektedir. (s. 12)

Gerçekten, üniversite sınavlarına giren lise mezunlarının en az dörtte 3'ü hemen her yıl üniversite öğreniminden yoksun kalmakta, sayıları 50-60 bin arasında değişen bu öğrencilerin acıklı durumuyla ilgili tepkiler burjuva düzenini bir hayli sarsmaktadır. Bu tepkiler, öğrencilerin üniversiteye girememeleri yanında, hayatta bir baltaya sap olmaya yarayacak bilgi ve hünerlerden yoksun bulunmalarından da ileri gelmektedir. Bu durumda, düzenin ayakta durabilmesi için ya bütün lise mezunlarına üniversite önemi olanağı bulmak, giderek bütün üniversite mezunlarına da iş sağlamak, ya da üniversite ihtiyacından artakalan lise mezunlarına hayatta geçerliği olacak bilgi ve beceriler kazandırmak gerektirmektedir. Birinci şık çok pahalı, özellikle bizim gibi geri kalmış toplumlarda imkânsız bir lüks olduğuna göre, üniversite giriş sınavlarını kazanamıyan onbinlerce lise mezununun düzeni sarsan protestolarından gelecekte kurtulmanın yolu, üniversite fazlası olacak öğrencileri daha lisenin ilk yıllarında mesleğe yöneltmek ve hayatta bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır. Yukarıda da belirtildiği üzere, son yıllarda daha da gelişip açılmakta olan kapitalizmin kalifiye insangücü ihtiyacını karşılamak için de Türkiye'de bu yoldan gidilmesi zorunludur. Yani burjuvazi bu yoldan yürümeye mahkûmdur.

EKONOMİK AŞAMALARIN İSTERLERİ GEREĞİNCE...

Sanat Enstitüleri ve ticaret liselerinde üretilen insangücünün bile halen yerli yerinde kullanılmaması ve hatta çoğu zaman işsizlik tehdidi altında bulunması bizi yanıltmamalıdır. Türkiye'nin ekonomik düzeyine ve bunun gerektirdiği eğitim ihtiyacına cevap veremeyen eğitim politikası hep böyle kalacak değildir. Kaldı ki son iki yıldan beri önemli gelişmeler kaydeden Türkiye ekonomisi, yeni yatırımlarla yakın bir gelecekte daha geniş bir istihdam alanı yaratacaktır. Eğitim kurumları da, ileriyle doğru görece hızlı bir değişme sürecine giren ekonomik aşamaların isterlerine uydurulacaktır. Başka bir deyişle, eğitim ile ekonomi arasındaki nitelik ve nicelik tutarsızlığı artık giderilecektir.

Bütün bunlar, bugünkü sanat enstitüleri ve ticaret liseleriyle yetinilmesine imkân olmayan **«yeni bir durum»** demektir. Bunun içindir üniveristeye giremeyecek onbinlerce gencin mesleki ve teknik öğretimden geçirilmek istenmesi. Bunun içindir İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun yukarıya aktarılan kalifiye eleman istekleri öğretmenlerin **«öğretmen doğup öğretmen olarak ölmemeleri»**yle ilgili öğütleri...

GAYRİ MİLLİ EKONOMİ

Ekonomimizin gayri milli niteliği bu gerçekleri değiştirmez, ancak konumuzla ilgili iki özellik çıkarır karşımıza: Birincisi, kapitalist ülkelere insangücü ihracı zorunluğunda bulunulması. İkincisi de, uzmanlık düzeyinde bilgi ve beceri gerektirmeyen montaj sanayiine mahkûm kalınması. Ama bunlar dahi işbirlikçi burjuva iktidarını ortaöğretimde böyle bir girişime itelemiştir. Nitekim önerilen sistem, daha çok, hem montajcı piyasaya ve hem de kapitalist-emperyalist ülkeler piyasalarına tekniker **arz** edecektir. Uzmanlarımız ise, tıpkı bugünkü gibi, bize yar olmayacaklar, özellikle emperyalizmin ağababası Amerika hesabına kullanılacaklardır.

PEDAGOJİK ZORUNLUK

Pedagojik kurallar gereğince çocukların mesleki yönsemeleri ilkokulun son sınıflarından itibaren belli olur ve mesleğe yöneltme işine ortaokul I'den itibaren (demir tavında iken) başlaması zorunludur. İleri kapitalist ülkelerde bile uygulama genellikle bu kurala uygundur. Oysa yeni girişimde yöneltme işinin lise I'de yapılması ve öğrencilerin lise II'den itibaren kendi dallarında yetişmeleri öngörülüyor. Nitekim yönünden biraz daha yeterli 2-3 yıllık meslekî ve teknik öğretim, tabii ki montajcı sanayinin ihtiyacını karşılayacaktır. Onun için, montajcı burjuvazinin bu işte bir kaybı yoktur. Tam tersine, yöneltme işine ortaokuldan itibaren başlanacak olursa altından kalkamıyacağı kayıplara uğrayabilecektir. Şöyle ki:

1 — Ortaokul öğrencileri liselilere oranla daha yoksul ailelerin çocuklarıdır. Bu nedenle, onların kalifiye eleman olmalarında rizıko daha ağırdır. Bunun için deyil midir ilköğretmen okullarının, askeri okulların ortaya dayandırılmaları yoluna gidilmesi?

2 — Gene liselilere oranla ortaokullu öğrenciler sayıca oldukça kabarıktır. Montajcı sanayinin yakın bir gelecekte bile bu kadar insangücünü istihdam etmeye imkânı olmayacak, bu kalifiye insangücü fazlası ise düzeni sarsan bir etken olarak burjuvaziyi ciddî ölçüde tedirgin edecektir.

3 — Ortaokul birimi lise biriminden çok daha fazla sayıda olduğundan, meslekî ve teknik öğrenimin ortaokul kademisen indirgenmesi, çok daha fazla laboratuvar- ava-danlık giderlerine yol açacaktır. Bunu ise, işbirlikçi kapitalist düzen kaldıramıyacaktır.

İKİ ÖLÇÜT

Görülüyor ki, söz konusu ortaöğretim düzenlemesi, işbirlikçi kapitalizmin ve de emperyalizmin çıkarları doğrultusundadır. Peki, bu uygulamada işçi sınıfımız, yoksul köylüler ve tüm emekçiler için de bir yarar söz konusu olabilecek midir? Olsa bile, devrimci öğretmen örgütlerinin tepkisi, bu yarardan vazgeçilmesi geçilmemesinden yeğ olduğu takdirde ve o ölçüde sert olacaktır. Peki bu «yarar» nasıl saptanacaktır? Bu sorunun cevabı aşağıdaki iki sorunun cevabında saklıdır:

Söz konusu «ortaöğretim reformu»:

1 — Ekonomi ile eğitim arasındaki açığı kapatacak yönde midir? Yani bu düzenleme gerçekleştiğinde eğitim, **üretici güçlerin** gerisinde olmaktan kurtulacak ve üretici güçlerin daha da gelişmesine, genişlemesine katkıda bulunabilecek düzeylere yükselebilecek midir? (Sosyalizmin maddi koşullarını üretici güçlerin yarattığı burada hatırlansın.)

2 — İşçi-köylü ve tüm emekçi çocuklarının daha çok ve daha ileri öğrenim kademelerinde okuyabilmelerine yol açabilecek ciddi bir uygulama getirecek midir?

HAYIR MI, EVET Mİ?

Yukarıdaki açıklamalar gösteriyor ki, birinci soruya «**hayır**» deme olanağı pek yoktur. Eğer «**kesinlikle hayır**» cevabından hareketle bu yönde sert tepkilere gidilecek olursa, devrimci öğretmen örgütleri kendi kendileriyle çelişme durumuna gelebilirler. Giderek, kimi sempatizanları gözünde saygınlıklarını yitirebilirler. Ama söz konusu ortaöğretim değişikliği önerisi için, ikinci soruya hiç şüphe yok ki kesinlikle «**hayır**» cevabı verilecektir. Çünkü önerilen sistem yürürlüğe konulunca işçi-köylü ve bütün emekçi çocuklarının bu daracık öğrenim olanaklarında sayısal bir genişleme olmayacaktır. Üstelik bunlardan bin bir güçlükle ortaokulu bitirip te liselere giremeyenler, şimdi olduğu gibi o zaman da hiç bir mesleki beceri kazanamadan hayata dönüyor ve tabii ki tıpkı bugünkü gibi işsizliğe, açlığa mahkûm ediliyor olacaklardır. Özetle; övgülerle takdim edilen okulları mesleki ve teknik öğretime kaydırma çabaları, çocuğuna lise öğrenimi verebilen, belki üniversite öğrenimine de az çok gücü yetebilecek olan görece varlıklı ailelerin çocuklarına yarayabilecektir. Ama bu reformun (.) kapsamına giren mutlu azınlık (büyük burjuva) çocukları içinse, özel okullar yerli yerinde durmaktadır ve üniversite öğrenimi için bu okullardan «**yetenek belgesi**» almak işten bile olmayacaktır. Ayrıca, burjuva çocukları kendilerini en elverişli üniversite ve fakültelere «yönelttirme»nin yolunu bulacaklardır. Yani denilebilir ki, değişiklikten aslan payını gene egemen sınıfların çocukları alacaklardır.

NEDENLER GERKEK AMA, BURADA GEÇERLİ Mİ?

Niteliği bu olan bir önerinin müzakeresi için toplanan ve 126'da 1 temsil olanağı verilen bir Şûra'ya, devrimci Sendikamız TÖS'ün de katılmaması kadar doğal bir şey olamaz. Ancak, bildirilen protesto nedenleri ve bu nedenlerin halkoyuna anlatılması yöntemleri üzerinde tatmin olmuş değiliz. Aslında, başlangıçta özetleyerek aktardığımız 3 maddelik nedenlerden hemen her biri bir gerçektir. Ama sıralanan nedenlerin pek çoğu Şûra'ya katılmamaya değil de, belki daha başka eylemlere gerekçe olabilecek niteliktedir. Sorun, yukarıda belirttiğimiz ölçülere vurulduğunda örneğin şu soru akla gelebilir:

Eğitimi mesleki ve teknik öğretime kaydırma işine liseler değil de ortaokullar konu olsalardı ve sadece bunun için toplanılmış bulunsaydı; yani lise öğreniminden yoksun kalmaya mahkûm işçi-köylü, tüm emekçi çocuklarına bu Şûra ile (ve de burjuvazinin çıkarları gereğince) bir baltaya sap olma olanağı, bir de sınıfsal bilinçlenme olanağı doğsaydı bile; eğitimin tamamını

ele almayacağı, öğretmen kıyımına son verilmediği, montajcı burjuvaziye kalifiyeişçi hazırlamak istendiği... gerekçeleriyle gene mi protesto edilecekti Millî Eğitim Şûrası?..

NE Mİ YAPMALIYDI?

O halde devrimci öğretmen örgütlerince ne yapılmalıydı?

Değişiklik önerisinin burada belirtilen gerçek niteliği bilimsel bir çalışma ile derinliğine belirlenmeli ve:

Lisedengi okulların da üniversite öğrenimine açılmasına, lise kademesinde öğrencilerin; ilgi, istek ve yeteneklerine göre «**yüksek öğretime**» «**hem mesleğe, hem yüksek öğretime, «hayata veya mesleğe»** hazırlanmalarına, «**sınıftan geçme**» yerine «**dersten geçme**» olanağına kavuşmalarına karşı olunmadığı anlatılmalı; ama liselerde birlikte ve ondan da öncelikle ortaokulların «**genel**», «**meslekî**» ve «**teknik**» öğretim fonksiyonuna sahip kılınmaları gerektiği, oysa işbirlikçi kapitalizmin ve emperyalizmin çıkarları, her şeyden önce pedagojik bir zorunluk olan bu ihtiyaçtan ağır bastığı için bu düzenlemenin liselerle sınırlandırıldığı, Şûra'nın bu nedenle protesto edildiği ya da edileceği açıklanmalıydı. Bunun için, halk dilinde broşürler hazırlanıp dağıtılmalı, ortaokul öğrencileri arasında da, liselilerin de desteği sağlanarak yoğun bir uyarma kampanyası yürütülmeliydi.

Bu yönde takınılacak bir tutum, devrimci öğretmen örgütlerini daha da, işçi sınıfının ve onun tüm müttefiklerinin müttefiki payesine yükseltmiş olacaktı. Ve de böylesi bir davranış, «devrim için» daha da yararlı bir sonuç verecekti...

ÖĞRETMEN SÖMÜRME ARACI MI?

Devrimci öğretmen örgütlerince yapılması gereken ikinci iş şuydu: Eğer Millî Eğitim Bakanlığı söz konusu «reform» için kendilerine gerçekten bir danışmada bulunmadıysa, bu durum gerçek anlamıyla bütün öğretmenlere veren Sendikaları Konfederasyonu'na danışılması, ama bu mesleğin asıl sahibi ve de asıl bilirkişisi olan öğretmenlerin, onların sendikalarının kaale alınmamış olması vesilesi ile (bu olay vesilesiyle), kapitalizme ve emperyalizme karşı, sosyalizmden yana olmak zorunluğu öğretmenler arasında iyice hissedilsin idi. Bakanlık öğretmen sendikalarının görüşüne başvurmuşsa bile, İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun adı geçen raporunda sırıtan ve Türkiye öğretmenlerini sömürme aracı yerine koyan, koymak zorunda olan kapitalist sömürü mekanizmasını öğretmenlere teşhir etmek görevi düşerdi bu kez de öğretme sendikalarına.

SON SÖZÜMÜZ

Sözlerimizi bağlarken ekleyeceğimiz şu:

Kapitalist düzende tıpkı öteki bakanlıklar gibi eğitim bakanlıkları da burjuva sınıfının dümen suyunda gitmeye mahkûmdurlar ve de, burjuva sınıfı

da, onun eğitim bakanları da (kendileri ile niyetli olsalar bile) öğretmene dost, onun meslekî formasyonuna saygılı olamazlar. Hiç değilse bir kapitaliste olduğu kadar olamazlar. Onun için, öğretmenlerin de en vefalı müttefiki işçi sınıfından, onun öteki müttefiklerinden başkası olamaz. Yoksa örneğimizde görüldüğü gibi, eğitimle ilgili kararların danışma mercileri arasında İşveren Sendikaları Konfederasyonu bulunmazdı.

Devrimci Türkiye öğretmenleri şüphesiz ki bu gerçeği biliyorlar ve işçi sınıfının ideolojik-örgütsel öncülüğünde kapitalizme ve emperyalizme karşı «**Sosyalist Devrim**» için yürütülen savaşta, Anayasal haklarını kıskançlıkla kullanarak yerlerini alıyorlar.

Not : Bu yazının yazılmasından sonra, 15 Ekim 1970 tarihli Cumhuriyet'te Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengil'in «Bir Şûra'nın Anatomisi» **başlıklı yazısı yayınlandı .Türkiye öğretmenlerinin Millî Eğitim Bakanlığı'nca nasıl hiçe sayıldığını gösteren bu ilginç yazıdan, ayrıca, İşveren Sendikaları Konfederasyonu ile Ticaret Odaları'ndan, Millî Eğitim Bakanı'nın Şûra'ya temsilci çağırdığını da öğreniyoruz. F. E.**

DİPNOTLAR

(1) **T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı,** Ortaöğretim sistemimizin Kuruluşu İle Yüksek Öğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi Konusunda VIII. Millî Eğitim Şûrasının İncelemesine Sunulan Esaslar, **Ankara 1970.**

(2) Cumhuriyet, **29 Eylül 1970.**

(3) **Fakir Baykurt, TÖS Genel Başkanı,** TÖS - **Türkiye Öğretmenler Sendikası Yayın Organı-, 1 Ekim 1970, Sayı 63.**

iktidar ve egemen çevreler açık faşizme gidiyor

Bütün sömürücü sınıflar gibi, Türkiye burjuvazisi de, baskı ve zulümü politikasının temel direği saymaktadır. Bütün ilerici, demokratik ve sosyalist hareketleri, baskı ve zulüme boğmak için her an hazırdır. Fırsat kollamakta vesile yaratmaktadır.

Son günlerde, burjuva iktidarınca Kürtler ve işçiler üzerinde uygulanan baskılar, giderek, açık bir faşizm niteliğine bürünmüştür.

KÜRT AYDINLARI TUTUKLANIYOR

Kürtler üzerinde Komando harekatı ile yoğunlaştırılan geleneksel baskı ve terör politikası, son günlerde bazı kürt aydınlarının tutuklanmaları ile yeni bir aşamaya girmiştir. Bilindiği gibi, Türkiye İşçi Partisi eski Genel Sekreteri Tarık Ziya Ekinci başta olmak üzere birçok kürt aydını tutuklanmıştır, birçoğu için de tutuklama kararı çıkarılmıştır. Devrimci Doğu Kültür Ocaklarının bütün şubeleri basılmış, birçok doğulu genç alınıp götürülmüştür.

Bütün bunların hükümetin uzun bir süredir uyguladığı baskı ve zulüm politikasının bir halkası olduğu açıktır. Ancak, anayasal ve demokratik hak mücadelesi verenleri faşist baskılar altına alma çabası, hiç kimseyi yıldıra-

maz. Kürt aydınlarına yöneltilen suçlamalar, bir demokrasi için utanç vericidir. Demokratik ve anayasal hak mücadelesinin bir suçlama konusu yapılması, sadece sınıfların faşist tutumlarının kesin bir işaretidir. Bu faşist baskı ve teröre karşı etkin bir mücadele zorunludur. «Kürtçülük» öcüsü ile gerekçelendirilen zulüm ve baskılara daha ne kadar zaman tahammül edilebilir. Ülkedeki demokratik anayasal ortamı her an tehdit eden bu «öcü»yü yerle bir etmek demokrasinin zorunlu şartı haline gelmiştir.

İŞÇİLER İŞTEN ATILIYOR, ÖLDÜRÜLÜYOR

Faşist baskı ve terör kampanyasının bir bölümü de işçiler üzerinde uygulanmaktadır.

Patronlar, devalüasyonu gerekçe göstererek, iktidarla işbirliği içinde işçilere, özelikle, devrimci işçi liderlerine yol vermektedirler. İşten çıkarılan işçi sayısı binleri aşmıştır.

Bu yolla yapılan baskıları yeterli görmeyen iktidar, Gislaved Lastik Fabrikasında işçilerin üzerine polis ve komandoyu saldırtmış ve bir işçi öldürülmüştür.

Öte yandan, gençlik örgütlerinin basılıp aranması, devrimci gençlerin tutuklanması, artık, olağan işlemler haline gelmiştir. İktidar, bütün bu baskıları tam bir pervasızlık içinde yürütmektedir.

Ama, herşeye rağmen, Türkiye'de faşizm sökmeyecektir. Türkiye'de burjuvazinin gücü bunu gerçekleştirmeye yetmeyecektir. Çünkü demokratik ögeler sanıldığından daha fazla güçlüdür. Demokratik güçlerin faşizme karşı mücadelesi, sömürücü hakim sınıfların bütün baskı ve zulüm tertiplerini boşa çıkaracaktır.

Gün faşizm karşı mücadele günüdür.

Bu mücadelenin başlıca alanları şunlardır:

— 141. ve 142. maddelere karşı yeni bir kampanya zorunludur. Bu kampanyada bu maddelerin bütünü ele alınmalıdır.

— «Kürtçülük» öcüsü, «Komünizm» öcüsü gibi, yerle bir edilmeli, anayasal demokratik hakları savunmak, devamlı bir tehdit konusu olmaktan çıkarılmalıdır.

— İşten çıkarılan işçilerin işe alınması; fabrikalara komando-polis baskınlarının son bulması; işçilerin sarı sendikalara girmesi için yapılan baskıların durması sağlanmalıdır.

— İlerici gençlik örgütlerine ve gençlere yapılan baskılar önlenmelidir. (Ajan pravakatörlerin yedeğindeki, burjuvazinin sebep olduğu bazı olaylar gençlere baskı vesilesi yapılamaz.)

— Doğuda yürütülen ayırıcı-ırkçı, baskı, zulüm ve asimilasyon politikası teşhir edilmeli ve yokedilmelidir.

Faşizme karşı özellikle bu alanlarda, mücadele günümüzün acil sorunudur.

Bu mücadelede konferanslardan, açık oturumlardan, miting ve yürüyüş-

lere, grev, işgal, boykot ve üretimi yavaşlatmaya kadar bütün direniş yöntemleri uygulanmalıdır.

Faşizme karşı savaş, başta sosyalistler olmak üzere bütün ilericilerin, bütün Türk ve Kürt halklarının ortak mücadelesidir.

Bu savaşta bir anlık bir duraklama göstermeden ileri!

OLAYLAR KARŞISINDA TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

Burjuva iktidarınca yürütülen baskı ve terör politikasının karşısına ilk dikilenler Türkiye İşçi Partisi yöneticileri olmuştur.

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Şaban Yıldız Gislaved Lastik Fabrikasında bir işçinin ölümüne yol açan olaylar üzerine yayınladığı bildiride iktidarın açık faşist tedbirlerini sergilemekte ve «Anlaşılıyor ki, Sıkı Yönetimden sonra da işçileri şiddet ve cebir yolu ile dize getirmek politikası sürdürülmek isteniyor; İstanbul'a özel komandolar getirilmesi de bundandır. Oysa işçi sınıfı hak isteği ve hareketlerinin şiddet yolu ile bastırılamıyacağı ve «kendi kendine hak aranmaz» gibi demagojilerle bu baskı yöntemlerinin haklı gösterilemiyeceği çoktan açığa çıkmış gerçeklerdir.

Daima işçilerin yaralanmasına ve ölümüne sebep olan bu gibi şiddet hareketlerine kesinlikle bir son verilmesi gereğini yeniden ve önemle AP iktidarına hatırlatırız.»

demektedir. İstanbul'daki olaylar sırasında şehit olan işçi Hüseyin Coşkun'un cenaze törenine de katılan Yıldız, Lastik-İş Sendikasına gönderdiği «işçi sınıfının kahramanca mücadelesini» öven telgrafında «inanarak verilmiş sözümüzü inanç ve gururla yeniden tekrarlıyoruz.

Ölülerimize layık olmayı bileceğiz» demiştir.

Kürt aydınlarının ve devrimci gençlerin tutuklanmasıyla ilgili olarak Genel Sekreter Behice Boran'ın basına verdiği demeç ise şöyledir:

«Gazete ve ajansların verdiği haberlere göre, Devrimci Doğu Kültür Ocaklarının dört ildeki merkezlerinin arandığı ve aralarında eski Genel Sekreterimiz Tarık Ziya Ekinci ile birkaç Partili üyemizin de bulunduğu Kürt asıllı bazı yurttaşlarımızın tutuklandığı öğrenilmiştir. Haklarındaki iddialar ne olursa olsun, olaya daha geniş bir politik açıdan bakıldığında, bu arama ve tutuklamalarda -ve de Gıslaved olaylarında- AP iktidarının gizli faşist bir yönetimden açık bir faşizme yöneldiğinin belirtilerini görmemek imkânsızdır. Gerek işçi kitlelerinin, gerekse Doğu'daki halk kitlelerinin derin demokratik istekleri vardır ve ağır ekonomik baskılar altındadır. Anayasanın öngördüğü ve sağlanmasını devlete görev olarak yüklediği «insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi»ne (Madde 41) ve «insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi» şartlarına (Madde 10 ve 14) kavuşmaktan çok uzak olan bu kitleler Anayasal hak ve özgürlüklerine sahip çıkma hareketliliği içindedir. Kuruluşundan beri Anayasanın eksiksiz tastamam uygulanması mücadelesini veren Partimiz, iktidarca «bölücülük» olarak gösterilmeye çalışılan bu demokratik istek ve hareketleri savunmuştur. Bu çerçeve içinde, AP iktidarının yürütmek istediği açık terör politikasıyla ne amaç güttüğü, neyi hedef almak istediği anlaşılmaktadır.

Böyle bir politikanın iktidarın istediği sonucu vermiyeceği, kitlelerde daha büyük birikimlere yol açacağı aşikârdır.

Türkiye tarihsel gelişmesinde, kitlelerin özgürlük, insanca yaşama isteklerinin, anti-emperyalist, sosyalizm doğrultusundaki hareketlerinin zorla bastırılıp önlenemiyeceği bir aşamaya gelmiştir. Toplumların objektif gelişme kanunları, hükümetleri politika ve tasarruflarından daima çok daha ağır basar.»

ortadoğu ve anti-emperyalist mücadele

Ortadoğudaki son gelişmeler, bir yandan halkların iç çelişkilerinin diğer yandan dünyadaki kuvvetler dengesinin antiemperyalist mücadeledeki rolünü gittikçe daha çok açığa çıkaran örnekler vermektedir.

Baştanberi bir Arap İsrail mücadelesi görünümünde süregelen savaşın gerçek hasımları artık açıkça görülebiliyor.

Ortadoğudaki devrimci mücadelenin en etken güçlerinden biri hiç şüphesiz Filistin Kurtuluş Örgütleridir. Bu örgütler, 1967 savaşından bu yana İsrail'e karşı şiddeti gittikçe artan bir yıpratma savaşına girişmişlerdir. Emperyalizme karşı etkin bir mücadeleyi sürdüren Kurtuluş örgütlerinin esas kaynağını Filistin Mültecileri teşkil etmektedir.

İsrail'in kurulması ile yurtlarını terketmek zorunda kalan ve bu güne kadar çadırlı kamplarda çok kötü şartlar altında barınan Filistin halkı, yaşadıkları çetin hayat sonucu radikal bir tutumu benimsemişlerdir. Kaybettikleri yurtlarının kurtarılmasında Arap devletlerinden ümidi kesince Gerilla Örgütlerini oluşturmaya ve bu örgütler içinde örgütlenmeye başlamışlardır. Başlangıçta sadece Filistini kurtarmayı amaçlayan bu gerilla örgütleri bir yandan ilerici Arapları etrafına toplarken diğer yandan da Anti-emperyalist ve Sosyalist bir ideolojiye sahip olmaya başlamışlardır. Bu gün filistin kurtuluş örgütleri yer yer farklı davranışlara yolaçabilen dağınıklıklarını muhafaza etmektedirler. Sosyalist ve tutarlı bir antiemperyalist ideolojinin gerilla örgütleri arasındaki yaygınlık derecesi de çok iyimser olmaya imkân vermemektedir. Buna rağmen gerilla örgütleri bu günkü durumları ile bile Antiemperyalist bir güç olarak ağırlıklarını duyurmaktadırlar.

KURTULUŞ ÖRGÜTLERİNİ EZME ÇABASI:

Filistin Kurtuluş Örgütlerinin bu durumu emperyalizmin çeşitli saldırı ve komplolarına hedef olmalarına yol açmaktadır. Ancak Filistin gerillalarını ezmek ve etkisiz hale getirmek için emperyalizmin Ürdündeki yerli uşaklarına sahneye koydurttuğu sivil savaş Ürdün ordusunun halka karşı uyguladığı bütün vahşi ve insanlık dışı usullere rağmen amacına ulaşamamıştır. 8 gün süren savaşın sonunda önceden planlandığı şekilde gerillaları ezmek mümkün olamamıştır. Gerillalar savaş boyunca kuzay Ürdünü, İrbit Şehri çevresini ellerinde tutmuşlardır. Ordu birlikleri ateşler içinde bıraktıkları Amman'da bile gerillaları tamamen silmeyi başaramamışlardır. Savaş süresince gerillalar da hükümet kuvvetleri de geniş ölçüde yıpranmışlardır. Gerillalara İsrail'in indiremediği darbeyi Ürdün ordu birliklerinin indirmiş olması Antiemperyalist savaş stratejisi bakımından dikkate değer bir noktadır.

Gerillalar konusunda son olarak söyleyebileceğimiz şey; bu örgütlerin giderek bu günkü dağınık durumlarından kurtulacakları, gittikçe daha geniş ölçüde Marxist-Leninist ilkeler etrafında toplanma yoluna girecekleridir. Böylece kurtuluş örgütleri uzun vadede sosyalist hareketin çekirdeğini oluştururken kısa vadede bir yandan Antiemperyalist mücadelenin önemli bir kesimini omuzlayacaklar, diğer yandan da ilerici Arap rejimlerinin bir teminatı olarak, Ortadoğuda geriye doğru atılmak istenen her adımın karşısında yer alacaklardır.

İLERİCİ ARAP DEVLETLERİ

Gerilla örgütlerinden önce olduğu gibi bu gün de Ortadoğuda emperyalizme karşı mücadele veren, yaygın deyimi ile «ilerici Arap devletleri»nin de Ortadoğudaki devrimci mücadele açısından çözümlenmesi önem taşımaktadır.

İlerici Arap Devletleri, başlangıçta kaba hatları ile bir Arap milliyetçiliği hareketi olarak oluşmuşlardır. Emperyalizmle zaman içinde, somut şartların zorlamasıyla ve bu zorlama ölçüsü ile sınırlı olarak çatışmışlardır. Bu gün bu devletler Arap uluslarının imkânları ölçüsünde emperyalizmle kesin bir mücadeleye girişmişlerdir. İçe dönük yönleri ile ise bu rejimler kendilerinin söylediğinin aksine sosyalist değillerdir. Ancak sosyalizmin gelişmesi güçlenmesi için elverişli bir ortamı muhafaza etmektedirler. Emperyalizmle mücadele şartlarının zorlaması ile sosyalist ülkeler ile iyi ilişkiler ve etkili bir işbirliğini sürdürmektedirler. Dünya sosyalist hareketi açısından bu nokta ilerici Arap rejimleri için olumlu bir puandır.

Nasırın ölümü olayı koparılan bütün gürültülere rağmen, bu ilerici Arap rejimleri konusunda bir değişiklik getirmiyecektir. Arap ülkelerinin somut şartları ve somut ihtiyaçlarının karşılığı olarak doğan Nasır politikası, Nasırsız da en az Nasır zamanındaki kadar başarıyla yürütülecektir. Enver Sedat'ın Başkan adayı olunca yaptığı ilk konuşmada Nasır'ın izinden yürüyeceğini, Sovyetlerle iyi ilişkilerin sürdürüleceğini söylemiş olması da bu görüşü destekleyici niteliktedir.

SOVYETLER BİRLİĞİ ve ORTADOĞU

Sovyetler Birliğinin Ortadoğu politikası bütün bu noktaları gözönünde

tutan gerçekci bir politikadır. Sovyetler Birliği bir kere Ortadoğuda elde edilmiş ilerlemeleri muhafaza etmek amacındadır. Bunun için ilerici Arap Devletleriyle sıkı bir işbirliğini sürdürmekte onların ekonomik kalkınma gayretlerinde ve emperyalizme karşı yürüttükleri mücadelede kuvvetli bir destek olmaktadır. Diğer taraftan Sovyetler gerilla örgütlerini desteklemekte örgütlerin bir yandan gerekli savaş araçlarını sağlarken diğer yandan da örgütlenme ve sosyalist ideoloji ile bilinçlenmelerine yardımcı olmaktadır. Ancak gerilla örgütlerinin bu günkü gücü, örgütlenme ve bilinç seviyeleri, Sovyetlerin ortadoğu politikalarında gerillalara daha fazla ağırlık vermelerine, örneğin ortadoğu politikalarının temeli olarak bu örgütleri almalarına imkân vermemektedir. Bu gerçekçi bir tutumdur.

Ortadoğudaki en devrimci unsur olan gerillalara karşı Ürdün hükümeti ve ordusu tarafından girişilen imha tertibinin başarısız bırakılmasında gerillaların yiğitçe dövüşmelerinin yanında esas olarak Suriye'nin askeri müdahalesi, İlerici Arap Devletlerinin savaşın kesilmesini sağlayan müdahaleleri önemli rol oynamıştır. Bunun yanında Amerikan Emperyalizminin doğrudan saldırması imkânını ortadan kaldıran Sovyetlerin bölgedeki varlığı Ortadoğudaki devrimci mücadelenin vazgeçilmez bir unsurudur.

EMPERYALİSTLERDEN YANA OLANLAR

Çoğunlukla kullanılan deyimiyle «tutucu Arap Devletleri»ne de kısaca değinmemiz gerekiyor. Bunların tutumlarından Antiemperyalist savaş konusunda Bütün antiemperyalist mücadele yapmak niyetinde olanların ders alması gereken bazı sonuçlar çıkarmak mümkündür.

Tutucu Arap Devletleri denen devletler Emperyalizmle uyuşmuş çıkar birliği sağlamış yönetimlerdir. Bunlar her Antiemperyalist hareketin karşısına emperyalizmin çoban köpekleri olarak dikilmişler ve emperyalizm adına saldırmışlardır.

Filistin gerillarının antiemperyalist mücadelelerinde onlara en büyük darbe ne Amerikan altıncı filosundan ne de emperyalizmin piyonu İsrail ordusundan gelmiştir.

Gerillara en büyük darbeyi Ürdün'ün Burjuva-feodal egemen sınıflarının devleti ve bu devletin vurucu gücü Ürdün ordusu indirmiştir. Emperyalizme karşı çıkan gerilla hareketi karşısında Ürdün devletini, Ürdün ordusunu bulmuştur. Böylece gerillalar anlamışlardır ki emperyalizmle savaşmak Ürdün'ün egemen sınıfları ile Ürdün devleti ile Ürdün ordusu ile savaşmaktır.

Emperyalist sistemin bütünlüğünü gözden kaçırıp önce, bir yabancı asker, bir yabancı savaş gemisi olarak görmeye ve göstermeye alışanlar, Ürdün devrimcilerinin bu deneyimini dikkatle incelemelidirler.

Sadece Emperyalizm - Ulus çelişkisi ile devrim teorisi kurmaya kalkanlar Ürdün İç savaşını dikkatle değerlendirmelidirler. Emperyalizmin silâhlı saldırısı karşısında bile Ürdünde mücadele emperyalist güçler ile Ulus arasında olmamıştır. Aksine yerli egemen sınıflar emperyalizmin kasaplığı yapmışlar, Antiemperyalist güçleri ezmek görevini üstlenmiş ve yürütmüşlerdir.

Ortadoğudaki olayların gelişimi antiemperyalist mücadelenin hiç bir zaman sosyalist mücadeleden ayrılamıyacağını silâhlı bir saldırı halinde bile iç çelişkilerin önemlerini kaybetmiyebileceğini göstermiştir.

İKİNCİ CİLT

İÇİNDEKİLER

1. SAYI

1) EMEK AÇISINDAN:

a) Sermayenin gözünü kan bürümüştür
b) Gençlik olayları
c) Doğuda yine komando harekatı var
d) TİP kongreleri
e) Türk-İş VIII. Olağan kongresini yaptı
f) Bütçe, memurlara zam ve ötesi
g) Emperyalizmin boraks üzerindeki oyunları

2) Yeni Vietnamlar Emperyalizmin mezarı olacaktır. / M. Kutlay

3) İki Kitap, iki çizgi / Kenan Somer

4) Marx'ın «işçi anketi» ya da somuta yönelme zorunluğu / Kurthan Fişek

4) Sosyalist mücadelemiz güçlenmektedir

2. SAYI

1) EMEK AÇISINDAN:

a) Yaşasın işçi sınıfı
b) İşçi direnişi başarıya ulaşmıştır.

2) Alpagut Linyit İşletmesi İşgalinin birinci yıldönümünde / K. Fişek

3) Yapısal Dinamik Sorunların eleştirisi I
Geri kalmış kapitalizm / M. Kutlay

4) Yedi yılın ardından Cezayir: Sosyalizm mi, kapitalizm mi? / Henri Alleg

3. SAYI

1) EMEK AÇISINDAN:

a) Burjuvazinin şaşkınlığı faşizme dönüşüyor
b) Ecevit solculuğu sınıfsal temeline oturuyor
c) Fındık üreticilerinin direnişi
d) Teknik personel artıdeğer kavgasında
e) Ortadoğuda değişen denge

2) Yapısal Dinamik Sorunların eleştirisi II
Türkiyede geriliğin gelişmesi / M. Kutlay

3) Sömürge Halklarının Milli Kurtuluş Mücadelesinde Burjuvazinin Rolü Sorunu / Evgeni Varga

4) Sosyalizm Savaşımız ve MDD'cilik/ Hüseyin Ergün

4. SAYI

1) EMEK AÇISINDAN:

a) Devalüasyonla bozuk düzenin tedavi yükü de işçi ve emekçi sınıflara ödetilmektedir
b) Türkiye İşçi Partisi Merkez Yürütme Kurulu'nun devalüasyon konusunda bildirisi
c) «Sıkı Yönetim» yönetimi
d) TÖS ve Türkiye-İlksen ortak kurultayı
e) Haşhaş ekimi ve bağımsızlık
f) TİP anayasa mahkemesine başvurdu «Bu dönem milletvekilleri zam alamaz

g) Metin Gür «Anadolu Ajansı ATTF hakkında yalan ve iftiraya dayalı haber veriyor»

2) **Türk-İş'in oyunları / Şaban Erik**

3) **Anti-eklektika / Tosun Kaya**

4) **Türkiye'de bölgelerarası dengesizlik üzerine / Nuri Yıldırım**

5) **Köy enstitüleri, Kemalizm, Sosyalizm / Feyzullah Ertuğrul**

6) **Türkiye ekonomisinde bazı gelişmeler / Özlem Özgür**

7) **Sabiha Sertel'ler unutulmaz.**

5. SAYI

1) **EMEK AÇISINDAN:**

a) TİP Kongreleri devam ediyor
b) «Sıkı Yönetim» uzatılmadı
c) İlksen-Tös ortak kurultayı üzerine birkaç söz
d) Orta doğu düğümü
e) Şili seçimleri

2) **Program sorunu ve Lenin (1895-1903)/Kenan Somer**

3) **İşçi sınıfı ve milli kurtuluş devrimi / A. Arzumanyan**

4) **Halkçı eğitim ve öğrenci eylemleri / Yalçın Küçük**

5) **Uluslar arasındaki ekonomik eşitsizlikler ve uluslar arası dayanışma/ Charles Bettelheim**

6) **Anf'ın «Küçük» bir dikkatsizliği üzerine / Kenan Somer**

6. SAYI

1) **IV. Büyük kongreye giderken**

2) **Sosyalizm, Kemalizm ve doğu sorunu / Kemal Burkay**

3) **Türkiye İşçi Partisi ve Sosyalizm**

4) **Kürt Sorunu / Ali Harzya**

5) **Üretici güçlerin gelişme durumu/ Özlem Özgür**

6) **ANT'ın «Pek o kadar küçük olmayan» bir dikkatsizliği üzerine**

7) **VIII. Milli Eğitim Şûrası'nın düşündürdükleri / Feyzullah Ertuğrul**

8) **EMEK AÇISINDAN:**

a) İktidar ve egemen çevreler açık faşizme gidiyor
b) Orta doğu ve anti-emperyalist mücadele